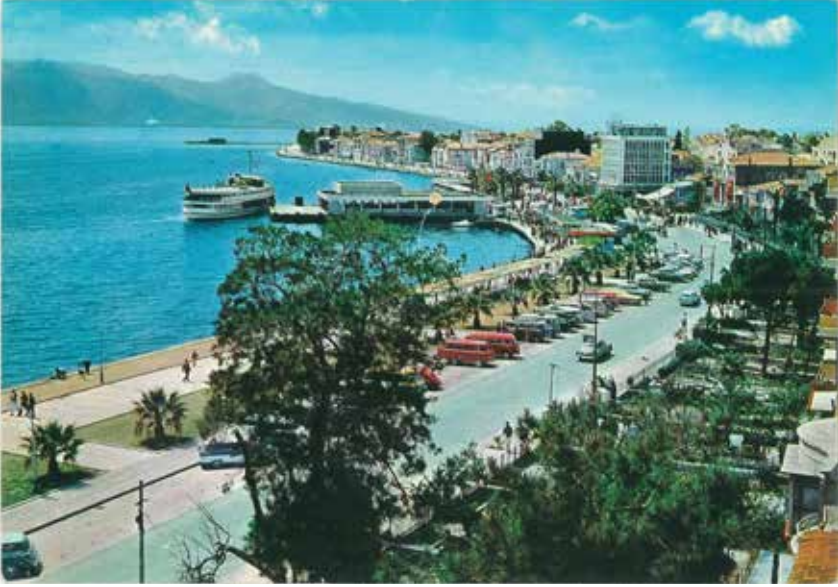

İÇİNDEKİLER07

BAŞLARKEN	03
PLA+FORUM	04
FİHRİST	
BAHAR ÖZTÖMEK	13
BİLİMSEV - MAHİR İŞİN	13
BURAK ALANYALI	14
EĞLENCELİ BİLİM - AYŞE NAÇAR	14
HALKEVLERİ - UĞUR GÖÇMÜŞ	15
İZMİR BİSİKLETLİ KADINLAR - EBRU UMUÇ	15
KULE SAKİNLERİ - A. BARAN SÖZMEN	16
OPEN CAMPUS - MURAT GİRGİN	16
ONUR FINDIK	17
PÜBLİKO - FATİH UYSAL	17
OZAN ÇILGIN	18
POLAT CANPOLAT	18
MICHAEL YOUNG	19
SEFERİHİSAR SANAT BAHÇESİ - EKREM GÜN	19
SERENAY OĞUZ	20
ŞUBADAP ÇOCUK	20
TARIK DURSUN K. YAZAR EVİ	21
YAVAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ - BÜLENT KÖSTEM	21
PORTFOLYO: AHMET HAMDİ SOYDEMİR	22
PERFORMANS	
PARKLAR SAHNE OLURSA: "JASON PARK"	28
ÜÇÜNCÜ KUŞAK GÖÇMEN BANDOSU: BALKAN BEATZ ORKESTAR	31
İLKER KILIÇER: "AYAKLARIM VE KALBİM NEREDE BİRLEŞİYORSA ORALIYIM"	33
İZMİR'DEN	
GÜLAY YAŞAYANLAR: "ARAŞTIRMAYA DAYALI BİR SERGİ YAPIM FİKRİ BENİMSETMEK ÖNCELİĞİMİZ"	36
"10YIL ÖNCE 5YIL SONRA"	39
ULUSLARARASI İZMİR EDEBİYAT FESTİVALİ: BARIŞI SELÂMLAYAN EDEBİYATÇILAR	41
KAYNAKLAR'DA KAYA TIRMANIŞI	44
TASARIMA ALAN AÇMAK: İYİ TASARIM İZMİR 2	47
ACTOPOLIS EYLEM SANATI	49
KÜLTÜR 21 AVRUPA	
PİLOT KENT İZMİR HEYETİ EŞ-ÖĞRENİM ZİYARETİ İÇİN LİZBON'A KONUK OLDU	50
SÖYLEŞİ	
"DÜLGERİN AĞACI"	52
BELLEK	
İLHAN PINAR: "YAŞADIĞI ŞEHRİN TARİHİNİ BİLMİYENLER ŞEHRİ SADECE TÜKETİR"	55
DİLEK TUNALI: "YEŞİLÇAM SİNEMASI'NIN KÖTÜ ÖRNEKLERİ DİZİ OLARAK DEVAM EDİYOR"	60
JALE BİRSEL: "İZMİR'E GELMEYİ GECİKTİRDİĞİM İÇİN HEP ÜZÜNTÜ DUYARIM"	64
KIYI	
MELİH YALÇIN: "KÖRFEZ GEÇİŞİ PROJESİ, YAPILAŞMA - İNŞAAT ENDÜSTRİSİNİN YARATTIĞI RANT VİZYONUNUN BİR PARÇASI"	66
BAYRAKLI	70
MUTFAK	
ÜÇ TARİFTE ÇAKILDAK	73
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE VEGAN BESLENME VE AKDENİZ MUTFAĞININ SUNDUĞU ZENGİN SEÇENEKLER	74
AKDENİZ'DEN	
3. AKDENİZ BİENALİ: "YERSİZ"	77
DÜNYA KUKLA FESTİVALİ: "HAYALLERE ULAŞMAK İÇİN SAVAŞMAK GEREK"	79

Karşıyaka, Yalı Caddesi-1960

Adnan-Şükran Ölçücüoğlu Arşivi

BAŞLARKEN...

Yaz Okulu'muzun mutlu yorgunluğu, yeni buluşmaların ve ortaklaşmaların sevinci derken, yedinci sayımızla karşınızdayız.

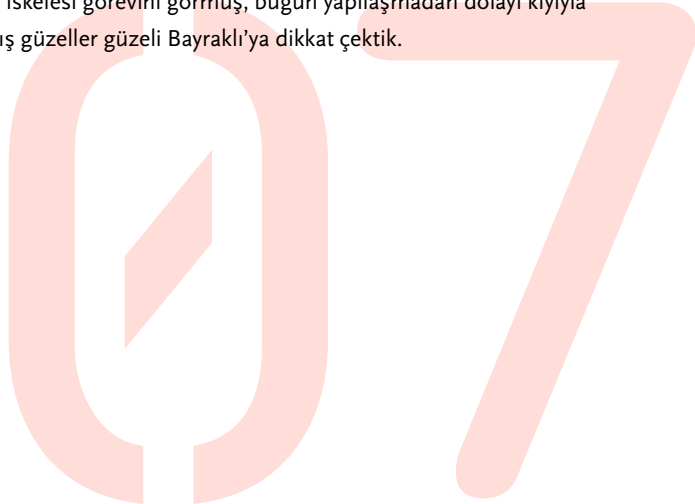
Hayata temas eden dergilerin kendine has bir ritmi, nefes alışverişi vardır. Pla+form da soluk alıp veren her dergi gibi geleceğine yürürken kendini sürekli olarak yeniden yapılandırıyor; her sayısında içeriğindeki ağırlık noktalarını değiştirerek denge mekanizmalarını test ediyor.

Yedinci sayının belkemiğini “performans” ve “İzmir'den” bölümlerinin oluşturması, elbette tesadüf değil. Şehirdeki kültür sanat aktörleri birbiri ardına etkinlik üretmeye, bu etkinlikleri beraberce görünür kılmaya, bazen birbirine bağlamaya, çevrenin potansiyelini fark edip değerlendirmeye ve daha iyisi için görüş alışverişi yapmaya başladı. “İzmir'de bir şey olmuyor” klişesi, bu ivmelenmenin sonucunda yerini “bu şehirde aynı anda amma da çok şey oluyor” cümlesine bıraktı. Pla+form da içeriğini kurarken doğal olarak kentin kültür – sanat hayatında değişen dinamiklere göre yönünü tayin ediyor.

03

“İzmir'den” bölümünde bu yıl ikincisi düzenlenen İzmir Edebiyat Festivali'ne, İyi Tasarım İzmir etkinliğine, kentin güncel sanatta işgâl ettiği yeri tartışmaya açan “10yıl Önce 5yıl Sonra” sunumuna / sergisine odaklandık. Ayrıca doğa sporlarının sosyal ve kültürel yaşam alanlarımızı genişletmek için oynayabileceği role baktık. “Performans” bölümünde parkların konserler için nasıl kullanılabileceğine, tapanı geleneğine değindik. Atölye formatının zeminde müthiş bir hızla yaygınlaştığı bu dönemde, “Birlikte Öğrenmek / Birlikte Üretmek” ana başlığıyla hayata geçirdiğimiz forum dizisinin ikincisinde, yerel aktörlerle “Açık Atölye” kavramını tartışmaya açtık. “Kıyı” bölümünde İzmir'e dayatılmak istenen tüplü geçiş projesi hakkında TMMOB'un görüşlerine yer verdik ve zamanında Bornova'nın iskelesi görevini görmüş, bugün yapılaşmadan dolayı kıyıyla bağını kaybetmeye başlamış güzeller güzeli Bayraklı'ya dikkat çektik.

Keyifli okumalar diliyoruz.

PLA+FORUM SERİSİ:

“Açık Atölye” Forumu

21 Mayıs 2017

BORGA KANTÜRK – CENKER EKEMEN – NURSAÇ SARGON – TANZER KANTİK FOTOĞRAFLAR CEM UĞUR

İzmirKültür Pla+formu Girişimi olarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Akdeniz Akademisi'nin desteğiyle 23-29 Ağustos 2017 tarihleri arasında “*Birlikte Öğrenmek / Birlikte Üretmek*” ana başlığıyla hayata geçirdiğimiz “**Yaz Okulu 2017**” için bir zemin oluşturabilmesi adına, yıl boyunca eğitim - öğretim ilişkisi üzerine üç forum düzenlemeye karar vermiştik. Bunların ilki, “**Kültür ve Sanatta Öğrenme Pratikleri ve Alternatif Modeller**” başlığı altında, 9 Nisan 2017’de gerçekleşmişti. İkinci forumda, “**Açık Atölye**” kavramı üzerine odaklandık.

Katılımcılar: Ozan Sarı & Emel Alp Sarı (Drink & Draw), Cenkhan Aksoy (Sanatçı), Yalçın Çıdamlı (ÇizgeliKedi Görsel Kültür Merkezi), Yusuf Saygı (Uluslararası İzmir Kısa Film Festivali), Sinan Kılıç (Mahzen Photos), Ayberk Olgay (Kronos Media Design), Onur Fındık (Sanatçı), Melike Çerçioğlu Bilgiç (Tiyatrohane), Halil Bülbül (Kırk Merdiven), Ayşe Tekeli (Kapılar), Kerem Güman (Akademisyen), Tanzer Kantık & Cenk Ekemen & Borgia Kantürk & Nursaç Sargon (İKPG)

Geçtiğimiz yıl düzenlediğimiz disiplinler forumları bir dizi soru üretmişti:

- “İzleyici geliştirmenin yolları neler olabilir; özgürleşen izleyici nedir?”
- “Seyirciden kullanıcıya geçiş mümkün mü?”
- “Kullanıcı, sürecin aktörlerinden biri haline gelebilir mi ve üreticiyle beraber bir deneyim alanı inşa edilebilir mi?”

“Açık Atölye” kavramını bu sorularla beraber düşünelim ama meydana yeni sorular sorarak çıkalmı istedik:

- Deneyim paylaşarak, beraber öğrenmeyi nasıl gerçekleştiriyoruz?
- Hangi alternatifleri örnek alırsak konuya farklı açılardan bakabilme şansı buluruz?
- Bağımsız mekânlarda ve sokaklarda yerel etkinlik tasarımcılarının, sanatçıların, kolektiflerin ve inisiyatiflerin dayanışmayla düzenlediği düşük bütçeli, kendi kaynağını üreten organizasyonların birbiriyle teması ne kadar mümkün?

• İlerisi için yol gösterecek iyi örnekler üretebiliyor muyuz?

• Bütün olasılıkları birer açık atölye gibi görebilir miyiz ve açık atölyeleri beraberce öğrenme pratiğine dâhil edebilir miyiz?

• Atölyeyi / etkinliği tamamladıktan sonra, o bölgede izleyici kitlesi geliştirebiliyor muyuz?

• Atölye / etkinlik sonrasında, bölgeden bizimle etkileşime geçip kendi başına bir şeyler üretmek, sergilemek, etkinlik tasarlamak isteyenler oluyor mu?

• Atölyelere / etkinliklere dâhil olmayan bireyler, o muhitte iş üreten sanatçılarla ne tür ilişkiler geliştiriyor; bu ilişkiler nasıl seyrediyor ve filizlenen diyaloglar üretimlere talep yaratıyor mu? Önyargı - talep ilişkisi nasıl seyrediyor?

ÇALIŞMA ALANINA DAİR BAĞLAMLARI DEĞİŞTİRMEK

Mahzen Photos

“Türkiye’de fotoğraf, 1980’den sonra orta sınıfın dernekler üzerinden kendi kendini tatmin aracı hâline geldi ve neredeyse sosyal bir hobiye dönüştü. Oysa fotoğraf, 1970’lerde toplumsal dinamiklere etki edebilen bir araçtı. Özellikle DİSK’in fotoğraf arşivi, oldukça ön plandaydı. Yetişkinlere yönelik atölyelerimize katılanlar, böyle bir birikimden ve beğeni kültüründen geliyor. Dolayısıyla yetişkin katılımcıların işin başında güzellik üzerinden kurduğu fotoğraf algısıyla karşılaştıkları belgesel gerçeklik arasında zorlanmalar, uyumsuzluklar ortaya çıkıyor. Bu atölyelerde içeriden bakışı ön planda tutarak

hareket ediyoruz. İçeriden bakış üzerinden, 'kentlinin sahibi kimler', 'kültürünün nereye doğru biçimleneceğine ve yapılaşmaya kim karar veriyor' gibi sorular sorup hikâyeler yaratmaya çalışıyoruz."

"Çocuklara yönelik atölye çalışmalarına beş yıl önce başladığımız zaman Kadifekale, Basmane ve Agora bölgesinde yaklaşık beş ay kapı kapı dolaştık. Önce ailelerle tanıştık; özellikle mülteci ailelerle yüz yüze görüştük çünkü o dönemde Suriye'deki savaşın yıkıcılığı zirveye ulaşmış durumdaydı ve göç olgusunun yarattığı efekt, şu ankinden çok daha büyüktü, yaralayıcıydı. Bu atölye dizisi yaklaşık iki yıl sürdü; süreç boyunca yüz elliye yakın çocukla çalışma fırsatı bulduk fakat bazı çocuklar, bir süre sonra Yunanistan'a veya başka ülkelere göç etmek için ayrıldı ve kitap çalışmasını sadece yirmi çocukla tamamlayabildik. O noktaya dek her şeyi cebimizden karşıladık. Çabamız ve çıktılar kentte görünür hale gelmeye başlayınca, Fransız Kültür Merkezi beraber çalışma teklifi getirdi; kitabın üretimi ve fotoğraf sergisinin prodüksiyonu gibi işlerde ekipleriyle bize destek oldu. Ardından Konak Belediyesi devreye girdi ve yaptığımız çalışmanın kitaplaşması için gönüllü oldu. Sonrasında, İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı çalışan İzmirTarih Tasarım Atölyesi'nden Çağlayan Deniz Kaplan bizimle temasa geçti ve bir yıl sürecek, yeni bir atölye sürecine başladık."

"Bu bölgedeki insanlarla bağ ve iletişim kurmak çok anlamlı. Atölyeleri mülteci çocuklarla yapmak is-

tedik çünkü savaşı ve göç olgusunu görmezden gelmek, bizim için mümkün değildi. Fotoğrafın görsel bir dil olarak ifade aracına dönüşmesini, çocukların kendilerini özgürce ifade edebileceği alanlar oluşturmasını çok önemli buluyoruz. Yetişkinlerle de çalıştık; iki yıla yakın süre boyunca iki atölye yürüttük. Her atölye bir belgesel üretti. Çektiğimiz fotoğraflardan ve aldığımız ses kayıtlarından ortaya çıkardığımız bu belgeseller İstanbul, Diyarbakır, Yunanistan ve Latin Amerika'da izleyiciyle buluştu. Katılımcıların çoğu başlarda Basmane'yi, Kadifekale'yi tehlikeli buluyordu fakat bölgede bizimle birkaç ay zaman geçirdikten sonra algı değişti. Mülteci meselesi hep trajediler üzerinden anlatılır ya; biz bu insanların artık iş gücü sahibi olduğunu, eğitim aldığını, birçok sosyal alanda var olduğunu fotoğraflamaya çalıştık."

"Kimisi atölye bittikten sonra belgesel fotoğraf üzerinden bizimle bağ kurmaya devam etti; kimisi fotoğrafı hobi olarak görüp oradan yürüdü. Bir kaç ay önce, bizimle kurdukları baği devam ettirmeyi seçenlerle beraber, Basmane'de 'Yeni Yaşam' adını verdiğimiz bir sergi düzenledik."

Kapılar Deneyimi ve Kadın Kapısı

"Basmane'nin Kapılar bölgesinde, terk edilmiş metruk bir binada işgal evi mantığıyla kuruldu. Yaklaşık bir buçuk yıl boyunca kadın toplantıları düzenledik. Başlangıçta mahalleli kadınlarla bir türlü iletişim kuramıyorduk. Bunu nasıl becerebileceğimizi düşünürken birlikte film izlemeye, sonra da izlediğimiz filmler üzerine konuşmaya başladık. Bu pratiği orada uzun süre devam ettiremeyince, birkaç kadın birleşip Konak'ta, İnönü Müze Evi'nin sokağında bir yer kiraladık. 'Kadın Kapısı' ismini verdiğimiz bu yerde Türkçe dersi vermeye başladık; şimdi, karşılıklı iletişimi güçlendirmek adına, biz Arapça öğreniyoruz."

"Kadınlarla çalışırken, özellikle konsantrasyonu ve karşılıklı etkileşimi gerektiren ders benzeri pratiklerde ortaya çıkan en büyük zorluk, çocukların anneleriyle beraber gelmek zorunda kalması. O çocuklara yönelik aktiviteler düşünmek şart; birilerinin gönüllü olarak bu işi üstlenmesi gerekiyor. Şimdilerde bu işle meşgulüz; ilk aktivite olarak çocuklarla kolaj yapmaya başladık."

İZMİR İÇİN YEPYENİ KÜLTÜREL DENEYİM ALANLARI: KAFELER

Kırk Merdiven

"Sanat ve kitapsever bir bilgisayar mühendisiyim. İnsanlarla sosyalleşebileceğim ve sevdiğim şeyleri paylaşabileceğim bir ortam yaratmak adına, bu

kafeyi işletmeye başladım. Kırk Merdiven'de yapmaya çalıştığım şey bilgili, becerikli, marifetli kültür üreticileri ve sanatçılarla mekânda konuk ettiğim insanları buluşturmak. Bu açıdan bakarsak, izleyici yarattığımızı söyleyebilirim. Meselâ mekânımız, kahve almaya gelen bir fotoğrafçıya tasarladığı sergi için alternatif sunuyor. O fotoğrafçı gelip işini sergiliyor, mekâna artı değer katıyor. Bu süreçte kültür sanat aktivitelerinden kâr etmek öncelikli amacımız değil; her iki tarafın da birbirinden beklentisi yok çünkü Kırk Merdiven, öncelikle bir kafe; bir işletme. Sanata değen kısmı da içerideki kitaplar, resimler, etkinlikler. Bu unsurlar mekânda bir promosyon veya dekorasyon ürünü olarak yer almıyor; o kitaplar veya resimler, okuru ve izleyiciyle o an, orada buluşmak için yerinde duruyor.”

“Karşılıklı beklenti meselesine özellikle değinmek istiyorum çünkü bizim gibi mekânların sayısı artıyor: Mekânda sergileme, performans, sunum yapan kişi, verdiği emeğin karşılığını alamadığını düşünebilir. Bu bizce bir kayıp değil, bir deneyim. Kişinin kendisi için de bir öğrenim olduğunu düşünüyorum.”

SİNEMA SEKTÖRÜNDEN BAKINCA OKUL, EĞİTİM VE DENEYİM

Caner Ekemen

“Ne yazık ki şehirdeki sinema eğitimine dair bir takım yetersizlikler, kritik eksikler var. Öncelikle, üniversitelerin ilgili bölümleriyle sektörel alan iç içe değil. Dolayısıyla bölümde okuyanlar, teknik altyapı hakkında yeterince bilgi sahibi olamadan

ve prodüksiyona ilişkin süreçleri hakkında deneyimleyemeden mezun oluyor. Ters bir durum var: Okullardan iyi senaryo çıkıyor çünkü kuramsal altyapı çok güçlü. Bu iki ucu birleştirecek ara zeminlere ihtiyaç var. İzmir'deki sinema atölyeleri genellikle kuramsal kısmı veya izleme – okuma deneyimini öne koymayı yeğliyor ama bu atölyelerin öğrencilere deneyim kazandırmaya yönelik çalışması gerektiğini düşünüyorum. Atölyenin tatlı heyecanını atlatmış katılımcıların kendi oluşumlarını kurmasına, ekleşerek proje üretmesine, hatta ilerleyen zamanlarda atölye düzenleyicisi olarak kendilerini donatmasına önayak olacak koşulları yaratmak lâzım. Uzun yıllardır atölye düzenliyorum; her şey bittikten sonra katılımcıların cesaretle deneyimi birleştirmesine tanık olmak çok güzel.”

“Katılımcı profilini doğru analiz etmek, atölyeleri veren eğitiminin öncelikli işlerinden biri olmalı. Farklı profillere ve birikimlere sahip bireylerle yola çıkıyorsunuz; dolayısıyla işe başlarken yerleşik alışkanlıkları ve rutin öğretim modellerini sorgulamanız gerekiyor. Sağlıklı diyaloglar kurabiliyorsanız, bildiklerinizi öğretmeye çalışırken alternatif olarak nitelendirdiğiniz olgulara ve pratiklere yeniden bakmayı öğreniyorsunuz.”

KARŞILIKLI ÖĞRENME DENEYİMLERİ ÜRETMEK: AÇIK SERGİ

Darağaç

“Yıkılan Alsancak Stadyumu'nun arka tarafında, eski adıyla Darağaç; yeni adıyla Umurbey

Mahallesi'nde konumluyuz. Bu mahalle, 6 - 7 Eylül olaylarının öncesinde Yahudi cemaatinin bir kısmını ve kimi Levantenleri barındırmışken, yerel futbol tarihimizde derin izler bırakmışken, yirmi beş yıl boyunca D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi'ne ev sahipliği yapmışken, 1980'lerin sonundan itibaren aşama aşama çöküntü bölgesine dönüşmüş. Yerleşik sakinleri genellikle manavlık, fırıncılık yapıyor; bölge eskiden beri oto tamirhaneleriyle dolu. Bir grup sanatçı olarak, sadece uygun kiralardan ve merkeze yakınlığından dolayı Darağaç'ı tercih etmiştik fakat sonrasında başka sanatçılar da bölgeye geldi. Sokakta tuval taşıyan ya da bir

takım malzemelerle tuhaf şeyler yapmaya çalışan bu tiplerle mahalleli arasındaki diyalog zamanla gelişti."

"Geçen yıl 10 Haziran'da oto sanayicilerinin, kaporta ve boya ustalarının, laboratuvar sahibi kimya mühendisi komşularımızın bize sağladığı olanaklarla 'Darağaç Burada' adını verdiğimiz ilk sokak sergimizi açtık. Sanatçıların, bölgeyi mahalleliyle beraber nasıl kalkındırabileceğine ve dönüştürebileceğine dair beyin fırtınası yaptık. Mahalleliyle her aşamada etkileşime geçmeye çalıştık. Bu yıl 29 Eylül'deyse ikinci sergiyi düzenledik."

BİR ARAYA GELMEK, BİRLİKTE ÜRETMEK, BİRLİKTE TÜKETMEK

Drink&Draw

"Bizim gibi profesyonel çalışan çizerler, güzel sanatlardan mezun olduktan sonra hızla içine kapanıyor ve yalnızlaşıyor. GSF çok sosyal bir okuldur; sosyal hayatınız okula gelir gelmez bir sıçrama yaşıyor ama mezuniyetten sonra iş hayatına girince tam aksi olur. Günde on altı saat çalıştığınız bir meslek, ortada sosyal hayat bırakmaz. Bu profesyonel çizerler adına evrensel bir durum; New York veya Londra fark etmiyor."

"Drink&Draw hareketi, öncelikle 2000'lerin ortasında, Amerika ve Kanada'da ortaya çıkmış. Bir grup çizer, 'artık dışarı çıkmalıyız ve birbirimizle buluşmalıyız' diyerek kendi arasında organize olmuş. Hareket bir anda başka şehirlere yayılmış; İstanbul'daki ilk buluşma 2012'de düzenlenmiş. Maalesef İstanbul'un kaotik hayatı yüzünden bu

girişimin ömrü kısa sürmüştü. 2014'teki ilk İzmir buluşmamıza en yakın arkadaşlarımızı davet etmiştik; otuz kişi gelmişti. Altıncı buluşmada yaklaşık seksen kişiye ulaştık.

Şimdiye kadar kırk buluşma düzenledik, İzmir sahinde binden fazla çizerek bir araya geldik. Çoğu amatördü, yeni başlayanlar, adaylar, vs... Amaç basit: Bir yerde bir şeyler içmek için buluşmak ve o esnada kesinlikle çizim, boyama yapmak. Bu üstü kapalı bir kural olarak işliyor; katılmak isteyen, çizmek zorunda."

"Çekirdek ekip yirmi beş kişiden oluşuyor. Facebook sayfamızın iki binden fazla üyesi var; güzel sanatlara yönelik lise ve fakülte sayısı artınca üye sayımız hızla çoğaldı. Kapalı mekânlarda yaklaşık otuz kişilik gruplarla toplanıyoruz, bu mekânlar seksen kişiyi kaldırmıyor. Çizerliği meslek olarak seçmiş katılımcıların yanı sıra çizerliğe hevesli pek çok meslekten insan var, aramızda. Tanışıyorlar, birlikte çiziyorlar."

"Bir noktadan sonra, Drink&Draw öncesinde hep aynı şeyleri çizdiğimi fark etmiştim. Sosyalleşerek, başka çizerlerin neler ürettiğini görerek, farklı konularda sohbet ederek bilgimi artırdım; fikir sahibi oldum. Bu grubun çizdiğim şeylere çok büyük katkı sağladığını düşünüyorum."

OKUL KAVRAMINA BAŞKA BİR YERDEN BAKMAK: DIŞARIYA AÇIK ATÖLYELER

Michael Young

"Kurucu bölüm başkanı Gülsüm Baydar'ın daveti üzerine geldiğim İzmir Ekonomi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışıyorum; Amerikalı bir mimarı. Bir yandan ders veriyorum, diğer yandan yurt dışında çeşitli projelerle uğraşıyorum. Baydar, mimarlık eğitimine dair yepyeni bir sistem kurmak istiyordu; alışıldık, standart ve proje bazlı bir eğitim sistemi uygulamak yerine öğrencilerin becerilerini geliştirebileceği, deneyim alanı yaratabilecek bir modelin peşindeydi. Bu bakışla, İzmir'de her sene düzenlenecek uluslararası bir çalıştay fikrini gündeme getirdi. Yurt içinden ve dışından alanında uzman, dünya çapında projelere ve başarılarla imza atmış pek çok bilim insanı çalışmaya davet edildi, çoğu da bu davete icabet etti. Bu çalıştay / atölye serisi, sekiz sene boyunca devam etti. Misafir hocalar ve profesyoneller, öğrencilerle birlikte çalıştı ve her kesim, bu birliktelikten çok memnun kaldı."

"Örneğin; üniversitenin kampüsünde bir tasarım binası var. Önde duruyor; prototip. Bir yanışma oluyor ve tüm gruplar ortaya fikir, öneri çıkarmaya

çalışıyor. Ardından inşa süreci başlıyor. Peki; tasarımı belli olmadan nasıl inşa edersin? Gözlemliyoruz ve biliyoruz ki öğrenciler kendini güçsüz, bilinçsiz, bilgisiz ve tecrübesiz hissediyor. İşte bu tür atölyeler, şehirle etkileşimi artırmayı, yaratıcılığı kıskırtacak uygulamaları hedef alıyor. Bireyi pasif konumdan aktif bir konuma taşımayı amaçlıyor. Öğrenciler aktive olunca bir grup yol gösterici eşliğinde üretici konumuna geçiyor ve güven kazanıyor."

Katılımcıların "Açık Atölye" bağlamında aktardığı deneyimlere baktığımızda, dört artı değer çıkıyor karşımıza. Bunları sıralarsak:

- 1- Pratik etmek
- 2- Müdahim yaratmak
- 3- Üretici sayısını artırmak
- 4- Cesaretlendirmek

Forumun ikinci bölümünde bu değerlerin ışığında ürettiğimiz yeni sorularla ilerledik:

- "Açık atölye kavramının karşımıza koyduğu ortaklık, ortaklaştırma, birbirini tamamlama gibi olanakları nasıl değerlendirebiliriz?"
- "Atölyeler arası" bir açıklık halini nasıl sağlayabiliriz?"
- "Bazısı yıllardır, bazısı yeni yeni var olan bağımsız yapıların kurduğu ağlar birbiriyle yeterince temas edebilir mi?"

- “Ortak paylaşım havuzları yaratabilir miyiz veya deneyimleri, önerileri içerecek kolektif yayınlar / kitaplar üretebilir miyiz?”
- “Müdavim geliştirdiyssek, onu kaybetmeden nasıl hareketli hale getirebiliriz?”
- “Üreticiler kendi kendilerine kurabilecekleri çatıları çatmak için ilk adımları atmaya cesaret edebiliyor mu?”

AÇIK SAHNE – AÇIK ATÖLYE

Tiyatrohane

“Eğer atölyeler ücretli olacaksa gelir getireceğini baştan bildiğimiz için tanıtımına para harcamakta sıkıntı yok. Ücretsiz atölyelerin temel sıkıntısı şu: Duyuruyu insanlara ulaştırmak ve görünür kılmak için dahi para harcamak zorundasınız. Katılımcıya yeterince ulaşamıyoruz; insanlar, atölyelerden genellikle sona erdikten sonra haberdar oluyor. Bu sorunu matbu ve dijital havuzlar kurarak çözüme ulaştırılabilir miyiz? Atölyeler arası teması, duyuru takibini artıracak mekanizmalar kurmak çok hayati.”

“Sabit bir mekânınız varsa mekanizma beş yıl gibi bir sürede oturuyor, geri bildirim akışı anca görünür hale geliyor. Yıllandıkça, katılımcı profilini takip etme süreciniz de yerine oturmaya başlıyor. Karşılaştırmalar yapmak ve bellek oluşturmak için geri bildirimleri düzenli ve yazılı olarak raporlamak gerekiyor. Biz belirli standartlar kapsamında notlar alıyoruz; geri bildirimlerde ciddi bir artış var.”

“Katılımcılar, ücretsiz atölyelere genellikle deneyimledikleri üzerinden devam etmek istiyor. Belli

bir hedef kitleye yönelmek yerine herkese yakın olmaya çalışmak, organizasyonu çeşitlendiriyor: Çocuklar, orta yaş grupları, yetişkinler, ev kadınları, beyaz / mavi yakalılar... Her kesim için ayrı formüller üretmek ve uygulamak zorundasınız.”

“İzmir’deki tiyatroların ve gösteri sanatları alanında çalışan arkadaşların en büyük ihtiyacı, etkinlik düzenleyebilecekleri, sahne alabilecekleri büyük kapasiteli, ortak kullanıma açık mekânlar. Zaman sıkıntısından dolayı atölye yapmak, oyun sahnelemek, etkinlik gerçekleştirmek için mevcut salonları kiralayamıyorsunuz çünkü takvim buna müsaade etmiyor. Çatı mekân modeli bu daralmayı gidermek adına alternatif yaratabilir; yüksek sayıda katılımcıyla düzenlenecek atölyelerin yürütümüne olanak tanıyabilir. Üstelik bu tür mekânlar, ortak kullanım görgüsünü ve becerisini kazandırır; birbirini destekleyen içeriklerin ortaya çıkmasına fırsat verir. Aslında çok katmanlı çatı mekânların tüm sanat dallarını birbiriyle iletişime geçireceğini düşünüyoruz. Süreç içerisinde mekânın önündeki kafe çizerlerin buluşma noktası haline gelecektir; bir fotoğraf sergisine ev sahipliği yapacaktır, vs...”

FILM GÖSTERİMLERİ İÇİN ALTERNATİF MECRALAR YARATMAK

Kenker Ekemen

“Michel Gondry’nin ‘Lütfen Başa Sarın’ diye bir filmi vardır. Video kasetlerin kiralandığı dönemde, bir kasetçide çalışan iki arkadaş yanlışlıkla bütün filmleri yakar; dükkân sahibinden korktukları için her filmi amatör bir şekilde baştan çekmeye kalkışır ve bu teşebbüsten ortaya çıkan filmler,

ilginç bir şekilde çok tutar. Bir yerde sürekli ısrar edince oluyor. Önemli olan o ısrarı taşıyacak doğru mecrayı, zemini bulmak.”

“Yıllarca şehirdeki izleyici sayısını nasıl artırabileceğimize kafa patlattık. ‘İnsanlar evlerinden çıkmıyor, katılım göstermiyor’ diye şikâyet edip durduk. Biz de buna alternatif bir zemin yaratalım diye yola çıktık ve şehir için yeni, çevrimiçi bir film festivali tasarladık. ‘İnternetin kullanım biçimine dair pratikler sürekli değişiyor, yeni mecralar ve platformlar ortaya çıkıyor; en mantıklı fikirlerden biri bu olur’ diye düşündük. Festivaller yapılr, çok kıymetlidir ama ulaşabileceği kitle, nihayetinde salonun kol-tuk sayısı ve gösterim adediyle sınırlıdır. Konak Belediyesi ile ‘Tanık Dursun K. Kısa Film Festivali’ni yaptık. Toplam iki yüz altmış üç bin dakika izlenmiş; yüz otuz dokuz bin kişi takip etmiş, yirmi altı bin beğeni almış. Web sitesini de on bir kişi elli altı bin kere ziyaret etmiş. Bütün bunlar, toplamda bir buçuk ay gibi kısa bir zamanda gerçekleşmiş. İlginç değil mi? Bu çevrimiçi festival, yeni izleyici / takipçi / üretici profillerine ulaşabilmek adına oldukça etkili bir mecra yarattı bize. Bir açık atölye olarak ele alırsanız, internet sonsuz imkânlar sunuyor. Eğitim modelleri gibi festivaller de kimlik değiştiriyor. Bugünün festivallerine bakın, atölyeler programda gittikçe daha geniş alan kaplamaya başlıyor. Ayrıca bu sayede izleyici geliştirme meselesine dair bir orta yol bulmuş oluyoruz.”

“Festivalin web sitesinin kısa film camiasının Facebook’u gibi işlemlerini hedefliyoruz. Bir dayanışma ağı görevi görebilmesi için blog sayfasını canlan-

dırmak istiyoruz. Bu blog kimde neyin olduğuna, kimin nerede hangi olanakları sunabileceğine ilişkin bir platform görevi görsün istiyoruz. Web sitesi festival sonuçlandıktan sonra da açık kalacak. Tüm içerik, bir sene sonra, festivalin ikincisi yapılan kadar yerinde duracak.”

BİR BULUŞMANIN SONUÇLARI NASIL ÇIKTIYA DÖNÜŞÜR?

Drink&Draw

“Bunca etkinlikten sonra tabii ki illüstrasyon sergileri düşünüyoruz ama ne kadar teşvik görseller de üyelerimiz bu konuda oldukça cesaretsiz. Süreç içerisinde birlikte eğlenmek, üretmek güzel ama iş çıktı üretmeye gelip dayandığında, profesyonel bir çerçeve gündeme geldiğinde, motivasyon hemen düşüyor. Çekirdek bir kadro var ama birilerinin buluşmalar için mekânı ayarlaması, organizasyonu üstlenmesi ve duyuru işini kotarması, sosyal medya hesapları için banner falan üretmesi lâzım. Çekirdek ekip bunların tümüne zar zor yetişebiliyor.

Gruptan herhangi birisi 'ben şurada Drink&Draw etkinliği düzenlemek istiyorum' dese yapabilir aslında. Sorun belki de biraz burada; istediğiniz kadar kalabalık bir topluluk olun, bir organizasyonun sorumluluğunu üstlenmek isteyen kişi sayısı beşi, altıyı geçmiyor. O yüzden çıktı üretmek çok kolay değil. Karşıyaka'da bir grup çizer arkadaşımız birbirlerinin üretimlerini geliştirmek, eleştirmek adına kendi aralarında toplanmaya başlamış. Bu tür hareketler, ufak ufak etkileşimler yaratacaktır diye düşünüyoruz."

Post_Seyyah

"Web projesiyiz; Diyarbakır, İstanbul, İzmir'e odaklanmış bir seçki sunuyoruz. Kimi zaman farklı şehirlerden projelere yer veriyoruz. Yazarlarla fotoğrafçılar sitede bir arada yer alıyor."

"Zamanında kadrolu, sigortalı, belli bir maaş karşılığı çalışmış foto – muhabirlerinin, gazete yazarlarının güncel bir problemi var: Yazıp çizmeyi, fotoğraf üretmeyi hayatının merkezine koymuş bu insanlar, şimdilerde hâkim oldukları alanların dışına itilmiş durumda. Elleri bir sürü dosya, araştırma projesi var. İnternet yayıncılığı, işte bu noktada yeni mecralar yaratmak anlamında büyük önem kazanıyor."

"Fotoğrafçıyla yazarı buluşturan bir proje olarak, ilk etapta Türkiye'nin görsel belleğine katkı sunmaya çalışıyoruz. Herkese açık bir platformuz. Her hafta iki, üç dosya yayınlıyoruz. Şehirlerarası olma pozisyonumuzu çok önemsiyoruz çünkü temel amacımız İzmir'i Diyarbakır'a, Diyarbakır'ı İzmir'e yaklaştırmak. Önce düşünsel anlamda

ortaklaşırsak, ortak yaşam platformları kurmak mümkün olabiliyor."

Açık atölye modeli, bir yandan alışlageldik öğretim / üretim kalıplarını dönüştürmeye aday pratikler üretirken diğer yandan herkesin aktif olabileceği, ortaklaşa üretebileceği, değer alabileceği sistemler kurmak adına olanaklar ve avantajlar sunuyor. Buradan bakınca, üzerinde ısrar etmeye ve uğruna çabalamaya değer hedefler görüyoruz:

- Yeni modeller deneyimlemek, deneyim havuzları oluşturmak, deneyimi aktaracak kanalları güçlendirmek;
- Farkındalığı ortaklaştırmak, tarafların birbirlerinden haberdar olabileceği formüller geliştirmek;
- Üretenler ve atölye düzenleyenler olarak süreçle gereğinden fazla meşgul olmak yerine çıktılarını görünür kılacak (dijital) alanlara yoğunlaşmak, internetin sağladığı mecralara ve olanaklara daha yakından bakmak;
- Video ile sesi beraberce kullanabileceğimiz / sergileyebileceğimiz / arşivleyebileceğimiz ortak havuzlar oluşturmak ve üretimleri mutlaka bu havuzlara taşımak, hepimizin önceliği olabilir. ✚

Bahar Öztömek

www.baharoztomek.com

baharoztomek.blogspot.com

“...Anadolu Üniversitesi'nde opera okurken, çift ana dal yapıp moda tasarımı okudum. Son yılımı Mimar Sinan Üniversitesi'nde bitirdim. Okurken, tiyatrocü arkadaşlarımın da desteğiyle kostüm tasarlamaya, üretmeye başladım. Mimar Sinan'daki son yıлымda lif sanatı dersini veren Kemal Can hocam sayesinde bu dallara ilgilenmeye başladım. İlgim arttıkça, sanat objeleri üretmeye giriştim...”

“...Kendi markamı kurmaya daha okurken karar vermiştim. Çalışmalarımı, ‘Bahar Öztömek Atelier’ adıyla kurduğum Bostanlı'daki atölyemde sürdürüyorum. Yaratılışım dönüştürmek üzerine kurulu; ancak dönüştürdüğüm zaman var olduğumu hissettiğim için işlerimde kendi desenlerimi kullanmayı tercih ediyorum. Atölyemde farklı tekniklerde baskı kursları da veriyorum. Özellikle şablon baskıyı, boyayla iç içe olmayı çok seviyorum. Şimdilerde metal malzemelerle aksesuar tasarlayıp üretmeye başladım...”

“...Sekiz yıllık bir eğitimcilik geçmişim var. Üç yıldır Nişantaşı Üniversitesi'nde aksesuar tasarımı ve sunum teknikleri dersi veriyorum...”

BİLİMSEV

Mahir Işın

www.bilimsev.com

“...BİLİMSEV, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı bir çocuk kulübü. Kendimizi öncelikle farkındalık kazandırma merkezi olarak tanımlıyoruz. Uzman ve deneyimli atölye liderleriyle temel bilimler, astronomi, teknoloji, sanat ve paleontoloji gibi alanlarda, bilimsel yöntemlerle uygulamalı olarak çalışıyoruz...”

“...Temel amacımız, öğrencilerin üretkenliklerini artırmak, yaratıcılıklarını tetiklemek, bilim ve teknolojiye günlük hayatlarında yer açmak. Merak – düşünce - sonuç ilişkisini kurmayı, problem çözme yeteneklerini ve mantıksal düşünme becerilerini geliştirmeyi hedefliyoruz...”

Burak Alanyalı

vimeo.com/burakalanyali

"...Dokuz Eylül Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema Televizyon Bölümü mezunuyum. İzmir'de Asfalt Film adını verdiğimiz ufak çaplı underground işler yapan bir oluşumumuz vardı. Müzik klipleri ve tanıtım filmleri çekiyorduk. 2011 yılında İstanbul'a yerleştim. Bir yandan kendi işime devam ettim; diğer yandan sinema ve reklâm sektöründe tecrübe edinmeye çalıştım. Televizyon programlarında sokak röportajları, kameramanlık yaptım. Belgesel projelerinde çalıştım; kurguculuk yaptım. Bir süre sonra İstanbul'un enerjisinin beni kötümserleştirdiğini ve kirlettiğini fark edip, İzmir'e döndüm..."

"...Döndüğümden bu yana çok güzel insanlarla tanışma imkânım oldu. Okuldan bir arkadaşımın çalıştığı fotoğraf ve film stüdyosuyla temasa geçtim, birkaç arkadaşım kendi oluşumlarını başlatmıştı. Çabamda yalnız olmadığımı, olmayacağımı fark ettim. İzmir'de insanlar kolektif bir şekilde üretmeyi seviyor ve iş çıkartırken paylaşımı önemsiyor..."

"...Bu aralar tanıtım filmlerine ve video prodüksiyonuna yoğunlaştım. İzmir'de bu alanların gelişmeye açık olduğunu düşünüyorum..."

Eğlenceli Bilim Ayşe Naçar

Eğlenceli Bilim
hightouch hightech

www.eglencelibilim.com

"...7 – 15 yaş kitlesine doğa ve fen bilimlerini, ekolojiyi, geri dönüşümü sevdirmeyi amaçlayan deney içerikleri üretiyoruz. İçerikleri yaş gruplarına göre şekillendiriyoruz. Alanında uzman eğitimcilerle, fen ve teknoloji öğretmenleriyle çalışıyoruz. Deneylerin özelliği, tamamen çocuklar tarafından uygulanıyor olması..."

"...Ağırlıklı olarak okullarla çalışıyoruz ama STK'larla beraber pek çok sosyal sorumluluk faaliyeti yürütüyoruz. Meselâ, yaklaşık dört yıldır TEGEV'e fen bilimleri alanında içerik sağlıyoruz. Üç yıldır 'Eğlenceli Bilim Ege Köylerinde' adını verdiğimiz seri kapsamında, Ege'nin tütüncü köylerinde ekicilerin çocuklarına yönelik yaz kampları düzenliyoruz. Bugüne dek altı yüz elli çocuğa ulaştık. Çocuklar, ikişer hafta süren bu kamplarda fen bilimlerinin dışında ritim, spor, dans, sanat, ileri dönüşüm ve stop motion gibi alanlarda eğitim gördü..."

Halkevleri

Uğur Göçmüş

www.halkevleri.org.tr/yaz-okullari

“...Türkiye'nin birçok ilçesinde, Halkevi şubelerinin olduğu her yerde, hatta köylerde faaliyet gösteriyoruz. On bir yıldır programını pedagojik bilgilere ve alternatif eğitim modellerine dayandırdığımız yaz okulları düzenliyoruz. Eğitimin parasız, eşitlikçi, demokratik, bilimsel ve laik olması gerektiğini savunuyoruz...”

“...İki yönlü bir çalışma modelimiz var. Yaz okullarında eğitime devam ederken, açık çağrımıza karşılık veren gönüllü eğitimcilerle ileriye yönelik çalışmalar gerçekleştiriyoruz. Halkevleri, ayrıca içeriği yaz okullarına katılan çocukların fikir ve önerileriyle şekillenen ‘Uçurtma’ isimli bir çocuk dergisi yayınlıyor. Başta Şubadap Çocuk, Renkli Merdiven, Toplumcu Psikologlar, Duvara Karşı Tiyatro Topluluğu, Yenikapı Tiyatrosu olmak üzere, İzmir’de pek çok oluşumla dayanışma halindeyiz...”

İzmir Bisikletli Kadınlar

Ebru Umuç

f İzmir Bisikleti Kadınlar

“...‘İzmir Bisikletli Kadınlar’ ve ‘İzmir Bisikletli Anneler’ adlı sosyal medya gruplarının kurucusu, Selda Erbay. Erbay, çocuğuyla beraber bisikletle dolaşmaya çıktığı bir gün rastladığı bisikletli annelerin örgütlenebileceği fikrini geliştirmiş ve bu fikri geçen yılın eylül ayında hayata geçirmiş. Bu girişim beklediğinden fazla ilgi görmüş, üye sayısı kısa zamanda bini aşmış...”

“...Katılımlar arttıkça, ‘çekirdek bir ekip oluşturalım, sosyal projelere katılalım’, ‘daha fazla üyeyi aktif bisiklet kullanıcısı yapalım’ şeklinde fikirler geliştirmeye başladık. Bu fikirleri hayata geçirebilmek için de her hafta buluşmaya karar verdik. Ayda bir kez büyük toplantımızı yapıyoruz. Eğitimler veriyoruz; aslında işin en güzel ayağı o, çünkü kadınlar bisikleti sadece bisiklet yollarında ve sınırlı zamanlarda kullanıyor. Temel amacımız şehirde her yere bisikletle gidebilmek çünkü bisikletin en çevreci, en medeni ulaşım aracı olduğunu düşünüyoruz. Bu doğrultuda çocuklara özel çalışmalar yapıyoruz; Critical Mass buluşmalarına katılıyor...”

Kule Sakinleri

A. Baran Sözmen

kulesakinleri.org
mahzendergi.com

"...2008'den bu yana faal durumdayız; Kule Sakinleri Rol Yapma ve Strateji Oyunları Derneği olarak Karşıyaka'da konumluyuz. Sekseni aşkın üyemizle dernek binamızda oyun oynamak, tanıtım günleri düzenlemek ve etkinlikler organize etmek şeklinde uğraşlarımız var. Etkinlik alanlarımızdan biri, FRP olarak bilinen rol yapma oyunları. Minyatür savaş oyunları, bir diğer popüler etkinlik başlığımız. Kendi boyadığımız minyatürlerle farklı kurallara sahip, kabaca satranca benzeten oyunlar oynuyoruz. Üç yıldır, bu alandaki en büyük organizasyon olarak nitelendirilen Avrupa Şampiyonası'na katılımcı gönderiyoruz. Bunlar haricinde stratejik kart oyunları ve kutu oyunları ile ilgileniyoruz; bu alanda turnuvalar düzenliyoruz. 'Mahzen' isimli bir elektronik dergi çıkarıyoruz. Ayrıca çeşitli atölyeler, film gösterimleri ve çalıştaylar organize ediyoruz..."

"...İzmirCon', düzenlediğimiz en büyük etkinlik; her geçen yıl büyüyen bu etkinliğe 2016'da üç bin kişi katıldı. Aramıza bekleriz..."

Open Campus

Murat Girgin

aciknovasyon.org
hacknbreak.com

"...İzmir, Bergamalıyım. Gazi Üniversitesi'nde Fransızca okurken bu dalı bırakıp Mimar Sinan Üniversitesi'nde tarih okudum ve enformatikte master yaptım. O sıralarda Türkiye'de yazılımcı kıtlığı olduğuna kanaat getirip bu alana geçtim. Alaylı bir yazılımcıyım. Ağırılık olarak kullanılabilirlik ve fizibilite üzerine çalışıyorum. On yıl önce İstanbul'da kurduğum şirket Urla'da, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde bir şube açınca tekrar İzmirli oldum..."

"...2016'da kamp konaklamalı formatta gerçekleştirdiğimiz 'HacknBreak', sosyal ve kültürel aktiviteler barındıran bir teknoloji etkinliğiydi. Bu ücretsiz organizasyonda iki yüze yakın konuşmacıyı konuk ettik; bin katılımcı ağırladık. Ardından, Open Campus projesine giriştik. Yaklaşık iki yıldır bu projeye konsantre olmuş durumdayız. Ormanın derinliklerinde yer alan bu kampüs - alanda üretim odaklı bir turizm modeli geliştirmek istiyoruz. Open Campus'un, orta vadede akademik bir ortama dönüşmesini hedefliyoruz. Bununla koşut olarak, kurduğumuz Açık İnovasyon Derneği ile giriştiğimiz 'Ted-X Yarımada'nın altyapısıyla meşgulüz..."

Onur Fındık

“...Dokuz Eylül Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü’nde yüksek lisans öğrencisiyim. Son birkaç yıldır kerpiç malzemeler üzerinde çalışıyorum. Bildiğiniz üzere kerpiç, doğayla tam uyumlu bir malzeme; insanlık tarihinin en eski ve en pratik yapı malzemelerinden biri. Ayrıca, ekolojik mimaride ‘green house’ olarak adlandırılan ekolde önemli yer tutuyor. Sanatsal açıdan, daha çok ‘land art’ ya da ‘ekolojik sanat’ gibi alanların öznesi konumunda. Herhangi bir kategorinin ötesinde, bu malzemeyle deneyim üretmeyi insanlığın en doğal ve kadim eylemlerinden biri olarak görüyorum...”

“... Bağlı olduğum fakültenin kampüsünde bulunan atıl arazide bir dizi çalışma yaptım. Kerpici kararken gerekecek toprağı da okulun arazisinden elde ettim. Farklı disiplinlerden gelen arkadaşlarım üretim sürecinin neredeyse tamamına destek verdi. Bu yolla toplu eylem yaratma amacım da gerçekleşmiş oldu. Daha sonra ilk ürettiğimiz yapıyı yıktık ve tuğlalarını sonraki projede kullandık. İkinci projede, tasarladığımız silindirik formları bir düzen içerisinde kullanarak daha primitif bir yapı kurmaya çalıştık. Bu iş, zamanla birbirine eklenip duran yeni form üretimleriyle yapboz oyununa dönüştü. Görmek isteyenler için yapıların bir kısmı hâlâ arazide duruyor. Elde ettiğimiz deneyimlerle ilgilenen olursa her türlü paylaşıma açığız...”

Pübliko Fatih Uysal

pūbliko

www.publiko.net

“...Pübliko’yu bir yaratıcı etkinlik, marka ve iletişim ajansı olarak tanımlayabiliriz. Tamer Varış ile hayata geçirdiğimiz bu ajans, şehirde kültür sanat, sosyalleşme ve alan açma üzerine kafa yoruyor...”

“...İmzamızı attığımız etkinlikler arasında Publik Market, Epic Fair, Publik Park’ı sayabiliriz. Bunun yanında firmalar, kurumlar için danışmanlık hizmeti veriyoruz. İsveç Konsoloslugu ile hayata geçirdiğimiz Film Günleri, Pozitif ile beraber tasarladığımız Babylon Soundgarden Randevu Tasarım Alanı Ve Sahnesi, Fransız Kültür Merkezi için tasarlayıp uyguladığımız Muzik Bazar, bu alandaki çalışmalarımızdan bazıları...”

Ozan Çılgın

www.160incikilometre.com/
urun/ozan-cilgin

“...İstanbul'daki yaşam koşullarının artık katlanılmaz vaziyete gelmesiyle Urla'ya taşınma kararı aldım. Yeditepe Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunuyum; yüksek lisans eğitimime de orada devam ettim. Yine aynı üniversitedeki doktora eğitimimin son aşamasındayım. Felsefe dışında şiir, edebiyat ve siyaset teorisi gibi alanlarda çalışıyorum. 2002 yılında Arkadaş Zekai Özger Şiir Yarışması'nda 'Jüri Özel Ödülü'nü aldım. Ödülü alan dosyam 'Kötü Zamanlar Tragedyası', 2003'te aynı isimle Mayıs Yayınları tarafından kitaplaştırıldı. İkinci şiir kitabım 'Prepost', 2014 yılında 160. Km Yayınları tarafından basıldı. Şimdi üçüncü dosyayı hazırlıyorum.”

“...Yayın alanına da katkı sunuyorum: Eren Barış öncülüğünde yayınlanan şiir ve eleştiri dergisi Şerh'in şiir kurulundayım. 'İştiraki' adlı politik bir platformun internet bloguna ve aynı isimle basılan dergisine yazıyorum, ayrıca bu ekibe teknik anlamda yardımcı olmaya çalışıyorum. Onun dışında otuzbeşlik.com portalında gönüllü yazarım...”

“...Şu sıralar İzmir merkezli bir edebiyat dergisi projesi üzerinde çalışıyorum. İzmir'de birçok kişi edebiyat dergisi çıkartıyor ama bu yayınlar yerel sınırları aşamıyor. İzmir'in yerel sınırlarını aşabilecek bir edebiyat dergisi üretimini olanaklı buluyorum...”

Polat Canpolat

antidepresanat.com
f polatmasks

“... Dokuz Eylül Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne Tasarımı Bölümü'nden 2005 yılında mezun oldum. Lisans eğitimim dekor, kostüm, aksesuar, kukla, maske, makyaj, ışık tasarımı üzerineyken, mezun olduktan sonra kukla üzerine yoğunlaşmayı tercih ettim. 'Joker Kukla Tiyatrosu'nu kurdum; Ankara Folklor Derneği ile uluslararası dev kukla atölyesi düzenledik ve bu atölyenin eğitimliğini üstlendim. Plastik sanat alanında farklı projelerde ve sanat galerilerinde çalıştıktan sonra maske tasarımı ve üretimi üzerine yoğunlaşmaya karar verdim. Çizimlerimle beş kişisel sergi açtım; birçok karma sergiye katıldım...”

“...2006'da Bornova Belediyesi Şehir Tiyatrosu'nda çalışmaya başladım ve halen bu kurumdaki görevime devam ediyorum. Birçok oyunda sahne ve kostüm tasarımı yaptım. 2010'da Ant Aksan'ın yönettiği 'Marat-Sade' oyunu, herhâlde mesleğimi gerçek anlamıyla yapabilme şansını yakaladığım ilk oyun oldu. Sonrasında, Onur Erdoğan'ın yönettiği 'Oyunun Oyunu' ile bu yaratıcı ve verimli süreç devam etti. Bu sene Hakan Taner Yıldırım'ın yönettiği 'Savaş Baba' oyunuyla 'Bedia Muvahhit En İyi Kostüm Tasarımı' ödülünü aldım. Sahne tasarımı dışında, kukla ve maske üzerine çalışmalarım devam ediyor...”

Michael Young

people.ieu.edu.tr/en/michaelwardyoung

“...Amerikalıyım ve mimarım. Yaklaşık on iki yıl boyunca, Amerika'daki kamusal binalar üzerine çalıştım ve bu alanda uzmanlaştım. 2005 yılında üç arkadaşım ile beraber hazırladığımız paylaşımlı mekân projesiyle katıldığımız bir yarışmada birinci geldik. Bu yarışmadan sonra üzerine çalıştığım tüm projelerde paylaşımlı mekân konseptini öne çıkarmaya çalıştım. New Orleans'daki büyük kasırga felaketi sonrasında hasar görmüş bir bölge üzerine çalıştım; yanı sıra İzmir Ekonomi Üniversitesi - Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi için benzeri bir fikri hayata geçirdim. Bu yaklaşımın eseri olarak ortaya çıkan GSTF binamız, ‘tam bir tasarım okulu’ olarak nitelendiriliyor...”

“Halen, üniversitedeki görevimin yanında danışmanlık hizmeti veriyorum ve Portizmir4 kapsamında Urla'da hayata geçireceğimiz ‘K2 Nefes Alanı’nın üzerinde çalışıyorum. Kısaca tarif etmek gerekirse, kırk beş dönümlük ormanlık bir araziye sanat rezidansı kuruyoruz ama proje, kendisini bir ‘enstalasyon eser’ olarak da gösteriyor...”

Seferihisar Sanat Bahçesi

Ekrem Gün

dogasanatfelsefe.com

“...Biliyorsunuz ki son zamanlarda İzmir’in sahilleri, özellikle Tarihi Yarımada ciddi miktarda iç göç alıyor. Seferihisar, geldiği şehirde ekonomik ve kültürel anlamda belli bir seviyeye ulaşmış insanların ‘sahil kasabasına yerleşeyim, orada hayatımın geri kalanını geçireyim’ hayâlini karşılayan ilçelerden biri...”

“...Başlarda tamamen kendi camiamıza yönelik olarak kurduğumuz Seferihisar Doğa Sanat Felsefe Derneği’ne ev sahipliği yapan Seferihisar Sanat Bahçesi’ni iç göçle aramıza katılan yeni Seferihisarlıların kültür sanat etkinliği arayışını karşılayabilmek amacıyla büyüttük. Etkinliklerimizi çeşitlendirmeye çalışıyoruz. Şairler, yazarlar başta olmak üzere pek çok alandan konuk ağırlıyoruz. Sunumlara, sergilere ev sahipliği yapmaya başladıktan sonra, doğaseverler ve bisikletçiler de gelmeye başladı. Bahçemiz, yavaş yaşamı arzulayan insanların toplandığı bir merkez haline dönüştü. Derken bu oluşum, bizi Kent Konseyi’ne taşıdı. Herkesi aramıza bekleriz...”

Serenay Oğuz

oguzserenay@gmail.com

“...Yıldız Teknik Üniversitesi - Sanat Tasarım Fakültesi, Çağdaş Dans Bölümü mezunuyum. İstanbul'da doğup büyüdüm; Eylül 2016'da İzmir'e yerleştim. İzmir'e geldiğimden beri çalışmalarımı Açık Stüdyo'da sürdürüyorum. Ayrıca, Sanatta Görünürlük Festivali – İzmir'in yaratıcı ekibinin üyesiyim...”

“...Kadir Has Üniversitesi'nin drama yüksek lisans programında yürütülen ve misafir olarak katıldığım çalışmalarla tiyatro - hareket ilişkisini inceleme fırsatı buldum ve bu alanda faaliyet gösteriyorum. Solo projelerimi İstanbul'daki festivallerde, bağımsız sahnelerde ve platformlarda sergiledim. Bugüne dek beden ve hareket odaklı işler yürüten birçok sanatçıyla çalıştım ve kendimi bu alanda geliştirmeye devam ediyorum. Atölyeler düzenliyorum, çağdaş dans dersleri veriyorum. İçinde bulunduğumuz dijital çağın gereğine uygun olarak, bedeni ve dijital dünyayı bir araya getirecek projeler üretmek ya da böyle projelerde yer almak, öncelikli hedeflerim arasında yer alıyor...”

Şubadap Çocuk

www.subadapcocuk.org

“...Şubadap Çocuk, hedefine toplumsal yaşamı dönüştürme iddiasını koymuş, bunun için mücadele eden ve şarkılar üreten, pratiğine konuşmayı değil yapmayı koymuş Praksis Müzik Kolektifi'nin çocuklara yönelik bir çalışma grubu. Uzun yıllardır yoksul işçi mahallelerinde, kolayca sanata ulaşamayan bölgelerde, ücretsiz ve gönüllü çalışmalar yürütüyor, şenlikler düzenliyoruz. Halkevleri ve Renkli Merdiven başta olmak üzere, çeşitli derneklerle ve inisiyatiflerle ortaklaşa çalışmalar yapıyoruz...”

“...Bugüne dek üç albüm kaydettik. İlki, 'Bilmiş Çocuğun Şarkıları', çocukların temel hakları üzerinden giden bir albümdü. İkincisi, 'Dino'nun Şarkıları', evrim meselesini merkeze alıyordu. Üçüncü albüm 'Gökyüzü Kimin?' ise doğal kaynakların tahribatını konu ediniyor. Üç albümümüzü de halk sponsorluğuyla kaydettik. Ücretsiz olarak indirilebilir, dilediğiniz gibi yayabilirsiniz...”

Tarık Dursun K. Yazar Evi

www.konak.bel.tr/haber/izmirin-ilk-yazar-evi-245404

“...Konak Belediyesi olarak, eski bir Rum evini düzelterek hayata geçirdiğimiz Tarık Dursun K. Yazar Evi, bir misafir sanatçı mekânı. Edebiyatçılar, bir ay konaklayıp bir eser üretiyor. Bu sürecin çıktıları senaryo veya kitap olarak somutlaşıyor. Yazar evinin koordinatörlüğünü öykü ve sinema dünyasına aşına olanların yakından tanıdığı Ahmet Büke adlı çalışma arkadaşımız yapıyor...”

“...Bugüne dek on üç konuğumuz oldu. Her biri, mekândaki üretimlerinin yanında belediye gazetemizde yayınlanmak üzere bir makale kaleme aldı. Kaldıkları süre boyunca mekânı kendilerine tahsis ediyoruz, bir de günlük harcırah veriyoruz. Model böyle işliyor...”

YAVAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ

Bülent Köstem

yavasyasa.com

“...2011 yılında, Seferihisar'da kurulduk. Hayatı durup bir nefes alarak, çevremize bakarak, sahip olduğumuz değerlerin ve erdemlerin farkına vararak ve bunlardan zevk alarak yaşamamız gerektiğine inanıyoruz. İlk başlarda bu değerleri korumaya ve düzeltmeye odaklanmıştık fakat sonradan fark ettik ki asıl sorun, insanların benimsediği yaşam tarzı. Buradan hareketle kentsel ölçekte çalışmaya başladık ve kentlilerin yaşam tarzına ilişkin algısını değiştirmeye, ezberlerini bozmaya yöneldik...”

“...En büyük düşmanımız olan tüketime karşı, sosyal medyada büyük ilgi gören, 'Yavaş Yaşa' isimli bir farkındalık kampanyası düzenledik. 'Sakin Medya' isimli bir girişimimiz var; başka bir medya anlayışının mümkün olduğunu düşünüyoruz ve bunu olanaklı kılacak modeller üretebilmek adına 'yavaş gazetecilik' kavramına kafa yoruyoruz. 'Yavaş müzik', derneğimizin sahada pratik üretmeye karar verdiği bir diğer girişim. Hâтта ilk adımını bu yıl, hayata geçirdiğimiz uluslararası bir projeyle attık. Sırada ekolojik projeler ve kentsel bellek çalışmaları var ama tabii ki tüm bunları kendi tempomuza uygun şekilde, yavaş yavaş, sindire sindire yapacağız...”

PORTFOLYO:

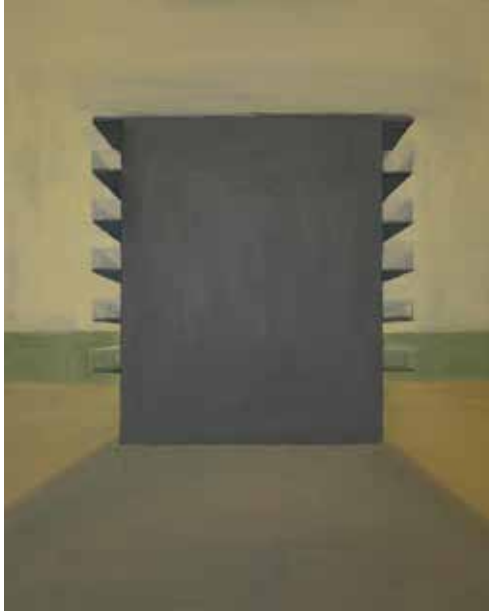
AHMET HAMDİ SOYDEMİR

Lisans eğitimini Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü'nde tamamlayan sanatçı, halen aynı bölümde yüksek lisans eğitimine devam ediyor. 2012 yılında İzmir'de kurulan sanatçı insiyatifi IO'nun kurucu üyelerinden. Sanatsal üretimlerine İzmir, İstanbul, Berlin gibi şehirlerde katıldığı etkinliklerle devam eden Soydemir, IO kolektifinin faaliyetleri kapsamında Almanya, Polonya ve Slovakya'da çeşitli kurumlarla çalıştı. İzmir'de yaşıyor ve üretiyor.

Soydemir, son dönem üretimlerinde genellikle resim geleneğine sadık kalmayı tercih ediyor. Çoğunlukla geleneksel bir teknik olan yağlı boyayı seçerek, renk satırlarını içeren pentürel bir dil geliştirmeye çalışıyor. Bu çalışmalarında zihinsel ve fiziki mekân kavramlarına odaklandığını, tanımsız bir dizi mekân imgesi oluşturmanın yollarını aradığını söyleyebiliriz. Formel bir resim dilinin yanında belirsizleştirilmiş bir mekân algısıyla karşılaşıyoruz. Sanatçı tarafından üretilen kurmaca gerçeklik içerisinde yer alan bir dizi mekân kesiti; iç mekân ve dış mekân arasında sınırların kalktığı bazı absürd sahneleri ortaya çıkarıyor. Buradaki nesnelerin ve mekânların ne zaman ve ne şekilde bir araya geldiği, eksilen, yer değiştiren şeylerin hangi imgeler olduğu, bu kadrajlarda izleyiciyi meraklandıran, düşündüren bir muammaya dönüşüyor.

Soydemir'in resimlerindeki tanımsız ve sakin mekânlara bakarken, bir yandan yaşadığımız mekânları ve zamanları düşünüyorum. Kentsel dönüşüm; mekânların kaybolan hafızası, içi dışına çıkartılmış, terk edilmiş bir geçmiş ve tüm bunlara dışarıdan bakan bizler...

"isimsiz", 50x63cm, tuval üzerine yağlı boya, 2016

"isimsiz", 65x85cm, tuval üzerine yağlı boya, 2016

“isimsiz”, 42x60cm, tuval üzerine yağlı boya, 2016

"isimsiz", 66x85cm, tuval üzerine yağlı boya, 2016

“isimsiz”, isimsiz, 80x100cm, tuval üzerine yağlı boya, 2016

—
“isimsiz”, isimsiz, 80x100cm, tuval üzerine yağlı boya, 2016

"isimsiz", isimsiz, 50x67cm, karton üzerine yağlı boya, 2015

"isimsiz", isimsiz, 17x20cm, tuval üzerine yağlı boya, 2017

Parklar Sahne Olursa: “Jason Park”

YAZI / FOTOĞRAFLAR EBRU ATILLA SAĞAY

Zamanında sizde iz bırakmış bir şarkıyla umulmadık anda ve yerde yeniden karşılaşmanın getirdiği sevinç, eski bir dostla umulmadık anda ve yerde yeniden karşılaşmanın sevincini aratmaz. Her şey ne kadar tanıdıktır ama o kadar da yenidir. Duyduğunuz her söz ve melodi parçacığı bir yandan sizi alıp geçmişe götürürken diğer yandan o güne dek üzerine hiç düşünmediğiniz anlamlar kazanır. Hele duyduğunuz, o şarkının yepyeni ve farklı bir yorumuysa...

İlkbaharın başında, Bostanlı Suat Taşer Açık Hava Tiyatrosu'nun arkasındaki parktan geçerken rast geldiğim ve merakla çimlere oturup izlemeye başladığım konserde, grubun benimle beraber onlarca insana hep bir ağızdan Sting'in "Fragile" parçasını söyletmesinde yatan samimiyeti başka nasıl açıklardım bilemiyorum.

Konseri semt müzisyenlerinin kendi olanaklarıyla düzenlediğini öğrendiğimde ortaya çıkan iş daha da ilgimi çekti ve etkinliklerini düzenli olarak takibe aldım. 9 Nisan 2017 günü Evrencan Gündüz'ün

bir bira markasının sponsorluğunda verdiği AKUT'a yardım konserinden sonra tamamen sivil bir inisiyatifin parkı konser alanına dönüştürmesi, katılan müzisyenlerin heyecanı ve neşesi, gerçekten görülmeye değerdi. Şehre özgür bir ifade alanı açan semt müzisyenlerinin hayatını anlamlandıran müzikleri günlük kıyafetlerle, sade ve basit bir ses sistemiyle sergilemesinin hakikatli bir iş olduğu ortadaydı. Toplanan kalabalığın neredeyse yarısı etkinlikten bir şekilde haberdardı ama yüzü aşkın seyircinin kalan yarısı rastlantıyla

parka gelmişti. Herkes kısa bir zaman sonra müziğin etkisiyle çimlere serilip işin keyfini çıkarmaya veya dans etmeye başladı. Parkın karşısındaki marketten aperatifler alındı, yakın sokaklardan gelenler termoslara doldurdukları çayları ikram etmeye başladı ve saatler boyunca, hep bir ağızdan şarkı söyledik. Market sahibi Cem Altar'a etkinlik hakkındaki yorumunu sorduğumda, *"bu grupları gece barlarda, lüks restoranlarda dinleyebilen kitle kısıtlı. Halk bu etkinlik sayesinde gündüz vakti ailesini, çocuklarını alıp, ücretsiz olarak caz, rock, blues dinleme şansına sahip oldu"* diyerek önemli bir noktaya işaret etti.

Ses sitemini ve enstrümanları alana getiren müzisyenlerden Can Triches ve Olcayto Üstün ile gruplar ve etkinlik hakkında söyleşme fırsatı buldum: *"Bir buçuk yıl önce Gözde Önder ve Mertcan Büktel ile Karma Band'i kurup çevredeki barlarda çalmaya başladık. Baharın gelişini kutlamak için bu organizasyonu üstlendik. Park gündelik hayatımızda önemli bir lokasyon; kendi aramızdaki adı 'dernek' veya 'Jason Park'. Çocukluğumuzdan beri çoğu akşam, genellikle hafta sonları burada buluşuruz. Ne kadar kalabalık olursa olsun, kimse kimseyi rahatsız etmez; yargılamaz. Oldukça özgür ve demokratik bir ortam var. Olumsuz bir olayla ya da müdahaleyle hiç karşılaşmadık; piknik*

yaparız, kendi aramızda eğleniriz. İnsanlar yeni dostluklar ve ortaklıklar kurar; zaman zaman ailelerimiz de aramıza katılır."

Kendi deyimiyle "80'lerin davulcularından" Naci Üstün'ün yine kendisi gibi davulcu oğulları Olcayto ve Özgün ile sahneyi paylaştığı, ardından rahmetli müzisyen Ufuk Dinç'in anıldığı dakikalarda seyirciler kameralarla ve telefonlarla bu güzelliği kayda alma, belgeleme çabasına girişmişken, çocukluğumda babaannemle gittiğim çim konserlerini hatırladım. Benim jenerasyonumdan herkesin çocukluğuna dair hatıraları canlanınca sohbetler 80'lerin Karşıyaka'sına, kıyısına dair tasvirlerle zenginleşti. Değişimler, dönüşümler konuşulurken zaman zaman fikir ayrılıkları ortaya çıktıysa da şarkılar hep bir ağızdan söylendi. Alkışlar, ortaklaşa protestolar ve kucaklaşmalar, o özlemini duyduğumuz, arzuladığımız dayanışma ruhunu perçinledi. Konserin sonlarına doğru seyirciden gelen isteklerin ortaklaşması, sanki bundan sonrasında birbirimize tanıdık kalmakla yetinmeyeceğimizi müjdeliyordu.

23 Nisan'da yine parktaydım. Bu kez Onur Gül, Bahar Pamukçu, Tufan Uzunlar ve Oktay Aynur'dan oluşan Lemonade grubu, aynı şekilde, evden getirdikleri ampifikatörlerle, kablolarla ve mikrofonlarla çimlerin üzerine bir sahne çatı. Semt

umarım süreklilik fikri açısından bir farkındalık yaratabilmiştir. Tamamen gönüllülük esasıyla gerçekleştirdiğimiz bu konserlerin halkın veya yerel yönetimin desteğiyle gelenekselleşmesi gerektiğini, yaşam kültürümüze bu şekilde büyük katkılar sunabileceğini düşünüyoruz.”

17 Eylül'deki etkinlik Yaman Sobay, Tuğçe Oğuz, Kaan Erköç, Mert İzmirli, Eymen Özgürel ve Volkan Dikici gibi semtin müzisyenlerini buluşturdu. Bu girişimin amacı yazın Karşıyaka Belediyesi'nin düzenlediği çim konserlerine alternatif koymak veya kendilerine fayda sağlamak değil; öncelik, üretimlerini müziğe ihtiyaç duyan herkesle buluşturmak. Ayrıca daha önce birbiriyle müzik yapmamışken anlık etkileşime geçen bu müzisyenler gösteriyor ki Karşıyaka, ciddi bir müzikal potansiyele ev sahipliği yapıyor. Her konserde güneş batana dek eğlendim; birçok müzisyenle tanışıp sohbet etme imkânı buldum. Repertuarlar da son derece geniş; altını çizmeden geçmeyeyim.

Aslında ne kadar samimi ve zengin bir komşuluk imkânına sahip olduğumuzu bize tekrar hatırlatan bu etkinliğin İzmir'in başka noktalarındaki müzisyenler için de ilham kaynağı olacağını, iyi örnek teşkil edeceğini düşünüyorum. Her şeye rağmen İzmir, her kesimin buluşma, birlikte eğlenme ve sosyalleşme ihtiyacını gideren sahil hattıyla, atıl duran çok sayıda parkıyla kültür ve sanata hizmet edebilecek dev bir potansiyel taşıyor. Yeter ki evlerden çıkalım ve bunları düşünerek etrafa yeniden bakalım. Çimlerin üzerinde, ailenizle ve dostlarınızla buluşup yalınayak şarkı söylemek isterseniz bilin ki şehirde hepimizi konuk etmeye hazır bir “Jason Park” var. ✚

müzisyenlerinin katılımına tahsis ettikleri mikrofon sayesinde Avrupa kentlerinde sıkça görmeye alışık olduğumuz bir ortam yaratmayı başardılar. Enstrümanını alıp çembere dâhil olanlar; şarkısını söylemek için mikrofona gelenler; apartmanların balkonlarından tempo tutanlar; bisikletiyle, köpeğiyle, bebeğiyle gelip coşan halkın istekte bulunduğu şarkıları ayırm yapmadan seslendirdi. Gitarist Onur Gül'ün “*dayanışmanın en gerekli olduğu günlerde, müziğin birleştirici gücüne tanıklık ediyoruz*” söylemi, o an orada olan herkesin kalbine yeniden kıpırtılar, umutlar serpiştirdi. Vokalistleri Bahar ile halkla sinerji yaratabilecek etkinliklerin ancak gündelik ortak yaşam mekânlarında hayat bulabileceğinde hemfikir olduk: “*Bir marketin sosyal medya hesabından yapılan ve sadece kulaktan kulağa yayılan duyuruya karşılık böylesine büyük kalabalıkların toplanıp müzik üzerinden birbiriyle kaynaşması,*

Üçüncü Kuşak Göçmen Bando: Balkan Beatz Orkestar

ALTUĞ AKIN

İzmir'in yerel müzisyenleri denince akla ne gelir? Kamusal alanda sanat ya da sokak performansı ne demektir? Muhacirler, Balkan göçmenleri nasıl eğlenir? Neden yaz aylarında İzmir'de habire sokak düğünü çıkar insanın karşısına? Goran Bregoviç, konserlerini neden omzunda bir havluluyla bitirir?

Sıcak bir ağustos akşamı, kendimi Şemikler'in arka sokaklarında, bir sokak düğünün ortasında buldum. Kadınların zarafeti, çekilmekte olan halayın türü, iptidai sahneye kurulmuş orgdan yükselen melodiler ve daha bir sürü detay, bir göçmen düğününe tanık olduğumu anlamama yetti.

Esas kalabalığın az ötesinden, sahnedekini andıran ama farklı tınlayan bir müzik yükseliyordu. Trompet, saksafon, klarnet gibi üflemelilerle davul ve trampetten oluşan tek tip giyimli yedi kişilik bando, daha çok erkeklerden oluşan cılgın bir halayın göbeğine birikmiş, ortalığı yıkıp geçiyordu. Müzik Goran Bregoviç'den aşına olduğumuz Balkan havalarıydı, tapanıydı. İşimi gücümü bıraktım ve performansları

biter bitmez Balkan Beatz Orkestar ekibiyle tanıştım. Kan ter içindeydiler.

Yaz sıcaklığının hâlâ etkisini kaybetmediği bir eylül öğleden sonrası, Örnekköy'ün sırtlarında tekrar buluştuk. Umut veren hikâyelerini, az sonra başlayacakları sunnet düğünü performansından önce öğrendim.

Gorno Vranovici, Makedonya'dan Maltepe, Çiğli'ye uzanan bu hikâye, bir halk dansları topluluğunun, sahneledikleri Üsküp yöresi danslarını zaman içinde kenara bırakıp müzikal icraata geçmesine dayanıyor. Her biri kendine bir çalgı aleti seçiyor; herhangi bir okula ya da kursa gitmeden çalışmalarına başlıyorlar ve yıllar içinde, mahalledeki "müzisyen abilerden" öğrendiklerini zaten derinlerde saklı duran ezgilerle bir araya

getiriyorlar. Ve böylece, grubun eskilerinden İbrahim Tuna'nın ifade ettiği gibi, hem ailelerine maddi destek olmak için hem de kendi kültürlerini yaygınlaştırmak için Balkan Beatz Orkestar'ı kuruyorlar. Facebook sayfalarına göre bu tarih 2014 ve orkestranın doğum yeri Gorno Vranovici; yani Makedonya.

Makedon göçmenlerinin İzmir'de yaygın olarak yaşadığı bölgelerin başında Çamdibi, Altındağ ile Çiğli ve Şemikler gelir. Bu iki bölge, aynı zamanda İzmir'in belki de en has yerel müzisyenlerinin, sokak sanatçıları olarak tanımlayabileceğimiz tapani orkestralarının membaıdır.

Mazisi rahatlıkla 1960'lara kadar giden tapani geleneğinin üçüncü kuşağını temsil eden Balkan Beatz Orkestar, öncülleri gibi özellikle düğünler ve sünnetlerde sahne alıyor ve tahmin edileceği üzere, bu performanslar çoğunlukla yaz aylarında, düğün mevsiminde gerçekleşiyor.

Balkan Beatz Orkestar'ın bu seneki sahne sayısı yüz yirmi ile yüz otuz arasında. Söz konusu performanslar, düğünden

düğüne geçiyor. İbrahim Tuna, altını çiziyor: "Ağır göçmen bir düğünse yedi gibi başlarız ve birden önce susmayız". Bu uzun performans, Torbeş kültürüne ait, olmazsa olmaz geleneklere dayanıyor. Örneğin, düğüne giriş diyebileceğimiz "karşılama". Müzisyenler hareketli bir parça eşliğinde, tek sıra halinde düğünün gerçekleştiği sokağa giriyor, düğün evinin önünde daire çiziyor. Bu sırada düğün sahibi, müzisyenlerin omzuna havlu ya da bez parçası bırakıyor. Bu küçük tören, bir yandan müziğin icrasıyla düğünün başladığını ilan ederken diğer yandan düğün sahibinin düğün boyunca müzisyenlerden tüm hünelerini ortaya koymasını beklediğini ifade ediyor. Zira müzisyenlerin terlerini silmek için havluya ihtiyacı olacaktır ve Goran Bregović'in hemen her konserini omzunda bir havluyla bitirmesi tesadüf değildir.

Yirmili yaşların ilk yarısında olan Balkan Beatz Orkestar üyelerinin kimisi okuyor, kimisi çalışıyor ve her halükârda sanatları, kültürleri uğruna bir hayli ter döküyorlar. Kentsel dönüşümle mahalleleri, apartmanlaşmayla sokak düğünleri, yani hem yaşam hem de performans alanları tehdit altında olsa da, birbirlerinden ve izleyiciden aldıkları destek onları ayakta tutuyor. ✚

İbrahim Tuna: *Trompet*
Melih Ferhat Yılmaz: *Trompet*
Ömer Özbakar: *Saksofon*
Can Tuna: *Klarnet*
Ozan Karabağ: *Klarnet*
Gencay Demirkaya: *Trampet*
Aykut Uslaç: *Asma davul*

[f balkanbeatzorkestar](https://www.facebook.com/balkanbeatzorkestar)

İlker Kılıçer

“Ayaklarım ve kalbim nerede birleşiyorsa oralıyım”

SÖYLEŞİ CENKER EKEMEN FOTOĞRAFLAR İLKER KILIÇER

Yıllardır hem Türkiye’de hem de yurt dışında pantomim, kukla tiyatrosu performansları sergileyen İlker Kılıçer’le sokak sanatına dair bir sohbet gerçekleştirdik.

Seni tanıyalım mı?

İzmir’de doğdum büyüdüm; aslen Vanlıyım ama kendimi hiçbir yere ait hissetmiyorum. Ayaklarım ve kalbim nerede birleşiyorsa oralı oluyorum. Tiyatro, şiir ve öykü sahneleme derken pantomim sanatıyla tanıştım. Yaklaşık on altı yıldır pantomim sanatıyla uğraşıyorum; ilgim eksilmeden devam ediyor. Bir o kadar zamandır, sokaklarda gösteri yapıyorum. Sokaklar elbet; kendimi taşıdığım. Sokak, başka bir yer; bir iki cümleyle ifade etmek imkânsız. Hâlâ yeni bir şeyler öğreniyorum ve biliyorum ki öğrenmeye devam edeceğim.

Kukla, bir diğer faaliyet alanım; altı ay boyunca

Özlem Altınbilek’ten aldığım eğitim, beni başka bir üretim alanına taşıdı. “Zarfsız Kuşlar Kukla ve Mim Evi” adını verdiğimiz oluşumla çocuklara yönelik kukla, pantomim, ileri ve geri dönüşüm, resim, heykel ve yaratıcı işler üzerine atölyeler yürütüyoruz. “Zarfsız Kuşlar”, adını Ece Ayhan’ın “Meçhul Öğrenci Anıtı” şiirinden alıyor:

“Arkadaşları zakkumlarla örmüştür, o şiiri:

Aldırma 128! İntiharın parasız yatılı küçük zabıt okullarında,

Her çocuğun kalbinde kendinden daha büyük bir çocuk vardır.

Bütün sınıf sana çocuk bayramlarında zarfsız kuşlar gönderecek”

“Zarfsız kuşlar”; burada yersiz - yurtsuzluğu, kimsesizliği, öteki olanı simgeler. Uzun yıllar mültecilere, göçmenlere, Çingenelere, gecekondu mahallelerine oyun götürdüm. Birlikte sayısız sanatsal üretim gerçekleştirdik. O yüzden, şiirin bu dizesini kendimize yol eyledik.

Kavram olarak bakınca, “sokak” senin için ne ifade ediyor?

Aslında sokak, hiç de gördüğümüz gibi bir yer değil artık; içinde olunan değil, içinden geçilen bir “yer”. Özgürlük falan da kokmuyor. Hiyerarşinin, tahakkümün, iktidar ilişkilerinin apaçık yaşandığı bir yer oldu sokak. Gösterinize başladığınızda, gösteri yapan bir başkası gelip sizi oradan kovabiliyor; “burası benim yerim” diyor. Sokak kamusal bir alanken, hepimize ait bir “mekân” olmaya o kadar açıkken, aniden demir parmaklıksız bir hapisaneyeye dönüşebiliyor. Lâkin sokak, özgürleştiğinde ve siz sanatsal dışavurumunuzu gerçekleştirdiğinizde, raconunda yatan birleştirici yanıyla anlam kazanıyor. Tanımadığınız biriyle yan yana sokakta ısınır veya ısınır bulursunuz kendinizi. Çok kadraj karşıma çıkmıştır, yüreğimi ferahlatan; yaşama tutkumu pekiştiren. Performansımı sergilerken tiner çeken bir çocukla şirket müdürünü yan yana görürüm. Tezgâhını yere indirip gösterimi izleyen gevrekçi çocuğun yanına bir bankacı gelip yaşar. Hâtta hafiften acıkmıştır o bankacı; gevrek alarak çocukla iletişim kurar, gösteriyi yan yana izlerler. Statü, makam, mevki, milliyet, ırk, mezhep, sokakta

kendiliğinden ortadan kalkar. Ortak paydada, dertte buluşulur. İşte sokağın bu yanı, beni müthiş etkiliyor.

Sanatın sokağa taşınması, sokak ve sanat kavramlarının yan yana anılması hakkında ne düşünüyorsunuz?

“Sokak sanatı” diye bir kavram üretilmiş. Bunun yanında, yok “sokak tiyatrosu”; sokak bilmem necisi... Hepsini reddediyorum. Dudağınızda gıcırdayan şarkıyı sokakta söylediğinizde “sokak şarkıcısı” mı oluyorsunuz? Kavramsal yaklaşımları saçma buluyorum. Bireyin kendini gerçekleştirdiği, ortaya koyduğu oluşlar sokakta güzeldir. Adına şiir koyun, tiyatro koyun ya da başka bir şey; kavramları ve disiplinleri illâ paketleyip ambalajlamaya gerek yok. Ad, anı sahiplenir ve yok eder. Numaralar da öyle. 441 Sokak’ta yaşıyorum. Ne anlamı var ki? Sokağımın adı “Begonya Sokağı” ya da “Ergin Günçe Sokağı” olsaydı, en azından o ad sokağıma bir anlam yüklerdi. İçinden geçenken kendimi iyi hissedirdim, hiç değilse...

İki yıl önce okuduğum, Kütahya doğumlu Ermeni müzik dehası Gomidas Vartabed’i konu alan biyografik yazı, beni çok etkilemişti. Yazıyı okuduktan sonra, bir süre kalbim sızım sızım dolaştım; orada burada. Bir asır önceki mesele ama kendime dert edindim ve o dertle sanatsal bir dışavurum gerçekleştirdim: Gomidas’ın hayat hikâyesinden ve onun hakkındaki araştırmalarımın yola çıkarak, “Beni Soran Oldu Mu?” ismini koyduğum bir kukla - pantomim oyunu çıkardım ve kendi imkânlarımla gittiğim Ermenistan sokaklarında oyunu sahneledim. Önyargılar ve varsayımlar genellikle ne söyler? *“Ermeniler Türkleri, Türkler de Ermenileri sevmez; hâtta bunlar birbirinden nefret eder”*. Oyunu izleyen Ermeniler önce bana sarıldı. Türkiye’den geldiğimi öğrenince çok şaşırdılar ve bir daha sarıldılar. Ardından oyunu Türkiye’de, birçok ilde sergiledim. İzleyiciler çok etkilendi; onlar da anlattığım hikâyeyi yaşayanın Ermeni olduğunu öğrenince aynı şaşkınlığı yansıttı. Aynı fark ediş işte... Acının kimliği, dini, milliyeti olamaz. Bu nefreti biz üretmedik; halkları birbirine düşüren devletlerin işi bu.

Sokak konusuna tekrar dönecek olursak, “mekân” kavramına yeniden bakalım isterim: Şöyle düşünün; bu oyunu klasik bir sahnede sergilemiş olsaydım gelen kitle, ulaşabileceğim izleyici sayısı belli olacaktı. Oyun, sokakta birbirinden tamamen farklı, pek çok kesime temas etti, denk geldi ve insanlar, yanındakinin kim olduğunu bilmeden, umursamadan o dertte ortaklaştı.

Pantomim sanatına değinirken, iki dipnotu kullanmadan yapamıyorum. İlki Şems Tebrizi’den:

"O zaman anladım ki susmak bir cüsse işi.
Derin denizlerin işi.
Sığ suları en hafif rüzgârlar bile coşturabiliyor.
Derin denizleri ise ancak derin sevdalar...
Anladım ki derin ve esrarengiz olan her şey
susuyor.
Anladım ki susan her şey derin ve heybetli."

Diğeri de Neyzen Tevfik'ten:

"Yok olmadan var olmanın yolu yok"

Her ikisi de mim sanatının felsefesine
değiniyor resmen. Sözün, dekorun, kıscacası
hiçbir şeyin yer almadığı boş bir sahnede
beden ve ruh ile "her şey" olma hali...
Beden, temsili de olsa, aslında anlatımın
tüm zenginliklerini kapsıyor. Özellikle
çocuklarla gerçekleştirdiğim atölye
çalışmalarında, boş sahneyi gösterip şu
soruyu soruyorum: "Çocuklar, burada bir şey
var mı?" Doğal olarak, "hayır; yok" diyorlar.
Ben de bedenimle boş sahneye geçip şunu
söylüyorum: "Artık benimle birlikte her şey var.
Çünkü ben varım, bedenim var, hayallerim var."

Mim, bu açıklamayla çocukların algı
dünyasında oturaklı hale geliyor. Bedeniyle
her şeyi anlatabileceklerini, her temsili
karşılayabileceklerini fark ediyorlar. Kimi
zaman beden bir hayvan, bir bitki; kimi
zaman beden eşyanın kendisi... Beden,
tasarımsal olarak o yokluğu varsılıyor.
Mimin zenginliklerini inşa ediyor.
Dolayısıyla dünyanın belki de en gürültülü
sanatı oluveriyor.

Yurt dışındaki izleyicilerle yurt içindeki izleyicileri karşılaştırdınca, ne gibi farklar görüyorsunuz?

Bugüne dek, davet üzerine iki uluslararası
festivalde yer aldım. İlkin, 3 Temmuz
2017'de, Bükreş'teki Tandarica Kukla ve
Animasyon Tiyatrosu'nun düzenlediği
International Festival Theatre'a katıldım.
Ardından, 25 Ağustos- 1 Eylül tarihlerinde
Craiova şehrinde Teatrul Pentru'nun
düzenlediği Puppets Occupy Street
Festival'da yer aldım. Türkiye'deki tiyatro
festivallerine katılan izleyiciyle kıyas
yapınca önemli farklar gözlemladim.
Kültürlerarası farklılığın ötesinde bir şeyden
bahsediyorum. Örneğin, festivallere katılım,
Türkiye'de olduğu gibi elit kesimlerle
sınırlı değil. Halkın her kesimi etkinliklere
katılıyor. Pazardaki domates satıcısı, terzisi,
dilencisi, öğretmeni yan yana gösteri
izliyor. Sanatsal bir doygunluk var ama bu

"Aslında sokak hiç de gördüğünüz gibi
bir yer değil artık; içinde olunan değil,
içinden geçilen bir 'yer'"

doygunluğa rağmen, sanki bu gibi işlerle
ilk defa karşılaşmışçasına, inanılmaz
bir coşkuyla izliyor insanlar gösterileri.
Performans bitince çekip gitmiyorlar ayrıca;
gelip sizinle sohbet etmek, iletişim kurmak
istiyorlar.

Bu festivallerin benim için bir diğer
faydalı yanı, dünyanın dört bir yanından
gelen tiyatro ekipleriyle tanışmak. Ortaya
çıkardığınız işi beğenirlerse ülkelerindeki
festivallere davet ediyorlar. Nitekim
4 - 10 Kasım tarihlerinde Hindistan'da
düzenlenecek IAPAR Festivali'ne gidiyoruz.
21 - 28 Aralık'ta, Tunus'ta düzenlenecek
Festival International De Tunis De
Theatre Pour Enfants festivaline davetliyiz.
Son olarak, Kasım 2017'de Bükreş'te
gerçekleştirilecek Tandarica Impuls
Festivali'nden performans ve pantomim
üzerine atölye daveti aldık.

İlerisi için neler hedefliyorsunuz?

Öncelikle, Türkiye'de ne yazık ki şov aracı
olarak kullanılan mim sanatının hak ettiği
yere gelmesi için bin misli çabalayacağım.
Ömrüm elverdiğince gidebildiğim her
yere giderek, oyunlarımı farklı kültürlerle
buluşturmak istiyorum. Pantomim sanatı,
bu beklentimi hayata geçirmek için pek
çok imkân sunuyor. Sözün yerine bedenin
devreye girdiği, ruhla bedeninin arkadaşlaştığı
bu sanat, sizi her yere götürebilir. ✚

✚ ilker_kilicer

Gülay Yaşayanlar

“Araştırmaya dayalı bir sergi yapım fikri benimsetmek önceliğimiz”

SÖYLEŞİ GİZEM AKKOYUNOĞLU **FOTOĞRAFLAR** ÖZLEM DEMİRCAN

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi ile Kütahya Porselen'in birlikte inşa ettiği Nafi Güral Sanat Galerisi, bir serginin her gün yapısal ve düşünsel gerekçelerle yeniden deneyimlendiği, farklı kavramların ve teknik eşiklerin belirlediği düzlemde yeniden yorumlandığı bir sürekli pratiğin hikâyesini barındırıyor. Dahası, bir yandan galeri sözcüğünün yarattığı romantik çekiciliğini koruyan, diğer yandan standart galeri pratiğini öteleyen bir alan olarak akıllarda kalmaya aday. Akademisyen, sanatçı ve küratör Gülay Yaşayanlar ile galerinin ortaya çıkış sürecini, şehrin güncel sanat ortamına sunabileceği katkıları konuştuk.

FOTOĞRAF GÖZDE YENİPAZARLI

Bize biraz kendinizden bahsedebilir misiniz?

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü'nde öğretim üyesiyim. Ayrıca Balçova'daki özel atölyemde sanat ve eğitim çalışmalarına devam ediyorum. Son dönemde, kâğıt üzerine mürekkeple oluşturduğum soyut ve lekesele düzenlemeler aracılığıyla toplumsal, kültürel ortama dair eleştirel tespitlerde bulunuyorum. Bu sürecin ilk örneklerini içeren “Tahayyül ve Mesele” adlı kitabım 2016'da yayınlandı. Ayrıca, sanat eleştirisi alanındaki üretimlerim kesintisiz sürüyor. Son olarak, 13

Nisan – 9 Haziran 2017 tarihleri arasında galerimizde düzenlenen “Gizli, Geçici, Sahte” adlı serginin metin yazarlığını ve küratörlüğünü üstlendim. Galerinin düzenleme ve danışma kurulundaki görevime devam ediyorum.

Genç galeriler, oturmuş ve yerleşik ilişkiler ağına yönelik ne tür alternatifler yaratabilir?

Bu soruya NG Sanat Galerisi ve ilk sergisi üzerinden cevap verecek olursam, öncelikle sektörel ilişkilerden kendini ayırmış, bağımsız ve bağlantısız bir oluşumuz. Kurumsal dinamiği ve üretim potansiyelini, dahası ticarî olmayan bir ilişkiler ağını arkasına alarak entelektüel enerji yaratmanın, estetik anlamda kendi gündemini oluşturmanın peşindeyiz. NG Sanat Galerisi, sadece bağımsızlığı ve yoğun üretim potansiyeline sahip bir bünyeyle temas halinde olma ayrıcalığı nedeniyle kendine alternatif bir konum yaratabilir.

NG Sanat Galerisi’nin oluşum fikrinden biraz daha bahsedebilir misiniz?

NG Sanat Galerisi, bence bu kentte hak ettiğimiz güzel şeylere iyi bir örnek. “Gizli, Geçici, Sahte” adlı sergi izleyicisiyle ilk kez buluşurken, sanatın eleştirel niteliğini ve sahibi olanın bilinçli tasavvurunu kendine özgü bir konseptle ortaya koymaya çalıştı. Beklentilerin üstünde bir donanımla hizmete sunulan bu genç galeri, aslında soluğu kesen bir enerjiyi barındırıyor. Güne dair olanı sorgulayan ve bunu yeni estetik önermeler halinde sunan, bilinçli görüleriyle kültürel birikimi melezleyen bir yaklaşımla karşımızda durmakta. Bu yaklaşım, kurumsal desteğin ciddiyetini ortaya koyan en önemli etken. Mekân, burada her sergi için yeniden düzenlenebilir bir nitelikte; yenilenebilen, işlevsel dönüşüme izin veren detaylar barındırmakta.

Bu tür genç ve yeni mekânlar, gündelik hayatın akışıyla toplumsal ve kültürel yapının dinamiği arasında sıkışan iç dünyalara sinen ya da bulaşan bir konsept dinamizmini de canlı tutuyor. Bu kapsamda NG Sanat Galerisi, içinde bulunduğu kültürel ya da akademik ortamda her gün sıra dışı eğitim deneyimlerinin de parçası olmakta. Sanatla kurulan sıkı temaslar için bu tür mekânlara ihtiyaç var. Söz konusu ortam; sanatçı adaylarına özgü bir özgürlük arayışının sahnesi haline gelen, gerilim ve uyum dengesinin çözümlendiği yepyeni

ilişkiler ağı ve tartışma düzlemleri önermek gibi potansiyellere sahip. Sanat eğitimi alan öğrencilerin daha ilk sergiye verdiği tepki, gösterdiği yoğun ilgi, bu beklentiyi ve galeri oluşturma fikrini çok doğrular nitelikte.

Genç sanatçılara yeni fırsatlar sunmak; sergileme ve sunma pratiklerine bizzat onları tanık etmek, üzerinde çalışılmış projeler için yeni görsel alanlar açmak, bir beklentiden çok bu olasılığı makul ve mümkün kılmak demektir. Bu yüzden ve sadece, dahası bu girişimle; kendini zaten sunabilen bir kültürel birikimin, tezatlar içeren bir ilişkisel ağa, kültürel katmanlara rencide edilmeden eklenmesi için iyi bir fırsat ve ortam yaratılmıştır.

Galerinin şehrin güncel sanat ortamına ne katmasını bekliyorsunuz?

Profesyonel anlamda bir sanat galerisi işletmecisi değilim. Bu tür bir piyasanın İzmir’de olduğunu sanmıyorum. Uzun yıllardır bir eğitim ve kültür mekânı olabilecek yapıda kendini yapılandıran bir galeri ihtiyacı içinde olduğumuzu söylemem gerekli. İzmir’de daha önce ve şimdilerde etkinlik gösteren, birer sivil inisiyatif halinde beliren sergileme alanlarının kendi dar alanlarından çıkmakta zorlandığını düşünüyorum.

Bu kapsamda, NG Sanat Galerisi’ne İzmir’deki yapısal yaklaşımı niteleyen,

üretim potansiyeline eşlik eden, kente dair bir dil ve söylem öneren, başlı başına bir ifade alanı oluşturan bütünlüklü bir yapı olarak bakılması gerekir. Bir eğitim kurumunda açılan bu galeri, kentin toplumsal hayatına ve onun talepkâr diline ara alanlar açarak, kentli yanıtlar ve çözümler vermeye çalışacaktır. Umuyorum ki henüz temsil edilemeyen ve kısmen özgürleşmeye çalışan üretimler için ön ya da iç-deneyim oluşturma adına önemli bir başlangıç noktası teşkil edecektir.

Kente dair bu genç ve heyecan dolu sanat mekânı, kuşku yok ki başka bir düşünce yapısının üretim yeridir. Sık sık içinde bulunduğu entelektüel ortamdan ayrılarak, var olan tematik yönsemeler doğrultusunda kent-sanat ve izleyici ekseninde yeni olasılıklar yaratılacak ve fırsatlar değerlendirilecektir.

Galeri, İzmir'in sanat izleyicisiyle ne tür bağlantılar kurmayı hedefliyor?

İzmirli sanat izleyicisinin seyir deneyimi adına ilk etkinlikte gösterdiği ilgi ve duyumsama çabası, beni ve düzenleme komitesini çok mutlu etti. Ulaşım sorununun dert edilmemesi bir yana; kent dışından uğrayanlarla beraber orta öğretim öğrencilerinden ve benzeri gruplardan gelen özel gezi talepleri, fakültemizdeki gündelik hayatı paylaşan tüm kesimlerin ilgisi ve mekânı sahiplenme çabası, özellikle de akademisyenlerin özel ders ve değerlendirme seansları düzenleyerek galeriye, sergiye ilgi göstermesi, sanırım mekânın kullanımı konusundaki samimiyeti ifade ediyor. Ayrıca sergi sürecinde devam eden rehberli turlarla bu bilgilendirme hizmetinin ve kültürünün verilmiş olması çok önemli. Bu arada, serginin süresinin istek üzerine uzatıldığını, basılan sergi kataloğunun hızla tükendiğini belirtmeliyim.

Tüm bunları, nitelikli bir mekân ve etkinlik karşısında İzmir'deki sanat izleyicisinin yeni davranış biçimleri geliştirebileceğine dair güçlü referanslar olarak görüyorum. Profesyonellikten kasıt eser satın alma, koleksiyon oluşturma gibi edimleri içeriyorsa bu konu benim için öncelikli değil. NG Sanat Galerisi, bu bağlamda sadece estetik önermelerle izleyici davranışının oluşması ve gelişmesine katkı sağlamak derdinde.

Sergi Düzenleme Komitesi olarak, her öğretim döneminde bir kez olmak üzere yılda iki sergi düzenleme fikri üzerine çalışıyoruz. Uzun süreli, gündem yaratma potansiyeline sahip, kavramsal çerçevesi iyi belirlenmiş, metinsel bağlamı öngörülmüş ya da oluşturulmuş projelere öncelik vereceğiz. Bunun bir kısmının kent araştırmalarına dayanması, kent kültürüyle ve tarihiyle ilgili tutulması için çaba sarf ediyoruz. Belgesel nitelikli sunumlar içeren, araştırmaya dayalı bir sergi yapım fikrini benimsetmek gibi bir önceliğimiz de var.

İkinci sergimizi ekim ayının ikinci yarısında açtık. Sanatçı Gözde Yenipazarlı'nın Londra odaklı fotoğraflarını kent ve kültür olgusu perspektifinde değerlendiren yeni bir format içinde sunuyoruz. Sanatçı ve sergi tercihlerimiz ya da seçimlerimizi sadece üretimin kalitesi, güncelliği ve özgün dinamikleri belirliyor. O yüzden bu mekânı ve oluşumu, geleneksel belirlenimlerden uzakta, farklı disiplinlerden tüm çalışmalara, projelere açık, sorunların derinlemesine irdelendiği üretimlerle ilişkili bir alan olarak kabul edebiliriz. Yani, burada açılacak sergilerin ilk etapta zihinsel bir durum ya da bir faaliyet olarak düşünülməsi gerekir. İşin güncel niteliği ve kavramsal iklimini göz ardı etmeden, neo-avangard bir refleksle de yaslanan bir silsile takibi bence gereklidir burada.

Post-kültürel huzursuzluğun iyice yayıldığı günümüzde biçimlerin insana dokunduğu, duygusal bir dönemden geçiyoruz. Tabii ki sergileme alanları da bundan nasibini alıyor ve almakta. Masum ve dolayimsız görünen bu mekânlar, sergi konseptlerine her zaman yeni kavramlar, boyutlar ve derinlikler eklemek durumunda. Çünkü sanatı, salt bir üretim etkinliği değil, zihinsel emek ve enerji üzerinden de gösterime sunmak gerekir bu zamanda. ✚

🐦 [NGsanatgalerisi](#)

“10yıl önce 5yıl sonra”

YAZI / FOTOĞRAFLAR BORGA KANTÜRK

Portizmir4 Trienali kapsamında İzmir’de güncel sanatın son on yıllık periyodunu ve beş yıllık geleceğini tartışmaya açacak bir etkinlik olarak tasarlanan “10yıl önce 5yıl sonra”, faaliyetlerini Alsancak’ta sürdüren sanat mekânı GALERİ A’yı temmuz ayı boyunca bellek tazeleme, tartışma, kayıt ve arşiv mekânına, sunum platformuna dönüştürdü.

1. Bölüm: 10yıl önce...

On gün boyunca on etkinlik içerecek şekilde tasarlanan program süresince dönemin tanıkları, sanatçıları mekâna konuk edildi; toparlanan görsel - işitsel kayıtlar dijital ortama aktarılacak ve Ekim 2017’de kullanıma açılmak üzere depolandı. Bu süreç, projenin birinci bölümünü oluşturdu. Sunumlara davet edilen katılımcıların izleyicilere birinci ağızdan aktardığı hikâyelerin ve konukların birbirleriyle temasından doğan diyalogların ortaya çıkardığı kimi unutulmuş sözlü tarih verileri, etkinlikler sayesinde yeniden gündeme geldi; tartışmaya açıldı ve kayıt altına alınarak dijital havuza eklendi. Bununla beraber, konuşmalara devamlı olarak katılan bazı izleyicilerden gelen sözlü ve basılı katkılar (yayınlar / metinler), İzmir’de güncel sanatın son on yılına ilişkin genel algıyı temellere ve yazılı bir tarihe çevirmeye dair ortak çabayı gözler önüne serdi.

Program, her çarşamba günü İzmir’in son on yılı içerisinde alternatif yaratmış, dikkat

çekmiş bazı sergileri tartışmaya açtı: Portizmir 3, “işaretlenmemiş kategoriler (Unmarked Categories)”, “Fazla Mesai (Overtime Work)” ve “Darağaç”.

Bu dönemde aktif üretim göstermiş sanatçı inisiyatifleri, kolektifler ve bağımsız mekân sahipleri her perşembe günü GALERİ A’ya konuk oldu: “49A”, “Kendine Ait Bir Oda”, “sütüdyo”, “Maquis Project”, “IO”(inputoutput) ve “NomadMind”.

Sözü edilen dönem süresince İzmir’de üretim göstermiş ve sürecin bizzat tanıklığını yapmış sanatçılar, yazarlar ve küratörler, her cuma geride kalan on yıllık süreci kendi deneyimleri üzerinden değerlendirdi: Metehan Özcan, Özgür Demirci, Nursaç Sargon, Özgül Kılınçarslan, Didem Yazıcı, Güven İncirlioğlu.

Programın birinci kısmı, 2005 - 2007 yılları arasında İzmir’de sergiler yapmış, etkinlikler düzenlemiş küratör Misal Adnan Yıldız’ın katılımıyla 24

Temmuz 2017 tarihinde, ani ve hoş bir sürpriz içeren tartışmayla son buldu.

Sonuç / Değerlendirme:

- İzmir'deki sanat galerilerinin kışları dahi pek aktif olmadığını göz önünde bulundurursak, yazın, sergi sezonu tamamlanmışken eser sergilemeye odaklı bir mekânı bu etkinlik dizisi için kullanmak, alternatif modeller yaratma adına bir 'iyi örnek' oldu.
- Galerî A'nın serin sergi salonu, sezonluk bir okula, geçici araştırma merkezine, konuşma salonuna, güncel sanat için işlevselleşen bir ofise ve en değerlisi, bir buluşma mekânına dönüştü. Temmuz ayını şehirde kalan kültür sanat takipçileriyle birlikte değerlendirmiş olduk.
- Toplamda on sunum günü organize edildi. Etkinliğin açılış ve kapanış günü yapılan sunumlarla tartışmaları saymazsak, her gün en az ikişer sunum gerçekleşti. Kimi günlerde art arda üç sunum yapıldı. Görsel odaklı sergilemelerin aksine, tartışmaları odağa koyan bir etkinlik gerçekleştirdik ve her etkinlik soru soran, tartışmalara müdahil olan yirmi beş ilâ otuz kişiyi konuk etti. Mekân kimi günler tamamen doldu, yaklaşık kırk kişiyle süregiden tartışmalar akşam dokuz sularına dek devam etti.
- Her sunumun video ve ses kaydı alındı; bu kayıtların tümü arşivlendi. Bu arada davet edilen konukların arşivlerinden elde edilen görüntüler, video dokümantasyonlar, sanatçı kitapları, sergi ve etkinlik broşürleri, mekânın ofise çevrilmiş bölümünde izleyicilerle paylaşıldı.

• Hiyerarşik yapıdan uzak duran, katılımcı bir model izleyen etkinlikler, güncel sanata eser bazlı tüketim üzerinden yaklaşmak yerine samimi bir bilgi paylaşımına yönelik bir program dâhilinde ilerledi. Her yaşta sanat takipçisi, güncel sanat üreticisi ve öğrenciler, kısa süreliğine de olsa bu kurumsal çatının parçası oldu; İzmir'deki güncel sanatın son on yılının sözlü ve yazınsal tarihine beraberce katkı yaptı.

2. Bölüm: yıl sonra...

Beş yıl sonraki süreci masaya yatırmak adına, 26 ve 27 Ekim'de iki yuvarlak masa buluşması düzenlendi. Katılımcılar, bu buluşmalarda İzmir'de güncel sanatın geleceğini kendi tanıklıkları, öngörülerini ve deneyimleri üzerinden birbirleriyle olan ilişkilerini de sorgulayarak on iki başlık altında inceledi ve tartıştı.

Söz konusu başlıklar şöyledi: “Kurumlar”, “Kamusal Alan”, “Galeri”, “Alternatif Mekân”, “Okul”, “Sergi Modelleri”, “İlişki Ağları”, “Arşiv”, “Yayın”, “Kolektivite”, “Olanak Yaratmak”, “Eleştiri”.

Bu buluşmalar da birinci bölümde olduğu gibi görsel ve işitsel olarak kayıt altına alındı.

Sonuç / Değerlendirme:

“Yuvarlak masa buluşmaları, geçmiş deneyimlerle birlikte hali hazırda üretimleri sürdürmenin yollarını ve üzerine ekleneceklerin potansiyelini araştırıyor. Ayrıca yeni ihtiyaç duyulan koşulların, çeşitli bilgi ve görüşlerin paylaşarak geliştirilmesini, gelecek müzakerelerle biçimlenmesini amaçlıyor. Bu nedenle başlıklara dair olanakları ve ilişki ağlarını yaratmak, İzmir'deki güncel sanatın geleceğini düşünmek için önemli bağlaşıklar olarak yerini alıyor. Listelenmiş on iki başlığı bir sarmala benzetebiliriz: Güncel sanatı destekleyen özel kurumların ve yerel yönetimlere bağlı kamu kurumlarının İzmir sanat ortamına etkisini arşiv, yayın, sergi modelleri gibi başlıklarla beraber düşünmek mümkündür. Benzer şekilde, 'alternatif mekân'ı ele alırken deneyimlerden referans olarak kolektivite, kamusal alan, eleştiri gibi başlıklar aklı gelebilmektedir. Dolayısıyla bu liste, katılımcıların yorumlarına bağlı olarak derinleşerek, ortak paydalarda birleşen veya farklı kutuplara bölünebilen İzmir'deki güncel sanatın olası gelecek haritalarına dönüşme potansiyeli taşıyor.” +

Küratör: Borge Kantürk

Asistan Küratörler: Ezgi Yakın, Metehan Özcan, Cenkhan Aksoy

Etkinlik Koordinatörü: Ali Kemal Ertem

* Proje, PORTİZMİR 4 Trienali kapsamında Galerî A'nın mekân desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası İzmir Edebiyat Festivali

Barışı selâmlayan edebiyatçılar

SÖYLEŞİ EBRU ATILLA SAĞAY

2015 yılında “Edebiyat Özgürleştirir” sloganıyla yola çıkan Uluslararası İzmir Edebiyat Festivali bu yıl da “Edebiyat Barıştırır” sloganıyla 15 Eylül - 14 Ekim tarihleri arasında düzenlendi. İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından organize edilen, ilçeleri merkezine koyan ve etkinlikleri şehrin dört bir yanına yayan festival, bu açıdan bakınca kültür sanatın merkezleştirilmesine yönelik en başarılı örneklerden biri olarak dikkat çekiyor.

Bu yıl sekiz ilçenin yerel yönetimleriyle beraber hayata geçirilen program kapsamında Türkiye’nin yanı sıra Yunanistan, Suriye, Polonya, İtalya, İspanya gibi ülkelerden etkinliklere katılan edebiyatçılar, bir ay boyunca panellerde, söyleşilerde, dinletilerde ve açık atölyelerde halkla buluşma şansına erişti.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kütüphanesi bahçesinde gerçekleşen açılış, onur konuğu şair Özdemir İnce’nin “Barışa Adanmış Bir Yaşam” paneliyle başladı. Festivalde, geçen günlerde yaşamını yitiren Türk edebiyatının en önemli mizah yazarlarından Muzaffer İzgü de anıldı.

Programında barış temalı tiyatro oyunlarına da yer veren festivalin mutfağında keyifle çalışan İzmir Büyükşehir Belediyesi Kütüphaneler Şube Müdürü Nezihe İncegöz’ü yerinde ziyaret ettik; değerlendirmelerini rica ettik. İncegöz, sağ kolu olarak taltif ettiği Aslı Çakır’ı da davet etti; buram buram edebiyat kokan bir söyleşi gerçekleştirdik.

Böylesine kapsamlı bir festivalin gelişim süreci ve amacı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Her şeyden önce, edebiyatı metropol merkezinin dışına taşıma fikriyle yola çıktık. Ne kadar talep göreceğine hiç takılmadık; güncel koşullarda edebiyata yönelik doğal talebin ortaya çıkmasını

beklerseniz bu tür etkinlikleri hayata geçiremezsiniz. O nedenle “çevre ilçelere gidelim, görelim; eğer edebiyatla yakından ilgili potansiyel bir kitle varsa bu kitleyi yazarlarla nasıl buluşturabileceğimize bakalım” düşüncesiyle işe koyulduk. Potansiyel bir kitle yoksa halkı edebiyatla nasıl tanıştırabileceğimize yönelik ayrıca kafa yoruyoruz. Edebiyatla ilgilenen kesim, büyümesi gerekirken daralıyor. Zengin kültürümüz ve edebiyatımız, bu güncel durumu hak etmiyor. O yüzden edebiyatta ısrarcı olmamız gerekiyor. İnsanların en hızlı şekilde edebiyatla özgürleşebileceğine ve yine edebiyatla barışabileceğine inanıyorum. Zihni, televizyon yayınlarıyla esir alınmış bireyler, ancak okuyarak, sorgulayarak en doğru bilgiye ulaşabilir ve özgürleşebilir. Okumanın insana neler kattığının farkında olan kitleyi büyütmek, festivalimizin öncelikli amacı.

Etkinlikleri taşıdığınız ilçeleri hangi kriterlere göre belirlediniz?

Bir önceki festivalde ziyaret ettiğimiz ilçeleri bu kez kapsam dışı bıraktık. Selçuk gibi edebiyatın yolunu gözleyen bir kitleye ev sahipliği yapan ilçelere tekrar etkinlik koyduk ancak Konak, Buca ve Bornova gibi merkez ilçeleri festivalin programına ilk kez dâhil ettik. Merkeze ulaşım eskiye oranla daha kolay; okulların açıldığı ve gençlerin şehirde yoğunlaştığı bir dönem seçmeyi gözettilik.

Merkez dışında etkinlik yapmanın olumlu ve olumsuz yönleri hakkında yorumlarınızı alabilir miyiz?

Bu modelde öncelikli rolü yerel yönetimlerin işbirliği becerisi oynuyor. Yerel yönetimler; potansiyele, olanaklara ve kitleye bizden çok daha hâkim. Programımızı en dolaysız şekilde halka nasıl ulaştırabileceğimize ilişkin bize yardımcı olmalarını bekliyoruz. Ayrıca, idaresinden sorumlu oldukları kültür merkezlerini ve salonları kullandığımız için birlikte hareket etmek durumundayız. Biz festivalin akışını, antolojisini hazırlıyoruz; program kitapçıklarını ve afişlerini basıyoruz ama eldeki olanaklara rağmen bu tanıtım malzemelerini ilçelere yeterince dağıtamıyoruz. Yerel yönetimlerden beklentimiz, erişim alanımızı genişletmesi.

İlgi düzeyi hakkındaki gözlemlerinizi de merak ediyoruz...

Aliğa'da hayal kırıklığına uğradık. İlçe halkının önemli bir kısmı, etkinlik sırasında yakındaki bir kahvede maç izlemeyi yeğledi. Tabii ki çok şaşırdık. Bayındır halkı da tahminimizin tam tersine edebiyata ilgisizdi. Bu ilçelerdeki etkinlikleri yine metropolden katılan edebiyat meraklıları ayakta tuttu ki bu durum bizi çok düşündürdü. Bu iki ilçedeki etkinliklere konuk olan yazarlar ve sanatçılar festival çalışanlarımıza moral verdi. “Biz bir kişi için bile geliriz. Bu etkinliklerde ısrarcı olun, yılmayın; yanımızdayız” dediler. Öte yandan Selçuk ve Bergama'daki yerel yönetimler bize çok destek oldu. Her işimizi kolaylaştırdılar; bu sebeple çok sayıda yetişkinin, genç ve çocuğun etkinliklerimizden fayda sağladığına şahit olduk. Ulaştığımız her çocuk, geleceğin entelektüel bir ferdiyi oluşturacak. Uzun vadeli amaçlarımıza edebiyatta ısrar ederek varacağımıza inanıyoruz.

En büyük ilgiyi hangi etkinlikler topladı?

İnsanlar en çok tiyatro oyunlarına ilgi gösterdi. Tiyatro Gerçek, sahnelediği “Üstü Kalsın” performansı ile Bergamalılara; Seyyar Sahne “Tehlikeli Oyunlar” ile Bayındırılara unutulmaz saatler yaşattı. İstanbul Temaşa Tiyatrosu'nun sahneye koyduğu “Fareler ve İnsanlar” da kapalı gişe oynadı. Diğer yandan, çocuk atölyelerimiz hep cıvı cıvıldı. Özellikle Gökem Yeltan'ın çocuklarla hayata geçirdiği şiir atölyesi unutulmazdı. Festival için Bosna - Hersek'ten İzmir'e gelen Yeltan'ın hazır Türkiye'deyken daha fazla çocuğa ulaşma çabası ve kendine ayrılan telifi çocuklara kitap satın alınması kaydıyla bağışlaması çok umut vericiydi. Önerdiği kitapları aldı; çocuklara kendisi dağıttı. Çocuk Esirgeme Kurumu'na da gitmek istediğini belirtti. Böyle naif ve duyarlı sanatçılarla deneyim paylaşmak, sohbet etmek, vakit geçirmek çok keyifliydi.

Düzenlediğimiz okuma atölyeleri, her yaştan ve her kesimden yoğun ilgi gördü ki bu bizi çok sevindirdi. Çocukların kitapların eşliğinde iyi vakit geçirdiğine tanık olmak bizi iyice motive etti ve okuma atölyeleri kapsamında yeni projeler üretmemizin gereğini açığa çıkardı. Buca'daki Nazlı Çevik Azazi'nin masal akşamı tek kelimeyle büyüleyiciydi. “Barış Gazeteciliği Mümkün Mü?” panelimizde izleyiciyle buluşan Burcu Karakaş, Özgür Mumcu, Melda Onur ve Mahmut Çakır, son derece verimli bir söyleşi gerçekleştirdi. Mario Levi'nin Selçuk'taki imza ve söyleşi etkinliği, planlanan süreyi aşarak üç saatten uzun sürdü. Torbalı'daki “Barışa Komşu Olmak” paneline İtalya'dan konuk olan Laura Garavaglia da sempatiyle karşılandı; Garavaglia, yeni okurlar edinerek ülkesine döndü. Gündüz Vassaf, Ritta Cankoçak ve Ahmet Sarı, “Felsefe ve Edebiyatla Barış Düşüncesi” üzerine çok keyifli bir panel yürüttü.

Şiir akşamlarıyla renklenen festivalin uluslararası konukları, istisnasız olarak İzmir'i çok özleyeceklerini belirterek ülkelerine döndü. Bu bir aylık süre, bizi çok besledi. Her yazar, şair ve sanatçı katkısını gönülden sundu; bize çok değerli birikimler armağan edip unutulmaz anılar bıraktılar.

Festivalin mutfak ekibinde sizden başka kimler var?

Haydar Ergülen direktörlüğünde gerçekleşen bu yılki festivalin editörü Mahmut Çınar idi. Aslı Çakır tüm etkinliklerin işleyişinden sorumluydu ve tek başına çok işe koşturdu. Destek aldığımız birey ve kurumlar olsa da sacayağını bu üçlü oluşturuyor.

Önümüzdeki yıl için neler planlıyorsunuz, düşünüyorsunuz?

Halkımızın kütüphanemizden daha etkin bir şekilde faydalanabilmesi için mesai saatlerimizi de genişlettik. Hafta içi her akşam 22:00'ye kadar açığız; cumartesi günleri de hizmet vermeye başladık. Başkanımız Aziz Kocaoğlu'nun fazla mesaiyi gönülden desteklemesi, bizim için ayrıca memnuniyet verici. Sayın Kocaoğlu, şehirde kültürün gelişmesi adına eldeki tüm olanakları seferber etmiş durumda ki bu hepimiz için büyük bir şans.

Kütüphanemizde sürdürdüğümüz birçok proje var. Örneğin, sessiz kitap kampanyalarımızdan bahsedecek olursam, yakın çevremizden Güney Doğu illerine kadar uzanan geniş bir coğrafyaya kitap yardımı yapıyoruz. Bağışlamak isteyenlerin evinden teslim aldığımız kitapları bünyemizde tasnif edip talep olan illere, cezaevlerine, köy okullarına yolluyoruz. Aralık ayında İsveç Çocuk Kitapları sergisine ev sahipliği yapacağız. Hacettepe Üniversitesi, Teknokent - Teknoloji Transfer Merkezi ile Bill Gates Vakfı'nın ortaklaşa düzenlediği "Herkes İçin Kütüphane" programı bünyesinde, kütüphanemizde kadınlara ve gençler için yönelik eğitimler vermeye başladık. Bu program, teknoloji kullanımına dair zorluk yaşayan ileri yaştakilerin, eğitim seviyesi veya gelir seviyesi düşük kesimlerle engelli gruplarının hizmetlere erişimini kolaylaştırmayı hedefliyor.

Yanı sıra yaratıcı drama tekniklerini kullanarak, çocuklara yönelik okuma atölyeleri düzenlemeyi planlıyoruz. Yetişkinlere yönelik düzenleyeceğimiz masal ve yazarlık atölyeleri de sırada. Dünyada kütüphanecilik başka bir yere doğru gidiyor. Kütüphaneler sadece kitaplara erişim sağlayan mekânlar olmaktan çıktı; sosyal alanlara dönüştü. Biz de bu gidişata uygun düşen bazı düzenlemeler yapıyoruz.

Seneye festival için düşündüğümüz tema, şüphesiz ki önceki temalarla bağlantılı, uyumlu olacak ancak o temanın ne olacağına direktörümüzle beraber karar vereceğiz. Haydar Ergülen'in "edebiyat özgürleştirir, barıştırır ve güzelleştirir" sloganı, hissiyatımızı ve

festivalin duruşunu her açıdan tanımlıyor.

Böylesine değerli bir festivali İzmir'e kazandırmak için verilen emeklere teşekkür edip kütüphaneden ayrılacakken Aslı Çakır, hazırladıkları antolojiyi takdim etti. Bahçede bir gölgelik buldum, zaman geçirmeden halkı barışa ve birlik olmaya davet eden onlarca şairin, yazarın tarihe düştüğü notları okumaya koyuldum. Edebiyat ve şiirin barışın inşasında oynayabileceği etkin rolü yadsıamak mümkün olabilir mi? Son sözü tarihin ezberlerini bozacak edebiyatçıların değinmeleriyle dolu 2017 Antolojisi'nden Müge İplikçi'ye vereyim istedim: "Lev Tolstoy'un o eskimeyen eseri 'Savaş ve Barış'ı bu güne kadar okumadıysanız, tam sırası deyip okumanızı önererek başlamak istiyorum söze. Neden mi? Arka planda bir savaşı anlatsa da kitabın yazarı, o büyük üstat, bize hemen her satırında insan olarak kalbimizin sesini dinlemeyi önerir de o yüzden. 'Büyük savaşları böyle durdurabilir miyiz?' sorusu, 'aslında her savaş içimizdeki kötücül tohumlardan ürer' cevabıyla birleştiği için, belki de bu mesajı yeniden ve yeniden okumak gerekir."

"Dahası, savaşı üreten o büyük insanların gözlerinin içine bakıp korkmuş bir çocuk gördüğümüzde, hatta buna hiç şaşmamaya başladığımızda, barış ve yaşam için bir umut olduğunu düşünmeye başlarız. Elbette bu büyümemiş olma halinin cephelere taşındığını gördüğümüzde çaresizlik duygusuna kapılmak kaçınılmazdır. Ancak umut ederek felekten çalınacaklar da hemen her zaman mümkündür! Öte yandan 'Güvercinin Barışı Mıdır?' diye sorar Pablo Neruda. Sonra, şiir akar gider:

Leopar mı sürdürür savaşı?

Niçin öğretir öğretmen ölümün coğrafyasını?

Okula geç gelen kırlangıçlara ne olur acaba?

Doğru mudur gökyüzü boyunca berrak mektuplar taşıdıkları?"

"...Tam da böylesi zor günlerden geçerken, sadece güvercinin temsil ettiği yetim barışın barışa yetmeyeceğini, berraklığın ne demek olduğunu bir kez daha hatırlayalım ve mümkünse unutmayalım diye... Barış gelecekte böylesi bir berraklığın içinden, içtenlikle gelsin bulsun bizi diye. 'Bizle' birlikte. Kaçtıklarımız, kaçamayacağımızı anladıklarımız, yüzleşmelerimiz ve bu sayede buluşabileceklerimizle birlikte." ✚

Kaynaklar'da kaya tırmanışı

YAZI / FOTOĞRAFLAR ZEYNEP GÖNEN

“İzmir’in kıyısı”nı, kapsayıcı bir kavram olarak kabul edip Pla+form’da sürekli ele alıyoruz. Ancak İzmir, denize kıyısı olmakla beraber, içeriye doğru da açılan ve bu yönde farklı alanlara, yüzlere, kültürlerle sahip bir coğrafya. Çoğu İzmirli, şehirden ayrılmadığı gibi en önemli doğa aktivitesini denize girmek veya bisiklete binmekle bir görüyor. Buna karşın, İzmir’de yaşayan, sadece İzmir’in kıyısına değil; kıyıdan karaya, dağlara doğru bakanlar da var. Şehrin çevresinde yaşıyor olup dağcılık, tırmanış, doğa yürüyüşüyle uğraşan aktif topluluklar, bu alabildiğine geniş coğrafyayı sıkça keşfe çıkıyor. Bu yazı, sözünü ettiğim aktiviteleri sürdüren bireyler için önemli mekânlardan birini, Buca’nın Kaynaklar yöresini konu alıyor.

Kaynaklar, Nif Dağı’nın eteklerine konumlanmış Kaynaklar Köyü’nden ulaşılan, farklı zorluk derecelerine sahip rotaları barındıran, önemli bir kaya tırmanışı durağı. Öyle ki her yıl genellikle nisanın sonu, mayısın başında düzenlenen “Kaynaklar Kaya Tırmanış Şenlikleri”, bu durağı adeta festival alanına dönüştürüyor.

Kaynaklar tırmanış rotalarından söz ederken, kaya tırmanışına dair bir iki ufak not düşmekte fayda var: Kaya tırmanışı, “spor tırmanış” ve “geleneksel tırmanış” olarak iki yöntemle yapılıyor. Spor tırmanış, kayaya sabit kalıcı noktalardan (bolt) emniyet alınarak yapılan bir yöntem. Geleneksel kaya tırmanışında, emniyet boltları tırmanıcılar tarafından

yerleştirilip toplanıyor ve bu geçici boltlar, tırmanış sürecinde hayati önem taşıyor. Emniyet boltlarının uygulanmaya hazır ve güvenilir olması, spor tırmanış yöntemiyle yapılan kaya tırmanışını çok daha büyük kitleler için ulaşılabilir kılıyor. Bu yöntem, aynı zamanda geleneksel emniyet malzemelerinin kullanılabileceği, çatlakların olmadığı kaya yapılarında tırmanışı da mümkün kılıyor. Türkiye’de 90’larda gündeme gelen, nerede ve nasıl kullanılabileceğiyle ilgili dağcılık - tırmanıcılık camiasında tartışmalara neden olan bolt kullanımı gittikçe benimsenmiş ve halen birçok bölgede boltlu tırmanış rotası bulunuyor. Kaynaklar da bu bölgelerden biri.

İzmirli kaya tırmanışçılarını daha yakından tanıyabilmek, yöreyi anlayabilmek için bu noktayı kendine uğrak edinmiş tırmanışçılarla söyleştik. Kendilerine kaya tırmanışına, deneyimlerine, Kaynaklar'a dair çeşitli sorular yönelttik.

İki senedir kaya tırmanışı yapan ve iki, üç haftada bir Kaynaklar'a giden Özgür Can Arslan (20/öğrenci), kaya tırmanışıyla ilgili olarak şunları söylüyor: *"Kaya tırmanışı, dışarıdan bakanlar için stresli gibi görünüyor ama yaparken günlük hayatın, okulun stresini üzerinizden atmanızı sağlıyor."*

On üç yıldır kaya tırmanışı yapan Serdal Televi (35/iple erişim teknisyeni) ise bu spor dalını dağlardaki rotaları tırmanırken kolaylık sağladığından, hem fiziksel hem de zihinsel bir uğraş olmasından, çok az sayıda insanın uğraşmasından ve doğayla direkt temas sağladığından dolayı tercih etmiş. Televi, Kaynaklar'ın İzmir'e yakın oluşunun sağladığı avantajın altını tekrar çizirken, yörenin doğasının kendisini oraya çektiğinden, bu yörede koşmayı sevdiğinden, kamp kurup soğuk suya girmeyi dinlendirici bulduğundan bahsediyor.

Bu spor dalıyla profesyonel olarak uğraşan Sinan Uztemur (28/antrenör, iple erişim ve elektronik teknisyeni), son dört yıldır haftada en az bir kere Kaynaklar'a gelip tırmanıyor. O da yöreye gönülden bağlanmış: *"Kaynaklar'a gitme sebebim oradaki küçük kayalığı çok sevmem. Tırmanmayacak olsam bile gidip bu kayalığı görmek istiyorum. Benim için büyüğü bir yer",* diyor.

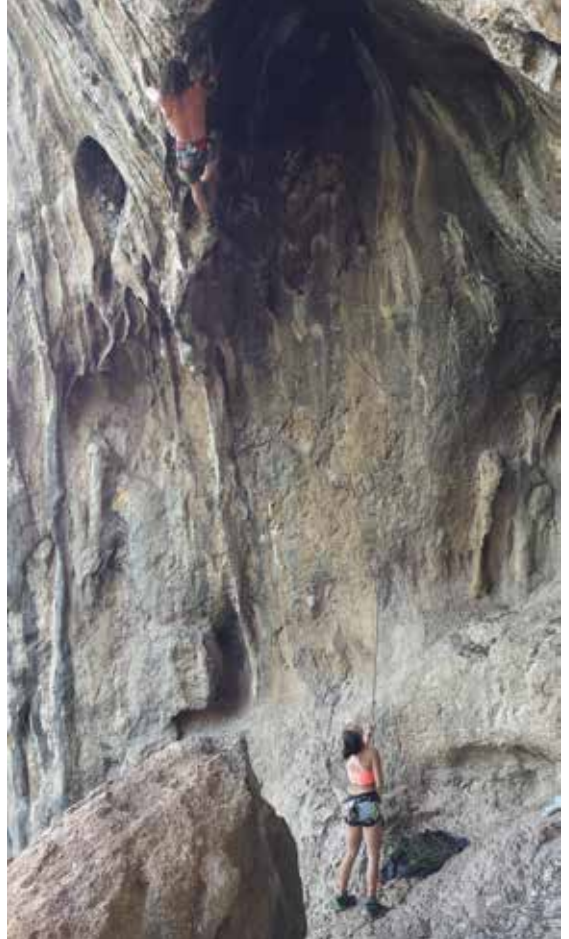
Kaya tırmanışının yaygınlaşmasına ve Kaynaklar'daki rotaların açılmasına öncülük eden önemli isimlerden biri de on yedi yıldır tırmanış yapan Zorbey Aktuyun (32/profesyonel tırmanıcı - rehber kitap yazarı). Aktuyun, Kaynaklar'da büyüdüğünü ifade ederken bu sporun kendisini hem fiziksel hem zihinsel olarak zorladığını, uç tecrübelerle taşıdığını anlatıyor: *"Tırmanış sporuyla uğraşmaya başladığımdan beri Kaynaklar'a genellikle kışın, bazen haftada beş gün, bazen ayda beş gün gidiyorum. Sadece yatmak için bile olsa..."*

Özgür Karataş (31/bisiklet tamircisi), 2006 yılında tesadüfen tırmanışa başlamış ama bu uğraş, sonradan hayatının önemli bir bölümünü kaplar olmuş. Şimdilerde zamanının çoğunu bisiklet turlarında

ve tırmanışlarda geçiren Karataş da ilk eğitimini Kaynaklar'da almış: *"O günden beri, senenin yaklaşık bir ayını Kaynaklar'da geçiriyorum"* diyor.

Yöreye sık sık gelebilmek, tırmanışçıların kendisini geliştirebilmesi açısından ayrıca önem taşıyor. Bunun yanında, kayalarının sağlam yapısına vurgu yapıyor ki sağlamlık, güvenli tırmanış açısından temel bir mesele. İzmir'deki spor salonlarında kaya tırmanış duvarlarının bulunmuyor olması, Kaynaklar gibi nadir tırmanış parkurları içeren rotaları daha da önemli kılıyor. Bu spor dalının görece yenilerinden Arslan, şöyle diyor: *"Kaynaklar'ın en sevdiğim yanı, her dereceden rotayı barındırıyor olması. Her gelişimde kendime farklı rota hedefleri koyabiliyorum. Burası kaya tırmanışına yeni başlamış olsan da kendini geliştirmene imkân tanıyor."*

Kaya tırmanışı sporunda ve Kaynaklar'da elbette kadınlar da söz sahibi. Görüşme

şansı bulduğumuz Çisem Özsavaş (28/Mimar), Gamze Torun (24/öğrenci) ve Özge Demirbuğa (27/iş güvenliği uzmanı - inşaat mühendisi) tırmanan kadınlardan. Yaklaşık üç buçuk senedir kaya tırmanışı yapan Özsavaş, pek çok isim gibi tırmanmaya Kaynaklar'da başlamış: *"Kaya tırmanışını bireyselden öte birliktelik içerdiğinden, sabır ve dikkat gerektirdiğinden, kullanılan malzemeyle kurduğum birebir ilişkiden ve ekip arkadaşlarımla karşılıklı güven ortamı sağlamasından ötürü farklı buldum. Ayrıca, gündelik yaşamımda daha sağlam ve bilinçli adımlar atabilmeme yardımcı oluyor"*.

On yıldır kaya tırmanışıyla uğraşan, şimdilerde iş dolayısıyla Kırıkkale'de yaşadığından yılda ancak birkaç kere gelebilen Özge Demirbuğa, *"doğada olmak, sınırlarını görmek, gerçekten dost olduğunu bildiğim insanlarla keyifli vakit geçirmek için buradayım"*, diyor ve bölgedeki rotaların ona güven verdiğini anlatıyor: *"Mağaralardaki sohbeti, yörenin köpeklerini, keçilerini ve eski tahta köprüsünü özleyorum"*.

Dağcılık uğraşısına IYTE - DDST (Dağcılık ve Doğa Sporları Topluğu) ile on yıl önce başlayan, yaklaşık beş yıldır kaya tırmanışıyla uğraşan Yusuf Can Uz (28/asistan) da öncelikle İzmir'e yakın konuma, ulaşım kolaylığına vurgu yaptıktan sonra sosyal ortama dikkat çekiyor: *"Kaynaklar, hem sportif anlamda hem de sosyal anlamda dağcılar için buluşma noktasıdır. Doğaya saygı duyan, doğanın içerisinde var olmak isteyen, spor yapmayı seven insanlar, hafta sonları kayalıklarda buluşur ve tırmalar durur."*

Görüştüğümüz hemen her tırmanışçı, alanın kendisi için bir sosyalleşme ortamı sağladığından bahsediyor. 2012 yılından beri tırmanışla uğraşan Gamze Torun, Kaynaklar'daki ortamı *"hafta sonları şehirde yapacak iş bulamayınca, 'hadi gidip bakalım, kimler var, sohbet ederiz' dediğimiz, ortak hobileri olan insanların, vakit geçirdiği bir alan"* olarak tarif ediyor. Tırmanışçılar, elbette sadece kendi arasında sosyalleşmiyor. Tırmanış öncesinde ve sonrasında Kaynaklar köyünde epeyi zaman geçiriyorlar. Özellikle hafta sonlarında canlanan, el emeği ürünlerin sergilendiği köylü pazarı, büyük çınar ağaçlarıyla bezeli köy meydanı, çay bahçeleri ve pide mekânları, tırmanışçılarla köy halkını kaynaştıran mekânlar. İki buçuk yıldır tırmanış yapan ve iki haftada bir Kaynaklar'a gelen Özgür Demir (33 / kitapçı) bu karşılıklı ilişkiyi şöyle tarif ediyor: *"Eski saatler ve benzeri malzemeler satan amcaya uğramak; köy meydanındaki çınarın altında çay içmek, benim için bir hayli keyifli."* Özgür Karataş ise Kaynaklar halkının tırmanışçıları çok sevdiğine vurgu yapıyor: *"Çaycıda tırmanışçılar için özel indirimler bile var, sadece hafta sonu kahvaltıya gidenlerle farklı tutuyorlar bizi."*

Görüşebildiğimiz tırmanışçıların en önemli uyarısı, doğanın tahribatıyla ilgili. Hem günübirlik piknikçilerin hem bazı tırmanışçıların doğaya, çevreye ve bölgedeki insanlara yeterince saygı göstermediklerinden yakınıyor, kaya tırmanışı kültürünün bu tip etik değerlerden ayrı tutulamayacağını savunuyorlar. Kaynaklar'ın giderek popülerleşmesinin ve özellikle hafta sonlarında kalabalıklaşmasının bu tahribat üzerindeki etkisi yadsınamaz. Zorbey Aktuyun, artan kalabalığın iki yönlü negatif etkisinden bahsediyor: *"Daha çok insanın bu bölgeye gelmesi yapılan işin kalitesini düşürüyor, tırmanışlardaki tehlikeler artıyor ve böylece bir tüketim biçimine dönüşüyor kaya tırmanışı. Kaynaklar'ı sevmek, ona gitmekten ibaret değil. Onu korumak ve ona saygılı olmak da gerekiyor."* ➡

Tasarıma Alan Açmak: İyi Tasarım İzmir_2

GÖKÇE SÜVARİ

İzmir Akdeniz Akademisi tarafından bu yıl ikincisi düzenlenen “İyi Tasarım İzmir”, “Alan Açmak” temasıyla tasarımcıları, üniversitelerin tasarım bölümlerini, tasarım alanından meslek kuruluşlarını ve alanın izleyicisini bir araya getirdi.

Kültürpark'ta, 1 ve 2 numaralı hollerde, 6 Ekim - 20 Kasım tarihleri arasında gerçekleşen etkinliklerde izleyicisiyle buluşan “İyi Tasarım İzmir_2”nin temel hedefi, tasarım alanında farklı disiplinlerde üreten profesyonelleri, meslek kuruluşlarını, sivil oluşumları, öğrencileri, akademisyenleri, bağımsız aktörleri buluşturacak; deneyimlenebilir ve sürdürülebilir bir platformun kuruluşuna öncülük etmektir. Platformun, orta vadede tarafları kent - tasarım ilişkisini yeniden düşünmeye davet etmesi, tasarımın her alanına daha fazla görünürlük kazandırması bekleniyor.

İzmir Akdeniz Akademisi, “İyi Tasarım İzmir”in kurgu ve uygulama aşamasında ilkesel olarak yatay örgütlenme modelini benimsiyor. Akademi, kentte bu alanda

çalışan okullarla ve meslek kuruluşlarıyla ortaklaşa yürütülen her süreci önemsiyor; bu kurumlarla aktörlerin diğer kuruluşlarla işbirliğini geliştirmek amacıyla kolaylaştırıcı rolünü üstleniyor.

Organizasyonun programında yer alan atölye çalışmaları, izleyiciye tasarımın her sürecini ve biçimini farklı alanlarından aktörlerle birlikte deneyimleme imkânı sundu. Katılıma açık on dört atölye, bir yandan kamusal alanların sahip olduğu işlevlerin yeniden düşünülmesini tartışmaya açarken diğer yandan buna ilişkin yaratıcı çözümlerin nasıl üretilebileceğine yönelik olasılıkları ortaya koydu. “Pasta Tasarımı”, “Dokuma - Tekstil Tasarımı”, “Dokunma - Grafik Tasarım”, “Odaklama - Endüstriyel Tasarım”, “Kâğıttan Duvar”, “Gençlere Yer Açan İzmir”, “2. Ulusal Kemeraltı’nda Turist Ol Atölye Çalışması”, “Artistik Drapaj”, “2. Biyotasarım Atölyesi”, “Tasarım ve Girişimcilik”, “Ben Elektrikli Otobüsüm”, “Tasarımcısız Tasarım”, “Şehir Örne (Urban Stitching)”, “Hayâl Edilebilir Şehir Kılavuzu”, “Benim Güzel Parkım” gibi atölyeler tasarımın farklı disiplinler ve kavramlarla olan ilişkisini gündeme taşıırken “üTAS”,

“TRANSFORM[N]ATION (Atölye Çıktıları Sergisi)”, “Alternatifler: Grafik Tasarım Sergisi”, “Kentsel Sert Zeminlerin Yeşillenmesi”, “EİB 12. Moda Tasarım Yarışması - İlk 10 Finalist Koleksiyonları Sergisi”, “Basmane Tasarım Projesi Sergisi” ve “‘Never Look Back’ Gökhan Talay - Ayakkabı Tasarımı Sergisi”, kentin gündemini tasarımla zenginleştirdi. Etkinliğin düzenlendiği Kültürpark’ı kent ve tasarım tarihi açısından ele alan “Fuar’ın Ressamları: İzmir Fuarı’nın Tarihinde Grafik Tasarımın İzleri” başlıklı sergi, etkinliğin yer aldığı alanla ilişkisini sağlamlaştırmakla, programı zenginleştirdi. Sergi, İzmir Enternasyonal Fuarı’nın, Cumhuriyet’in ilanından 1980’lere değin süregitmiş hikâyesini afişler, kartpostallar, stand tasarımları, tasarımcıların notları ve tanıklıklar eşliğinde izleyicisine sundu.

“Endüstriyel Tasarımların Korunması ve Küresel Markaların Yaratılması”, “Kültürpark’ın Tarihinde Grafik Tasarımın İzleri”, “Elektrikli Otobüsler İzmir’de”, “İzmir Kıyı Tasarımı Projesi”, “Urla Tasarım Kütüphanesi”, “Kent ve Tasarım Atölyeleri” gibi başlıklar altında yapılan sunumlar ve paneller, hem kentsel projelere dair verimli tartışmaların kapısını araladı hem de izleyiciyi, tasarım disiplinine dair kavramsal bir yolculuğa çıkardı. GriPin Sanat Kollektifi üyesi Eray Makal, Erhan Muratoğlu ile İMÇ Manifaturacılar Çarşısı Plakçılık girişiminin öncüsü Can Altay’ın katıldığı oturum büyük ilgi görürken farklı örgütlenme ve deneyim modellerinin, alternatif pratiklerin ve yenilikçi alanların tartışmaya açıldığı “Deneyim Paylaşımı” bölümü Permakültür Derneği, Yapı Biyolojisi Enstitüsü, Açık İnovasyon Derneği ve Karton Kitap İnisyatifi gibi misafirleri ağırladı.

Programın içeriğine dinamizm katmak ve sonraki süreçleri katılımcı bir şekilde planlamak adına, “İzmir’de Tasarımcı Örgütlenmeleri” ve “İzmir Tasarım Platformu Girişimi” gündemiyle bu sene ilk defa düzenlenen forumun “İyi Tasarım İzmir”in geleceğine dair düşünceleri aydınlığa kavuşturmaya yaradığını söyleyebiliriz. ✚

ACTOPOLIS | Eylem Sanatı

SARP KESKİNER

Ali Kemal Ertem'in Cansu Çakar, Michael E. Young ve Thomas Keogh'un katkılarıyla küratörlüğünü üstlendiği "ACTOPOLIS | Eylem Sanatı - İzmir" girişimi, uluslararası "ACTOPOLIS | The Art of Action" organizasyonu kapsamında "Uçan Halı Turu" isimli sanat / sosyal eylem projesini hayata geçirdi.

"Geleneksel demokratik kurumlar krize girdi; sivil kent toplumuysa en azından Occupy, Gezi ve Sintagma Meydanı'ndan bu yana eylem halinde. Kemer sıkma politikalarının ötesinde rahat bir hayat, çok katmanlı kamusal yaşam ve kendini diğerlerini dışlayarak tanımlamayan toplum talepleri gitgide yükseliyor. ACTOPOLIS | The Art of Action, bu durumda kentsel alternatifler için uluslararası bir deney alanı kuruyor."

"Tüm dünyada kentler, zorlu görevlerle karşı karşıya. Kent mekânını, ekonomik olarak değerlendirildiği ve özelleştirildiği zamanlarda da toplumun ortak mekânı olarak geliştirmek ve korumak nasıl mümkün olabilir? Bu süreçlerde sanatın, kültürün, mimarinin, öz-örgütlenmiş eylemlerin ve aktivizmin rolü nedir?"

Uluslararası işbirliği ağı ACTOPOLIS, kendisini "harekete geçmek ve kenti şekillendirmeye katkıda bulunmak için bilim alanlarının, ulusal sınırların ve kültürel farklılıkların ötesinden yapılmış bir çağrı" olarak tanımlıyor. Ağ, yukarıda sıralanan soruları Avrupa'nın yedi farklı kentinden gelen sanatçılarla, mimarlarla, felsefecilerle, şehir plancılarıyla ve aktivistlerle masaya yatırıyor.

İzmir, bu ağa "bir sanat eylemi" olarak tarif edilen "Uçan Halı Turu" projesiyle dâhil olmuş. İlk aşamada Kadifekale, Kemer, Saat Kulesi ve Susuzdede'de önceden belirlenmiş kişilerin anlattığı hikâyeler kaydedilmiş. Eylem, etkinliğin web sayfalarından ve sosyal medya hesaplarından yapılan çağrının sonucunda, 21 Ekim günü Kordon'u kendine merkez edinerek kitleselleşmiş. Bu çağrıya cevap verenler, eski bir kilimi ya da örtüyü kapıp hikâyesiyle şehrin kıyısına çıkagelmiş. Cansu Çakar, illüstrasyonlarında hikâyelerde dile getirilen olayları çevreleyen mekânsal ve politik durumlardan esinlenmiş. Bit pazarından satın alınan bir halı hikâye mahalline serilmiş; hatırlama ve yeniden anlatma için bir bağlam görevi görmüş. Kendi geçmişi de belirsiz bu halı, insanların özen ve ustalıkla işlediği, nihayetinde içerisine kendi kişisel tarihçelerini yerleştirdiği hikâyeleri taşıyor hale gelmiş. Projenin sitesinde yer alan şu ifade çok çarpıcı: "Yer örtüsünü değiştirmek, aslında belirli bir yere ait insanların kişisel tarihçelerinin doğasında olan mekânsal politikaları dönüştüren bir sınır ihlali de olacak."

İzmirli gazeteci Kemal Bilican, T24.com.tr sitesindeki köşesinde "Uçan Halı Turu"na ilişkin şöyle bir çerçeve çizmiş: "Hikâye anlatıcılığı, yaşananların, yaşananlardan elde edilen deneyimlerin başkalarına aktarılmasıdır. Deneyimin başkasına aktarılması basit bir süreç değildir, aktarıcının deneyimi, aktarma eylemi gerçekleştiğinde, aynı zamanda dinleyenin deneyimi haline dönüşmektedir. Bu bir tür etkileşim, anlatılanın yeniden yaşanılması, hikâyenin yeniden ve yeniden, her defasında başka aktörler tarafından yaşanılması demektir. Dolayısıyla, deneyimin ortaklaştırılması, bir tür ortak dünyanın inşası anlamına da gelmektedir. Aktarılan şey yaşanıldır, yaşanılabilecek olandır. Basit ve yaşamsaldır. Anlatılan böylece hem geçmiş hem şimdi hem gelecektir. Geçmiş ile gelecek arasında bir köprü, bir sürekliliktir." ✚

Sergi: 16.11. - 28.11.2017 / İzmir Mimarlar Odası

Pilot Kent İzmir heyeti eş-öğrenim ziyareti için Lizbon'a konuk oldu

GÖKÇE SÜVARİ

İzmir, “Pilot Kentler Programı” kapsamında kentler arası eş - öğrenim ziyareti için Lizbon Belediyesi’nin konuguydu. 4 - 9 Eylül 2017 tarihleri arasında gerçekleşen, İzmir Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Aysel Özkan, UCLG Kültür Komitesi Danışmanları Serhan Ada ve Jordi Balta’nın katılımıyla gerçekleşen gezide Lizbon Belediyesi Kültür Dairesi’nin yürüttüğü projeleri yakından tanıma ve deneyimleme şansına eriştik.

MUDE Tasarım Müzesi

Gezinin ilk ayağı, Lizbon Tasarım Müzesi’ne yapılan ziyaretti. 2009 yılında açılan müze, genişleyen koleksiyonunu hakkıyla sunabilmek ve izleyicisine daha nitelikli bir ortam yaratabilmek amacıyla tadilata alınmıştı. 2018 ortasında yeniden hizmete girmesi planlanan müzenin direktörü Barbara Coutinho, tasarım müzesinin stratejik alanlarını “İbero - Amerikan kültürü ve tasarımı”; “işbirliğine ve katılıma dair süreçler”; “tasarım, bilim ve teknoloji”; “zanaat ve endüstri”; “eğitim ve deneyim” ile “kent ve kamusal alan” olarak sıraladı. Müzeye ismini veren “mude” kelimesi, Portekizce’de “harekete geç”, “yap” anlamına gelen bir emir kipinden geliyor.

Marvilla Semti

Gezinin bir diğer ilgi çekici ayağı, ağırlıklı olarak göçmen ve Roman nüfusu barındıran, yoğun olarak sosyal konutlara ev sahipliği yapan Marvilla semtiydi. Semtin kütüphanesi, özel konumundan hareketle okur - yazarlığı geliştirmek, tek ebeveynli ailelerin çocukları için gündüz bakımı sağlamak ve içerdiği departmanlarıyla semtin sosyal gereksinimlerini karşılamak üzerinden, semt halkı için bir kütüphaneden çok daha fazlasını ifade ediyor.

Marvilla’da süregelen kamusal duvar projesi, ayrıca ilgimizi çekti. Urban Art Gallery’nin (GAU) iki yıldır düzenlediği, zamanla festival kimliğine bürünmüş bu proje, öncelikli olarak sosyal konutların sağır duvarlarını canlandırmayı hedeflemiş. Yerel sanatçıların yanı sıra Güney Amerika ülkelerinden ve İspanya’dan katılan sanatçıları konuk eden festivalin her aşamasında bölge halkının talepleri ve önerileri göz önüne

alınıyor. Mahalle, binalarının dış duvarlarını festivalin kullanımına açan semt sakinleri sayesinde, birbirinden güzel duvar resimlerine ev sahipliği yapıyor. Dahası, uzun süredir göz ardı edilmiş bu semt, artık iç turizm için bir cazibe noktasına dönüşmüş durumda.

Todos Festivali

Gezinin sonraki ayağında on yıldır düzenlenmekte olan TODOS festivaline konuk olduk. Ağırlıklı olarak müzik ve performans sanatlarına ev sahipliği yapan bu festival, bir kaç senede bir yer değiştiriyor; festival organizatörlerinin inisiyatifiyle,

genellikle göz ardı edilen, kültürel görünürlüğü düşük mahalleler tercih ediliyor. Böylelikle söz konusu bölgelerin kültürel kalkınmasına öncülük ediliyor. Yerel halkla tam diyalog içerisinde; mahallelerden topladıkları kullanım dışı kalmış tabakları, çanakları ve bardakları açılış yemeği için kullanıyorlar. Yine mahalleden toplanan halılar, müzik gruplarının provası için gerekli yalıtımı sağlıyor. Fotoğraf sanatçıları, bölge sakinlerinin portrelerini çekiyor; girilmeyen bölgeleri fotoğraflayarak farkındalık yaratacak sergilere imza atıyor. Dokuz yıldır varlığını sürdüren Todos Orkestrası ise zaman zaman değişen müzisyenleriyle çeşitli kültürlerden derlediği şarkıları seslendiriyor.

Festivalin ismi de güzel: “Todos”; Portekizce’de “bizler” ya da “hepimiz” anlamına geliyor. Organizasyon, isminin işaret ettiği üzere, çok kültürlülüğü ve çeşitliliği kutluyor.

Pólo Gaivotas - Boavista

Lizbon gezimizin en ilgi çekici duraklarından biri de belediyenin yaklaşık sekiz ay önce hizmete soktuğu Pólo Gaivotas-Boavista idi. Bu birim, yerel yönetimle kültür üreticileri arasındaki iletişimi kolaylaştırmakla beraber, üç ana fonksiyon üstlenmiş:

- Sanatçılar için çalışma alanları sağlamak ve gereken teknik ekipmanları temin etmek
- Şehirdeki sanatsal üretimi desteklemek amacıyla kültür üreticisi bireylerin ve sanat kolektiflerinin dönüşümlü olarak kullanabileceği ofis benzeri mekânlar yaratmak
- Kültür üreticileri için danışma / yardım masası hizmeti vermek

Pilot Kentler projesinin de parçası olan bu danışma / yardım masası birimi, kısa sürede en başarılı birimlerden biri haline gelmiş. Belediyenin mali işlerden, dış ilişkilerden ve yasal mevzulardan sorumlu departmanlarıyla ortaklaşarak çalışan bu birim, kültür – sanat üreticilerine telif hakları, vergiler, sigortalama, yurt dışı çalışmalar gibi alanlarda yardımcı oluyor; vize başvurusu ve mekân tahsisi gibi ihtiyaçlarına eksiksiz cevap vermeye çalışıyor. Bir ara teşkilat olmasına rağmen, son derece kritik hizmetleri üstlenmiş. Ayrıca, birimin çalışanları, konusuna hâkim, kültür – sanat alanında faal aktörlerden seçilmiş ki bu model, kültür üreticilerinin birime kolayca ulaşılabilmesini, derdini rahatça anlatabilmesini sağlamış.

Uzun yıllar boyunca belediyede kültür komisyonu başkanı olarak görev yapmış, şimdilerde başkan

yardımcılığını üstlenmiş Catarina Vaz Pinto, Portekiz’de yerel yönetimlerin kültür – sanat üretimine merkezi hükümetten daha fazla pay ayırdığından ve alan açtığından bahsederken, Lizbon Belediyesi’nin bütçesi içerisinde kültür – sanata ayrılan payın % 6 olduğunu gururla vurguladı.

Ortaya koyduğu bir diğer önemli husus, yerel yönetimin takip ettiği kültür politikasının sadece kültürel mirası veya kültür mekânlarının bakımını değil; kimliği, sosyal içermeyi ve kentlilik bilincini de etrafıca kapsadığıydı. Belediyenin önceliğe koyduğu hedeflerden biri de kentte yaşayan herkesin kültürel anlamda yaratıcı potansiyelini ortaya çıkarmak. Vaz Pinto, bu hedefi, “kentte yaşayan tüm bireyler kültür üretiminin bir parçasıdır” cümlesiyle tarif ediyor.

Kentin eski, turistik merkezinde yer alan terzi, şapkacı, tuhafiyeci gibi köklü esnafın ve zanaatkarların merkezde barınmaya devam edebilmesi için üretilen politikalar, ayrıca dikkat çekiyor. Bu amaçla alınan önlemler arasında, gittikçe değeri yükselen mekânların mal sahiplerinin eski kiracıları kolaylıkla yerinden etmesine engel olacak yasal düzenlemeler öne çıkıyor. Lizbon Belediyesi, geleneksel esnafını ve zanaatkarını artı bir kültürel değer olarak kabullenmiş; onların haklarını korumaya çalışıyor ki bu çaba, bilhassa kent merkezinde oldukça görünür duruma gelmiş.

Pilot Kentler projesinin Lizbon kültür sanat koordinatörü Alexandra Sabino’nun harika rehberliğinde ve bu işe inanmış insanların eşliğinde gerçekleştirdiğimiz ufuk açıcı geziden pek çok değerli deneyimle döndük. ✚

“Dülgerin Ağacı”

SÖYLEŞİ TANZER KANTIK

Zekiye Buğurcu ile son kısa film projesi “Dülgerin Ağacı” üzerinden arzu meselesini, özgürlük hissinin sürdürülemezliğini ve insanın ehlileşmesini konuştuk.

Öncelikle seni tanıyalım mı?

1983, İzmir doğumluyum. Yaklaşık on beş yıldır radyoloji teknisyeni olarak çeşitli hastanelerde görev yapmaktayım. Kamuda çalıştığım süreçte bir yıl kadar Manisa, Soma'da bulundum. Onun dışında bütün hayatım İzmir'de geçti. 2011 yılında, Dokuz Eylül Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü'ne girmeye hak kazandım. Tercihim multimedya üzerine çalışmaktan yanaydı ama lisans eğitimimi Buca Eğitim Fakültesi, Resim - İş Öğretmenliği'nde tamamladım. 2017 başında girdiğim Dokuz Eylül Üniversitesi - Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Yüksek Lisans Programı'nda eğitime devam ediyorum.

Üretimlerimde hiçbir zaman tek bir disiplinle sınırlı kalmadım; “temsilin konuya uygunluğu” prensibine odaklandım. Lisans eğitimi boyunca bütün sıkıcı sunum ödevlerimizi absürt filmlerle yaptığımız bir grubumuz vardı. Derslere olan katılımın artmasıyla, hocalarımız bize desteğini giderek arttırdı. Bunun yanında, aynı grupla kısa film ve video denemeleri yapmaya

başlamıştık. Başlarda çekimlerimizi babamın el kamerasıyla ya da ödünç bulduğumuz herhangi bir kamerayla yapıyorduk. Bu süreçte, aynı zamanda heykeltıraş olan Ekin Erman'ın Kaklıç'taki atölyesinde asistanlık yaptım. 2013 yılında Erinç Açıkgöz, Özgür Ayaz ve kardeşim Hanife Buğurcu ile birlikte çektiğimiz iki dakikalık stop motion projesi “Eldiven”in senaryosunu yazdım. Filmin figür, kurgu ve müzik kayıtlarını Ekin Erman'ın desteğiyle, onun atölyesinde tamamladık. Bu filmle katıldığımız Sağlık Bakanlığı Kısa Film Yarışması'ndan bir ödül aldık. Aldığımız ödülün payıma düşen miktarla son filmimde kullandığım kamerayı satın aldım.

2014 yılında, Prof. Simber Atay'ın fotoğraf derslerine girmek üzere okulumuza gelmesiyle, video sanatı ve sinema üzerine yoğunluğum iyice arttı. Yeni ve çağdaş bir ifade biçimi olarak nitelendirdiğim videonun üzerine daha fazla düşünür ve araştırır oldum. Bu odaklanma, belli bir süre sonra beni çeşitli denemeler yapmaya, odaklandığım noktalar üzerine üretmeye itti. 2015 yılından itibaren de güncel sanat

sergilerinde disiplinler arası projelerim ve video düzenlemelerimle yer almaya başladım. Yaklaşık iki yıldır üzerinde çalıştığımız kısa filmim “Dülgerin Ağacı”nı yakın zamanda tamamladık.

“Dülgerin Ağacı (The Tree of John Dory)”den bahsedelim biraz...

“Dülgerin Ağacı”, danışmanlığını Simber Atay’ın yaptığı, Sait Faik’in “Dülger Balığının Ölümü” öyküsünden yola çıkan, bir kadın, tuhaf ağaçlar ve ölüm üzerine, yaklaşık dokuz buçuk dakikalık, deneysel bir kısa film. Arzu meselesi, özgürlük hissinin sürdürülemezliği, insanın ehlileşmesi üzerine yaptığım okumalar sonunda vücut bulduğunu söyleyebilirim. İçeriğini özetlemem gerekirse, K2 Güncel Sanat Merkezi’ndeki bina boşluğuna bakan atölyemin duvarlarına kömür füzenile yaptığım bir resmin performansının yanında boşluğa bakan diğer atölyelerdeki süreçleri yansıtıyor. Filmi, yüzeyde devam eden resme paralel kurguyla yerde devam ettiğim ikinci resmin, insert görüntülerin ve bolca metaforun beslediği, mekân - dışı özdecikliğin drone kameralarla beslendiği bir montaj sineması ürünü olarak tanımlayabilirim.

Resim yaparken füzen kullanmamın temel sebebi, karanın bilinmezliği ve bulaşıcılığı adına bana en uygun malzeme olması. Filmin ses kuşağında baskın çıkan enstrüman klarnet. Bu çalgı, Lacan’ın bahsettiği “arzu nesnesini kaybetme ve dönüştüğün kendinle karşılaşma hali”nin arabesk temsilini bize sunarken bir yandan

da hayatın geçiciliğini caza yakın duran öğelerle yansıtıyor.

Filmi, gönüllülerden oluşan kolektif bir ekiple çektik. Künyesi de şu şekilde:

İkinci Yönetmen ve Kurgu: *Olca Ormankıran*

Görüntü Yönetmeni: *Mete Okumuş*

Drone: *Özgür Yüçetin*

Sualtı Kamera: *Oğuzhan Oğuz*

Kameraman: *Umut Ateş*

Renk: *K. Çağrı Özdağ*

Ses: *Tayfun Bilgin*

Foley: *M. Caner Çelikbıçak - Zekiye Buğurcu*

Müzik: *M. Esat Gül*

Filmi çekerken önemseydiğin durumlar neydi ve neler hissettin?

Sinemaya amatör bir ruhla bakıyorum. Burada amatörlük kavramını yaptığım işle kurduğum duygusal bağı tanımlamak için kullanıyorum. Bu kavramın benim için heyecanı sürekli yukarıda tutmak, yapabileceklerime dair çocuksu ve masum bir iç itki taşımak anlamına geldiğini söyleyebilirim. O yüzden, başlangıçta kaygılarla heyecan koşut gitti. Ekip oluşturmaya ve kafamda dönen “acaba filmi ekranda izleyebilecek miyim” sorusuna dair endişeleri de ekleyeyim. Ardından hocam Prof. Simber Atay’ın danışmanlığımı kabul etmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi - Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema Bölümü’ndeki hocalarımın henüz öğrenci olmamama rağmen kapılarını her daim bana açık tutması, bu kaygıları ve kafa karışıklığımı büyük ölçüde giderdi.

Sanatta tesadüflerin değerlendirilmesi koşulunu hep aklımın bir kenarında tutarım. Yanı sıra, olumsuz anlamda “ideale küskün gerçek” diye nitelendirebileceğim bir sonucun ortaya çıkması, değil benim; kimsenin karşılaşmak isteyeceği bir durum değil; tabii ki.

Filme başlarken tasarladıklarınla ortaya çıkan sonuç örtüştü mü?

Başlangıçta, filmde yer alan resim performansım sebebiyle kamera bende olmayacaktı ve en büyük derdim, doğru görüntü yönetmenini bulmaktı. Üretim sürecinde birçok uzmanlık alanı barındıran sinemada her şeyin tek bir kişinin elinde toplanması, elbette mümkün değil. Hele filmde bizzat performansınızla yer alıyorsanız... Bireysel performansların yer aldığı filmlerde böyle bir yan var. Kameranın önünde yer aldığınızda sizi en çok düşündüren şey, kameranın arkası oluyor ancak Mete Okumuş ile kafamdaki görüntülere çok yaklaşabileceğimi, aynı algılama biçimine sahip olduğumuzu fark ettiğimde iyice rahatladım. Işık kurmadık; pencereden odanın aldığı ışığın açısını, şiddetini hesaplamak durumunda kaldık çünkü gölgeleri de kullanmak istiyordum. Bu yaklaşım, teknik anlamda bazı zorlukları beraberinde getirdi, tabii ki. Çekimleri ve

resim performansını hava kararmadan tamamlamak zorunda olmamız bizi biraz gerdiyse de H. Olcay Ormankıran'ın yüksek enerjisi ve harika zaman yönetimiyle akışı doğru biçimde tamamladık.

Sesi Tayfun Bilgin'in yapmasını istiyordum. Bütün yaz İzmir dışında olacağını bildiğimiz için foleyleri İzmir'e gelene kadar hazır etmemiz gerekiyordu. İki günlüğüne İzmir'e geldiği zamanlarda miksi tamamladı. M. Esat Gül'ün müziği de filme çok yakıştı. Kısacası, başlangıçta kafamda seyrettiğim filme yakın bir sonuç elde ettiğimi düşünüyorum. Ekipteki herkese özverisi ve titizliği için minnettarım.

Bundan sonrası için neler planlıyorsunuz?

İzmir'in pastanelerinde geçen bir film projem var. Bu proje için okumalarım, mekân arayışına ve senaryo hazırlıklarına başladım. Ayrıca bazı video enstalasyonları üzerinde çalışıyorum. Genelde görüntüyle meşgulüm ancak edebiyat, edebi metinler de üzerimde çok fazla etki bırakıyor. Birbirine eklemlediğim ve projeye dönüşmesini arzu ettiğim bütün imajlar, aslında okuduklarımın, yazdıklarımın ve hatta dinlediklerimin görsel yansımaları. Kolektif biçimde uyum içinde çalıştığımız, ruh birliğiyle ilerlediğimiz ekip arkadaşlarımla gelecekteki projelerimde de çalışmayı istiyorum.

Filmi tamamladıktan sonra, K2 Güncel Sanat Merkezi'ndeki atölyemden Alsancak K2 Rezidans Binası'nın girişindeki yeni atölyeye taşındım. “Dülgerin Ağacı” adlı filmimin ilk gösterimini de burada yaptık. Yeni mekânımızda felsefe öğretmeni ve köşe yazarı arkadaşım Yılmaz Murat Bilican ile birlikte “Yüksek Oda” adını verdiğimiz, farklı disiplinlerin bir arada yürüyeceği bir atölye serisine başladık. Çok da büyük olmayan bu yüksek tavanlı odaya birçok şeyi sığdırmak niyetindeyiz. Hem kendi üretimlerimizin şekilleneceği hem de başka üretimlere ev sahipliği yapabilecek, değişken yapılabir alan / plan oluşturmaya çalışıyoruz. ✚

İlhan Pınar

“Yaşadığı şehrin tarihini bilmeyenler şehri sadece tüketir”

SÖYLEŞİ SARP KESKİNER

Kilizman Yayınevi ve Sahaf İlhanKitap'ın sahibi Pınar, 90'lı yılların başından bu yana yürüttüğü araştırmalarla, ürettiği yayınlarla şehrin önde gelen bellek arkeologlarından biri. 16. yüzyıldan itibaren Türklerle ilgili Avrupa'da yayınlanmış kitapları, İzmir ile ilgili seyahatnameleri, monografileri, seyahat rehberlerini, incelemeleri, haritaları, gravürleri ve illüstrasyonları topluyor. Bugüne kadar, beşi İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı Dizisi'nden olmak üzere yirmi iki kitabı yayımlanmış; Konstantıniyye Haberleri, Tarih ve Toplum, Toplumsal Tarih ve Kebikeç gibi süreli yayınlara çok sayıda yazı yazmış. Kendisiyle Kemeraltı'ndaki dükkânında buluştuk; uzunca söyleştik.

Sığacak'taki ilk tanışmamızda Emrehan Küey'den söz etmiştiniz; kısaca kendisinden ve çalışmalarından bahseder misiniz?

Emrehan Küey, Bornova'daki Akademi Kitabevi'nin sahibiydi. Almanya'ya gidip geliyorum o sıralar; sadece süreli yayınların kapaklarını içeren kallavi bir dosya vermişti bana. Sıkça uğradığım

Berlin Devlet Kütüphanesi'ne süreli yayın arşivini satmak istiyordu, yardımımı rica etmişti. Dosyasını iletmıştim ama görüşmeden nasıl bir sonuç çıktığını şu an anımsamıyorum. Küey, olağanüstü değerli bir arşivciydi; bana enteresan bir olaydan bahsetmişti: Batı Anadolu üzerine çalışmak niyetiyle Amerika'dan bir heyet geliyor; Ankara'ya Milli Kütüphane'ye gidiyorlar. Manisa menşeli,

belki Türkiye'nin en uzun süreli yerel yayınlarından biri olan Gediz dergisini inceliyor bu heyet. Dergi yetmiş yıl boyunca yayınlanmış. Tarayıp bakıyorlar ki kütüphanedeki nüshaların çoğu eksik. Eksik nüshalara nasıl ulaşabileceklerini kütüphane yetkilisine soruyorlar, "bizde sadece bunlar var; külliyyatın tamamı İzmir'de, Emrehan Bey'de" cevabını alıyorlar. Böyle değerli bir adamdan bahsediyoruz. Küey, kendi yayınevinden de pek çok yayın çıkardı ama zannediyorum ki Türkiye'nin dağıtım mekanizmasının ürettiği kronik sorunlardan dolayı yeteri kadarını süremedi piyasaya. Yerel yayıncılığın ömür törpüsüdür bu dağıtım süreci; kitapları bırakırsın, ödemeni alamazsın, sonra unuttur gidersin.

Eskiden bağımsız yayınların Anadolu'ya erişimi daha kolaydı aslında. 90'larda yayıncılık yaptığım dönemde dergileri çantaya atıp gidiyorduk, yerel satıcıyla -dağıtımıcıyla bire bir sohbet edebiliyorduk...

Emrehan şöyle bir yöntem bulmuştu: Diyelim sen de yayıncısın ben de yayıncıyım, o sana getiriyor kendi yayınlarından veriyor; senin yayınlarını alıp gidiyor. Takas usulü çalışan bu

sistem yeteri kadar fayda sağlamadı. Vefatından sonra o arşiv ele düştü, ailesi tarafından parça parça satıldı. Şimdi nerede kim bilir o hazine? İnanılmaz bir envanterdi; el yazmaları, Osmanlıca yayınlar, nadir kitaplar... O arşivin dağılıp gitmesi, İzmir'in belleği açısından da devasa bir kayıptır. Gerçi Küey hayatta olsaydı ve bugünkü duruma tanık olsaydı belki kahrolurdu çünkü durum hiç iç açıcı değil; İzmir'de işini düzgün yapan, sürdürülebilirliği sağlayabilmiş kaç yayınevi kaldı ki?

Sizin özel bir ilgi alanınız var mı?

Ben daha eski dönemlerle ilgileniyorum. Kendime misyon edindim, ağırlıklı olarak yurt dışında İzmir üzerine yapılmış yayınlar üzerine çalışıyorum. Bu şehrin çocuğuyum, burada doğdum büyüdümlü ama şehrimde dair bilginin büyük çoğunluğu yurt dışında. Bu beni kamçılıyor. Temel derdim, şehrin kuruluşundan bugüne dek birikmiş belleği bütünsel bir şekilde ortaya koymak. Ne Bizans'ı ne beylikleri ne Roma'yı ne de Helenistik dönemi dışlıyorum. Bu şehrin tarihi belli bir süreklilik içinde akmış. Hem mekânsal hem zihinsel anlamda sahip çıkmamız gereken şey de bu akışın bütünü. Bellek böyle kurulur. Yoksa belli bir döneme kadar gidip belleği oradan itibaren inşa etmeye kalkışmak çok abuk olur.

Yerel bir yayınevinin yazar sahibi olarak, kentlilerin belleğin peşine düşmek için duyduğu isteksizliğe, meraksızlığa dair temel bir çerçeve çizer misiniz?

Kitlelerin haberi yok o bilgilerden, İzmir'in belleğine kafa yoran zaten pek yok. Günümüzün insanının Twitter'a bu kadar meraklı olması tespitime kanıttır; yüz elli kelimeyle yazıp anlaşıyor. Bilgi sahibi olmadan yorum sahibi olduğu için gerçek ve kaynağı belli bilgiye ne gereksinim duyuyor ne değer veriyor. Yaşadığı topluma, şehre, coğrafyaya, o coğrafyanın tarihine karşı merakı yok. Merak olmayınca insanın arkasından gideceği bir şey çıkmaz. Merakın ikiz kardeşi de bilgidir. Bilgin olacak ki merakının karşılığını alsın. Bu döngü, belleksizliği üretiyor.

Araştırma çalışmalarına 1985'te, Almanya'dayken başladım. Şöyle bir cümle düşmüştü aklıma: "Yaşadıkları şehrin tarihini bilmeyenler, onu sadece

tüketecektir.” Bu cümle, ben paylaştıkça çevre tarafından kabul gördü. Eğer tarihini ve coğrafyanı bilmiyorsan, bunları bilgi karşılığında giderecek merakın yoksa, yaşadığın şehri sadece tüketirsin.

Ahmet Piriştina'yı sevgi ve takdirle anmak istiyorum. 1999'da Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na adaylığını koyduğunda diğer adaylarla beraber bir televizyon programına konuk olmuş, şehre bir kent arşivi kazandırmayı taahhüt etmişti. Seçildikten hemen sonra, bu amaçla 2000 yılında bir sempozyum düzenledi. O sempozyumda ben de bildiri sunmuştum. Ardından, dert ettiği kent belleği meselesini somut bir mecraya taşımak adına kolları sıvadı ve yetkin bir arkadaşımızı kurumun başına geçirdi. İzmir Kent Müzesi ve Arşivi'nin (İKEMA) başta binası dahi yoktu; çalışmalarına İZSU'nun altıncı katındaki Bilgi İşlem Daire Başkanlığı'nda devam ediyordu. Sonra itfaiye binasının restorasyonu başladı ve İKEMA, böylece kalıcı bir mekâna kavuştu. Bu kurum, o dönemde dahi Türkiye için öncü bir yapıydı. Piriştina ölünce İKEMA'nın adı APİKAM olarak değişti: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi'nin kısaltması. Başka şehirlerin belediyeleri bu modeli incelemek için İzmir'e geldi. Meselâ, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin ziyaretini gayet net hatırlıyorum. Şimdi çoğu şehrin bellek müzeciliği alanında bizi geçip gittini düşünüyorum.

Ne oldu da geçtiler, nerelerde geçtiler?

Öncelikle yapısal olarak daha dinamik ve katılımcı bir çalışma sistemi benimsediklerini düşünüyorum. İzmir, uzun yıllar boyunca bu alanda çaba gösteren bireyleri bir değirmen gibi öğüttü. Anadolu'da bu işler sen ben kavgası olmadan, kentin veya kasabanın potansiyelini harekete geçirme derdiyle ilerliyor. Geçmişlerine bizden daha meraklılar, daha inançlılar. O yüzden daha üretkenler. Dolayısıyla belleği kazmaya, dokümantasyonu üstlenmeye önderlik edecek yapıların sayısını çoğaltmak lâzım. Bu şehirde kayıtlı altı bin iki yüz seksen dernek var, kaç bu şehrin veya kendi alanının belleğini kurmak için çaba gösteriyor?

Acaba sivil toplum, uğraş alanlarıyla şehri bütünleştirmeye dair yöntemleri bulmakta eksik mi kalıyor ya da bu bir öncelik meselesi, zihniyet problemi mi?

Türkiye'de bugün anladığımız anlamdaki sivil toplumculuğun mazisi, 1980'li yılların başına dayanıyor. 80 öncesindekilerin neredeyse tamamı politik yapılar. Bu yapıların büyük çoğunluğu darbeden sonra dağıldı, dağıtıldı. Geriye kalanlar arasından bir kısım, yeni örgütlenme modelleri

arayarak sivil alanlara kaydı. Kastettiğim anlamda sivil toplumculuğun tarihiyle, coğrafyasıyla, kültürüyle, belleğiyle şehre doğru bir bakışı ortaya koyamadığından bahsediyorum. Meselâ, çarpıcı olsun diye söylüyorum; vatandaş, bir belediyenin sokağında yarattığı tahribat için ne yapabileceğiyle ilgilenmiyor ama sorsan Ankara'daki siyaseti avucunun içi gibi biliyor. Daha yaşadığın mahallenin kimin tarafından, nasıl idare edildiğini, yerel yönetimlerin nasıl işlediğini, mekanizmaları bilmiyorsun; demokratik yönetim hakkı nedir, ona dâhi kafa yormamışsın ama ulusal ya da uluslararası siyasette ne nasıl olmalıya dair herşeyi biliyorsun. Bu çok acıklı bir çelişki... Ankara'ya bakıp siyaset yapmak çok kolay, bir futbol maçı izlercesine, baka baka istediğin şekilde yorumlarsın. Üstelik bu yorumlama özgürlüğünün bir kısıtlaması yok; bilgi altyapısı gerektirmediği gibi sana sorumluluk da yüklemiyor. Söyle gitsin! Onun için televizyonlarda futbolla ilgili her muhabbet prim yapıyor. İnsanlar oradan bir birikim devşiriyor. Hâtta televizyonda konuşan adama bile oturduğu koltuktan itiraz ediyor.

Yerel televizyonlar ve radyolar, bilhassa 90'ların başında kentin sorunlarını gündeme taşıyan pek çok programa yer veriyordu. Bu programlarda konuşulanların günlük hayata yansımaları da güçlüydü. Bugün meydana gelen her olay, anında birden fazla iletişim aracı üzerinden görünür hale geliyor. Bu araçları, şehre dair olan biteni gündeme taşımak ve yaymak için avantaj üreten mecralar olarak kabul edersek, sorumluluk almaktan kaçınma meselesini nasıl görüyorsunuz?

Toplumsal bilinç düzeyiyle sorgularım, en fazla. Eğer 90'lardaki o yoğun ilginin üzerine bir şeyler inşa edemediysek sözünü ettiğiniz dönemsel canlanmanın aslında sabun köpüğünden ibaret olduğunu söyleyebiliriz. Radyo ve televizyon; bunlar sonuçta ticari veya politik amaçlara hizmet eden araçlar. Bu araçlar özel yayıncılığın palazlandığı o dönemde bir heyecanla açıldı, yayıldı, ne varsa hızla gündeme taşıdı. Bir furyadır gitti ama ötesinde bir şey inşa edilemedi. O furya ne kitlesel bir duyarlılık yaratmaya yaradı ne örgütlenmeye heveslendirdi ne de sağlıklı işleyecek, bütünleştirici modellerin ortaya çıkmasını teşvik etti.

80'lerin ikinci yarısında, 90'lar boyunca insanlar bu şehre dair neler konuşmuş; dert ettikleri, heyecanlandıkları şeyler neymiş diyerek geri dönüp bakamıyoruz değil mi?

Bakamıyoruz tabii. 80'lere kadar İzmir ile ilgili yapılmış yayınlar nadirdir. Şehrin yakın dönemine dair en ulaşılabilir kaynak kalemi ise gazete

arşivleridir. Cumhuriyetle beraber, yani Latin harfleri ile basılmış yayınlardan başlarsak 30'lu, 40'lı ve 50'li yıllarda, Cumhuriyet öncesinde ve kuruluşu sonrasında yaşamış, dönemin aydınlarının hatıratları var. Bezmi Nusret Kaygusuz'un, İzmir mektupçusu Kamil Dursun'un şehre dair hatıratları, ilk akla gelenler. Nail Morali'nin mütarekeyle ilgili yayınları var. Gerçi, 70'lere doğru İzmir tarihine dair bazı çalışmalar var ama bunların neredeyse tamamı içerik ve altyapı açısından zayıf kalıyor bence. Örneğin, o dönemdeki yayınlarda dile getirilen arkeolojik bilgilerin çalakalem, oradan buradan toplanmış, kaynağı muğlak şeyler olduğunu görüyoruz. Neden? 30'lu, 40'lı, 50'li yıllarda İzmir tarihini yazmaya kalkışan birinin başvuru kaynakları elinin altında değil; Avrupa'da. Onlara ulaşmamışsın; derme çatma çevrilmiş eserlere başvuruyorsun, oradan devşirdiğin bilgilerle söylemini kuruyorsun. Bir de dilin henüz yerli yerine oturmamış, bir dönem. Arap alfabesinden Latin alfabesine geçişin yarattığı belirsizlikler sürüyor. Dolayısıyla bu dönemlere ait yayınların niteliği sorgulanabilir.

80'lerden sonra bellek yayıncılığına eğilenler oldu. Özellikle Piriştina'nın, yine ona döneceğim; kent belleğini kazıp ortaya çıkarma ve arşivleme girişimiyle başlattığı yayın atağı, İzmir için önemli bir kazanımdı. Yüzü aşkın yayının yapıldığı bir dönemden bahsediyoruz. Bu yayınlar, sadece İzmirlilerin şehre merakını tetiklemedi, dünyanın İzmir'e duyduğu merakı da canlandırdı.

Oktay Gökdemir APIKAM'da müdürken bir kent ansiklopedisi yapma fikriyle gelmişti. "Sağlıklı bilgileri toparlayacak bir kaynakça olsun, hiç olmazsa meraklısı gelsin" derdi. Öngörülen, on ciltlik bir çalışmaydı. Ben de üçüncü cildi olan "İzmir'de İdari ve Mahalli Yer Adları"nın koordinatörlüğünü ve yazarlığını üstlenmiştim. 2013'ün baharında ilk üç cildi çıktı: "Tarih", "Mimarlık", "İdari ve Mahalli Yer Adları". Her başlıktan yüz elli nüsha basılabildi; belki maliyeti yüksek geldi. Aslında baştaki niyet, DVD olarak dağıtmaktı. O da gerçekleşmedi. Hedef, bu ansiklopediyi kitlelerle ulaştırmak ve hemen hemen her İzmirlinin evine sokmaktı. Sonradan "Arkeoloji", "Tarım", "Coğrafya" ve "Ekonomi" edisyonları çıktı ama "Biyografi", "Kültür" ve "Spor" cildinin akıbeti ne oldu, bilgim yok.

Genel açıdan söylüyorum; bizler maalesef kurumsal çalışmaları kitlelere bir türlü mâl edemiyoruz. Meselâ Ege Üniversitesi'nin kütüphanesinde İzmir ile ilgili yaklaşık altı yüz kitap var. Daha kötüsü, Türkiye çapında bakanlığa ait bin yüzü aşkın halk kütüphanesi var. Bunun üzerine yedi yüze yakın üniversite kütüphanesini ekleyin. Toplam kitap sayısı otuz üç milyon civarında. Türkiye'nin entelektüel düzeyini bu

veriler ortaya koyuyor zaten. Amerika'daki Kongre Kütüphanesi'nde yüz elli milyon nüsha var.

İzmir'in hazırlanmış bir bibliyografyası veya güncel bir kültür envanteri yok. Bu ikisi, bana göre şehrin kültürel anayasasını oluşturuyor. Malatya, Kayseri, Edirne gibi şehirler bunu çoktan başardı; Eskişehir titiz bir süreç yürütüyor. Dijital ortamda bibliyografya kurmuşlar; sen bir kitap biliyorsun, elinde var veya hafızanda var. Giriyorsun arşive bakıyorsun ki alfabetik sırada yok, hemen giriyorsun veriyi.

Yurttaşın katkısına da açık bir model, öyle değil mi?

Tabii, tabii... Zaten üç beş kişinin altından kalkabileceği bir şey değil çünkü yüzyıllar içinde birikmiş bir malzemeden bahsediyoruz. İzmir ile ilgili 17., 18., 19. yüzyıllarda yayınlanmış eserler var; hepsi yabancı dilde tabii. İzmir ile ilgili tez hazırlayacaksın ama literatürü bilmeye ihtiyacın var. Bir Kanadalı doktora tezinde Köprülü Fazıl Ahmet Paşa Vakfı'ndan İzmir'in çeşmelerini çalışmış. 90'lı yıllarda bir Alman geldi, Datça Yarımadası üzerine yaptığı doktora tezini yayımlamamı teklif etti. 90'lı yılların Datça'sına dair doğru düzgün hâlâ başkaca kaynak yoktur. Türkçeye de çevrilmedi daha. Bibliyografyan yoksa bilim yapamazsın. Kültürel envanterin yoksa varlıklarını koruyamazsın veya kültürel mirastan bahsedemezsin.

Dijital yayıncılığın ilk örnekleri ortaya çıktığı zaman müthiş bir heyecan yaratmıştı çünkü bilginin nihayet kamunun her kesimine hızlı bir şekilde yayılacağı varsayılmıştı. Bu beklenti galiba gerçekleşmedi. Şimdilerde çevrimiçi bilginin kaynağının ne kadar sağlıklı olduğunu tartışır hale geldik. Dijitalleşme, belleğe bakarken avantaj mı dezavantaj mı üretiyor?

Az önce verdiğimiz örnek yeter: İzmir kartpostalları... Şimdilerde şehrin belleğine dair görsel malzeme paylaşan sosyal medya hesaplarına bakıyorum, nicelik olarak çok şey paylaşılıyor ama bunun bilgiye olan talebi arttıran bir yönünü göremiyorum. Görselin altına, “benim çocukluğum orada geçti”, “annem şunu anlatmıştı”, “a bu bizim balkon” benzeri yorumlar yağıyor ama o yorumlar ne yazık ki bizde görselin konusuna, kaynağına dair merak uyandırmıyor. Bilgi düzeyi olarak kimle muhatap olduğunu da bilmiyorsun. Meselâ bir ara epeyce gravür paylaştılar, çoğuna yorum yazdım çünkü yıl sonunda gravür kitabı yayınlayacağım.

Görsel olan her veriye ne kadar meraklıysak metne de o kadar ilgisiziz. Çünkü metinle uğraşmak çok zor bir şey. Hele hele dijital ortamda metin

okumak iyice zor; bunu becerebilen biri olarak söylüyorum. İnsanlar dijital ortamda metin okumaktan hoşlanmıyor, dolayısıyla o ortamlarda metin üretmekten kaçınıyor.

Bu sorunun nasıl aşılabileceğine dair çok enteresan modeller var gündemde: Meselâ kitap okuma alışkanlığı olan, gözleri sorunsuz, altmışlı yaşlardaki bireylerin bir okuma grubu oluşturarak bir tür aktarıcı görevi görmesi. Gruptakilerin beraberce okunan metni ve konuyu tartışması... Bu model 90'larda iyi çalışmıştı: “Salı Toplantıları”, “Perşembe Söyleşileri”... Ben o zaman çok gençtim, bu toplantıları düzenli olarak takip ediyordum ve bir sürü şey öğreniyordum. Kitap almaya gücüm yetmiyordu ama o toplantılardan öğrendiklerimden meraklanıp bir sürü şeye saplandığım, baktığım oldu.

Uzun süre Berlin'de yaşadım; bu modele dair bir sürü örnek biliyorum. “Okuma Saati” diye bir olgu vardır; yazar yeni yayınladığı kitabı alır eline okur, sonra da söyleşi yapılır. Çocuk öyküleri yazan arkadaşlarım var. Okullara gidip etkinlik yapıyorlar ama bu gibi etkinlikler düzenli ve programlı yürütülmediğinde okuru etkilemiyor, okuyucu sayısını arttırmıyor. O çocuklar sınava hazırlanacak, etüde gidecek ve zamanla okuma sürecinden kopacak. Bir kere koptun mu okumayı bırakıyorsun. Ardından sınav heyecanı, üniversite telaşı, askerlik, iş bulmak, evlenmek derken geliyor kırkına. O saatten sonra nasıl okuma alışkanlığı kazansın? Sürekli akamete uğrayan bir süreç bu. İzmirli bir yayıneviyiz, kendi kitaplarımızı yayınlıyoruz. Ben bu kitapları kime okutacağım? Bu şehre dair yazıyorum, demek ki şehrin sakinlerine okutacağım. Şehrin nüfusu dört buçuk milyon. İlk baskı kaç adet? Bin adet. Ben o bin adedi on yılda tüketemiyorum.

Yaşadıkları semte baktırmak için çocuklara yönelik çalışmalar yapılabilir. Kültürel okur yazarlığı artırabilirsek kentli bilincini de güçlendirebiliriz. Artık kalıcı politikalar üreterek bu çalışmalara bir yerden başlamak lâzım diye düşünüyorum. ✚

www.kentyasam.com/ilhan-pinar-yazar

Dilek Tunalı

“Yeşilçam Sineması’nın kötü örnekleri dizi olarak devam ediyor”

SÖYLEŞİ İBRAHİM METİN BALTACI

Günlük hayatımızda inanılmayacak kadar şaşırtıcı ve “rastlantının da bu kadarı yani!” dediğimiz durumların Türkçe’de -neredeyse- bir kalıbı oluştu: “Türk filmi gibi...” Bu sözün imlediği şey, “Yeşilçam filmleri”. 9 Eylül Üniversitesi – Güzel Sanatlar Fakültesi, Film Tasarımı Bölümü’nden Yrd. Doç. Dr. Dilek Tunalı ile toplumsal hafızamızda yer edinmiş bir imgeyi, “Yeşilçam Sineması”nı konuştuk.

“Yeşilçam Sineması” dediğimizde, aslında biz neyi demiş oluyoruz?

Tam da melodrama işaret etmiş oluyoruz. “Batıdan Doğuya, Hollywood’dan Yeşilçam’a Melodram” adlı kitabımda Batı melodramını inceleyerek bizdeki karşılığını anlamaya çalıştım ve tarihsel, toplumsal, kültürel açıdan karşılaştırmalar yaptım. Büyük farklar var. Bizde müthiş bir “yerelleştirme” var, bir kere. Bunun kökleri, sinemanın Türkiye’ye gelişinden çok öncelere dayanıyor. Geleneksel

seyirlikleri, meddahlık geleneğini ve ortaoyununu dışarıda bırakacak olursak bizdeki modern tiyatro, bu tercüme ve uyarlama alışkanlıklarıyla beslenmiş. Tekrar, taklit, beğenilenin yeniden uyarlanması, yaratıcılığa dair meselelerin sinemaya aktarılması gibi alışkanlıklar, Yeşilçam’ın da karakterini oluşturmuş. Müthiş bir indirgemecilikten bahsediyoruz.

Doktora tezimi kaleme alırken, “Türkiye’de en fazla senaryo yazmış kişi” unvanına sahip, Bülent Oran ile görüşme imkânım

oldu. Hâtta bu görüşmeden sonra “Senaryocu” isimli bir belgesel yaptım. O dönemde birçok popüler Hollywood filmi var ve bunlara rağbet büyük. Bülent Oran, “biz yapımcıya giderdik; yapımcı ‘şu filmi gidin izleyin, hemen onun senaryosunu uyarlayın, bunu çekeceğiz’, derdi. Bir kere seyredabiliyorduk filmi, başka imkânımız yoktu. Oturup hemen yazmanız gerekiyor. Filmdeki kadın erkek ilişkileri Türk gelenek ve adetlerine uymuyorsa ‘uygun hale getirelim, eğer sonunda ikisi de ölürse ya da birisi ölürse, ikisini yaşatalım ya da öldürelim; bunlar öbür dünyada buluşsun’ derdik” diye anlatıyordu o belgeselde. Bülent Oran; ayrıca çoğu zaman kaderci, tasavvufi bir anlayış üzerinden gidildiğini, film acı sonla bitse bile âşıkların öbür dünyada buluşacağını bilen izleyicinin salondan mutlu ayrıldığını söylemişti.

Müthiş bir yerelleştirme var demiştim; meselâ “Sefiller” romanı uyarlanıyor; romandaki papaz imam oluyor, çan sesleri yerine ezan sesi geliyor. Batıya ya da Hristiyanlığa ait bütün kodlar tamamen yerleştirilerek Türkiye’ye ait kodlar haline getiriliyor. İşte o hafif gülümseyerek, “Türk filmi gibi” dediğimiz şey aslında o: Çok gevşek dokulu, çok gevşek örgülü dramatik yapıya sahip filmler... Oysa iyi bir Hollywood melodramında karakterler çatışır, dönüşür, değişir ve farklı bir şekilde yol alır. Çatışmalar, bir şekilde akla uygun, neden - sonuç ilişkilerine göre çözülür.

Ama bizde iyi sonsuz iyi, kötü sonsuz kötü olunca...

Bunu aşırı uçları seven bir toplum oluşumuza bağlayabiliriz. Bizdeki yapıya baktığınızda o kadar gevşektir ki her şey... Meselâ iki karakterin çatışması için birbirinden farklı olması gerekir ama Yeşilçam’da bu farkın zihinsel ya da psikolojik değil, daha çok maddi farklılıklara yaslandırıldığını görürüz. Fakir - zengin, köylü - kentli, güzel - çirkin gibi daha çok maddi farklara dayanan ikilemelerdir

bunlar. Bu ikilemeler üzerinden çatışma yaratmak zaten çok kolaydır. Yeşilçam sineması da bu kolaylığı seçer, onun üzerinden yürür. Tabii ki istisnalar var.

Bu konuyu hem Bülent Oran ile konuştum hem de Ömer Lütfi Akad’ın severek okuduğum “Işıkla Karanlık Arasında” adlı kitabından öğrendim. Anlıyorsunuz ki Yeşilçam, bir türlü sektörlenememiş. Hollywood ise koskoca bir sektör; 1900’lerin başından itibaren küçük küçük şirketler kurulmuş; sendikal haklar, işçi patron sözleşmeleri bu süreci hemen ardından takip etmiş. Sorumluluklar, görevler, iş bölümü; aklınıza ne gelirse hepsi en baştan tanımlanmış. Ciddi bir endüstri... Türkiye’de ise sistemsiz, vahşi bir şekilde gelişmiş, bir türlü sektörlenememiş, esnaf kafasıyla yürümüş bir yapı var. “Hollywood” kelimesine bakın; “holly” kutsal demek, “wood” da ağaç. Kutsal ağaç, kutsal çam... Hristiyanlığa gönderme yapan, Noeli çağrıştıran ve Püriten anlamda zaten sisteme hizmet eden bir sektörü işaret ediyor bu ad. Bizdeki Yeşilçam ise kutsalı “Yeşil”e, “wood”u da çama taşımış, taşıya taşıya... Adını bile oradan indirgemişler. Nereden gelmişti buraya? Yeşilçam filmlerinin gevşek yapısından... Bülent Oran’ın söylediği şöyle de bir şey var: “Bizim yaptığımız filmler çapari oltasına benzer. Bu oltaya 7 yaşındaki de takılmalı, 70 yaşındaki de. Herkese hitap etmeli, herkesi kucaklamalı.” Bu esneklik, gevşeklik, her kesime hitap etme isteğine dayanıyor.

Zamanla kendi içinde bir gelişme - değişme seyri var mı? Nasıl yol almış Yeşilçam?

Başlangıçta uzun bir süre Muhsin Ertuğrul’un hâkimiyetinde ama yavaş yavaş onun yanında yetişen bazı sinemacılar, bir şekilde başka işler yapmaya, farklı filmler çekmeye yöneliyor. Tiyatrocuların o dönemde yoğun biçimde sinemaya geçtiğini görüyoruz. Bu anlamda, görece bir değişim yaşanıyor, başlangıç döneminde.

1960’lar, Yeşilçam’da en çok sayıda filmin çekildiği yıllar... Bülent Oran, biraz şaka yollu da olsa, “dört ayrı senaryoyu aynı anda yazdığım dönemleri bilirim”, demişti. Bir haftadan az bir sürede film çektikleri zamanlar bunlar. Seriler var örneğin; “Ayşecik”, “Ömercik”, “Cıralı İbo”, “Turist Ömer”, “Küçük Hanımefendi” gibi. Birisi iş yapacak bir tema, fikir keşfettiğinde bu Yeşilçam Sineması’nda “yaratıcılık” anlamına geliyor. Memduh Ün, 1960’da ilk “Ayşecik” filmini çekiyor; Zeynep Değirmencioglu ile. 1930’lu yıllarda Hollywood’da

çekilmiş Shirley Temple filmlerini bütün dünya biliyor ve severek seyreliyor. Bu seri, "Aşçecik" için bir "esin kaynağı" oluveriyor ve o kadar çok tutuyor ki ardından zebil gibi çocuk filmi gelmeye başlıyor. 1970'li yıllardaki "Küçük Emrah" serisi, Küçük Ceylan'ların oynadığı arabesk filmler, kültürel ve sosyolojik değişime göre güncelleniyorsa da sürekli birbirini tekrar eden bir yapıya işaret ediyor. Bülent Oran'dan, Ağâh Özgüç'ten, Ömer Lütfi Akad'ın ve Nijat Özön'ün yazdıklarından benim öğrendiğim şey, bu yapının yeni bir oluşumu kabul etmeye kesinlikle yanaşmadığı.

Meselâ yapılan işleri taradığımda çok ilginç filmlerle karşılaştım; üç ayrı film den oluşmuş uzun metrajlılar gibi. Bu tür bir örneğe Yeşilçam sinemasında sık rastlanmıyor. Bu örneklerin yönetmeniyle, senaristyle ilgili bir bilgiye de rastlayamıyorsunuz. Bülent Oran çok farklı öyküleri olanların bu "sektörde" tutunamadığını, "topluluğun buna izin vermediğini" söylemişti. Oysa Yeşilçam buralardan daha farklı bir yere yol alabilirdi. Çok hızlı üretmek, üretimleri en hızlı şekilde seyirciye ulaştırmak ve mümkün olduğunca kâr etmek... Genellikle hep bunlar amaçlanmış. Bir de elde edilen gelirin sinemaya aktarılmasa söz konusu. Çok daha farklı alanlara; meselâ prestije, konforlu hayatlara aktarılmış o gelirler ya da ucuza kotarılmış, üzerine çok fazla düşünülmemiş, daha çok o dönemin popüler romanlarına dayalı

yapımlara aktarılmış. Kerime Nadir, Muazzez Tahsin Berkant, Oğuz Özdeş'in çok satan popüler romanlarından yapılan filmler, bu zihniyetin ürünleridir. Yeşilçam, konusu basit, gevşek örgülü, duygusal özdeşleşmeye sonuna kadar izin veren filmlere yönelmeyi seçmiş.

Ancak, 1960'ların sonuna doğru ve 1970'li yılların başında bu tarzın değişmeye başladığını gözlemliyoruz. Ertem Eğilmez ve Arzu Film ekolü, Yılmaz Güney ve 1960'lardan beri dikkat çeken Duygu Sağıroğlu... Meselâ Ertem Göreç'in "Karanlıkta Uyananlar" filmi, farklı bir yerde duruyor hep. 1970'lerde, Yavuz Özkan'ın "Maden" filmini görüyoruz. 1968 hareketinin etkisini 1970'lerde hissetmeye başlıyoruz. Özgürleşmeyi öne koyan filmler ortaya çıktıkça, kısmen de olsa melodramlardan uzaklaşmış.

Yeşilçam, bir yandan hayat tarzı olarak "modern"i vaaz ediyor ama diğer yandan, özellikle kadın - erkek ilişkilerinde son derece ataerkil ve otoriter bir yapıyı dayatıyor ve sürdürüyor. Yeşilçam'ı biraz da "kadın" üzerinden konuşalım mı?

Şöyle bir durum var: Kadınlar ev dışında görünür hale geliyor, eğitim olanakları artıyor ama ben bunu biraz da "modern muhafazakârlık" kavramına benzetiyorum. Evet; dönemin filmlerine bakınca modern, bakımlı, açık ama yeterince bağımsız olmayan bir kadın modeli görüyoruz. Dışarıya çıksa bile eve ait mesleklerle kendini var etmeye çalışan ya da öğretmen, sekreter, hemşire rolünde görüyoruz kadınları. Erkeğe itirazsız hizmet eden, itaatkâr, sıradan erkeğin kadını görmek istediği tarzda profillerle karşılaşılıyor. Verilmek istenen düşünce açıktır aslında: "Kadın, evinin içinde, anca eşinin yanında mutludur."

1950'li yıllara ait Hollywood aile melodramlarına bakınca durumun farklı olmadığını görüyoruz. İkinci Dünya Savaşı'ndan evine "yaralı" dönmüş erkekleri sarıp sarmalamak adına oluşturulmuş bir devlet politikasının ürünü melodramlar bunlar. Kadın, erkekler savaşırken daha çok evden dışarıya çıkabilir; ekonomik hayatın içinde farklı mesleklerle sahip olabilir ama sevgilileri, eşleri, nişanlıları, oğulları geri döndüğünde tekrar onlara annelik yapmaları istenir. O dönemde bir şefkat nesnesi olarak tasvir ediliyorlar. Bizdeki vaziyet biraz daha farklı: "Modern muhafazakârlık"ın yerleşmiş hali. O filmlerde sevişme sahnesi göremezsiniz; kadın ve erkek sanki hiçbir şekilde birlikte olmak istemiyordur. Sanki varoluşları acı çekmelerine bağlıdır. Tek görebileceğiniz şey, çok

sansasyoneldir ki tecavüz sahneleridir. Kötü adam ve tecavüz! Bütün çatışma oradan gelişir.

İstisnalar yok mu, var? Ömer Lütfi Akad'ın "Vesikalı Yarım" filmi, benim için bu alandaki en önemli filmlerden biridir; ayrıca çok iyi bir melodramdır. Sait Faik'in "Menekşeli Vadi"sinden yapılan çok başarılı bir uyarlamadır. Çok hüznü bir hikâyesidir. Hem izleyicinin beklentisini bir türlü karşılamaz hem de melodramın kodlarını kırarak Antonioni'nin sinemasına yakın kamera hareketleriyle, dolanmalarla, gezinmelerle, karakter aracılığıyla bize etrafı tanıtan farklı bir estetik anlayışı ve sinema diliyle karşılaşırız. Bu açıdan bakınca, "Vesikalı Yarım" çok özel bir örnektir. Metin Erksan'ın "Sevmek Zamanı", Halit Refiğ'in "Gurbet Kuşları", Atıf Yılmaz'ın "Ah Güzel İstanbul"u da bu klasmana dâhil edilebilir.

"Yönetmen sineması" o kertede mi başlıyor?

Yılmaz Güney'i o kertede tanıyoruz zaten. Bir taraftan avantür filmlerde oynadığını görüyoruz ama bunu kendi sinemasını besleyebilmek için yapıyor. Diğer taraftan edebiyatla uğraşıyor; senaryolarını kendisi yazıyor. "Auteur sinemacı" sıfatını hak ediyor. Meselâ Batı'daki Alfred Hitchcock, Orson Welles gibi isimleri bu kategoride değerlendirebiliyoruz. Oturmuş, kimlik sahibi bir üslup... Ömer Lütfi Akad'ı da saymadan geçemeyiz, tabii ki. 1950'lerde İstanbul'da iç göçle birlikte toplumsal, kentsel bir değişim yaşanıyor. Akad o zamanlar bunu bir türlü anlamlandıramıyor. "Kentte çok büyük bir değişim başladı ama ben bunun adını koyamıyorum ve bunun filmini yapmak istiyorum", diyor. "Bakkallar, kapıcılar, işportacılar ortaya çıkmaya başladı. Bunlar bizim bilmediğimiz Anadolu'dan gelen insanlar ve ben bunları hiçbir yere koyamıyorum", diyor. Ancak 1970'lerin başında yapıyor o filmleri. "Gelin", "Düğün" ve "Diyet". Tabii, çok sayıda melodram da çekiyor. Yönetmen sineması deyince Metin Erksan, Memduh Ün, Atıf Yılmaz'ı anmadan geçemeyiz.

Peki, 1970'lerin sonu aynı zamanda Yeşilçam'ın da sonu mu?

Öyle sayılabilir. 1970'lerin ortasında video film dönemi başlıyor. Arabesk ve seks filmleri furyası sinema izleyicisini epey uzaklaştırıyor salonlardan. 1983 sonlarına kadar sürüyor bu dönem. Video filmlerin evde izlenebilir olması, sinema salonlarının gidişatını ciddi biçimde etkiliyor. 1980 darbesi ve sair şeyler derken ülke sineması en kötü zamanlarını yaşıyor. O yıllarda çıkış yapan bir tek Atıf Yılmaz var, bence. "Ah Belinda", "Adı Vasfiye",

"Dul Bir Kadın" filmleri, o çıkışa verebileceğimiz örnekler. Üstelik ciddi yasaklar var o dönemde. Bunlar o döneme göre gayet iyi filmler ve Müjde Ar'ın oyuncu olarak ortaya çıkışını müjdeliyor. Önceki dönemlerin öpüşmeyen, soyunmayan, sevişmeyen kadın oyuncularının aksine, bu kuralları yıkan bir oyuncu profiliyle çıkıyor karşımıza Müjde Ar.

Yanı sıra Ali Özgentürk'ün "At"ını, özellikle Yavuz Turgul'u unutmamak gerekir. Bu yönetmenlerin sinemanın yönünü değiştiren filmler yaptığını görüyoruz.

Dönem sinemasının değişimini gösteren başka önemli örnekler var. Tunç Okan'ın yönettiği ve Tuncel Kurtiz'in başrolü oynadığı "Otobüs", meselâ. Bence bu film bir devrim niteliğindedir fakat Tunç Okan gibi bir yönetmen, nedense devamını getirmemiştir. Sinemamız için büyük kayıptır. Tunç Okan'ın bir başka filmi de dikkat çekicidir: "Cumartesi Cumartesi". Kara mizahı müthiş kullanan bir filmidir. Böyle bir örneği Yeşilçam'da, hatta sonrasında dâhi görmeniz zordur. Fehmi Yaşar'ın çektiği, Genco Erkal ile Şerif Sezer'in oynadığı "Camdan Kalp" de önemlidir; tamamen sınıfsal bir konuyu işler. Çok müthiş bir yüzleşme hikâyesidir. Fehmi Yaşar da tek filmle konuyu kapatanlardan...

Biraz da gülümseyerek soruyorum: Yeşilçam bitti mi?

Yeşilçam bitmedi, içimizde yaşıyor (gülüşmeler)... Şaka bir yana, şunu söyleyebilirim: Yeşilçam ruhu açısından -nerdeyse on yıl oldu kitabımda da yazmıştım- daha da kötü örneklerle karşılaşılıyor artık. Bugün Yeşilçam geleneğinin en kötü örneklerinin kopyasını ekranda dizi diye izliyoruz. Siyah beyaz bir Yeşilçam filminde bizi duygulandıran, heyecandıran o safılık, o nostalji duygusu artık yok. Ekran, seyircinin bilincini, algısını, zevkini aşağı çeken, çok niteliksiz işlerle dolu. ✚

Jale Birsel

“İzmir’e gelmeyi geciktirdiğim için hep üzüntü duyarım”

SÖYLEŞİ GİZEM AKKOYUNOĞLU

Jale Birsel, doksan yıllık hayatına sayısız tiyatro oyunu sığdırmış, kendi deyimiyle “zor bir insan”. Anılarla dolu sohbetimiz sırasında birlikte sadece bir ömrü değil, yaşadığımız coğrafyanın geçmişini de irdeliyoruz. Yılların vermiş olduğu yaşanmışlık hissi, tiyatro geçmişiyle konuşması ve mimikleri, sohbetimizi küçük bir geçmişe yolculuk piyesine dönüştürüyor.

Bize kendinizden ve tiyatroya nasıl başladığınızdan bahseder misiniz?

Eskiden yanlış anlaşılmalara olacak diye konuşmazdım. Bana kim olduğumla ilgili, Salah Birsel ile ilgili çok soru sordular. Sonuçta bir tane yaşantım var, daha ne kadar aynı şeyleri anlatabilirim ki? O yüzden “kim olduğum yerine, size oynadığım piyeslerden fotoğraflar vereyim; şunları oynadım; siz de zamanında izlediyseniz beğenip beğenmediğinizi yazın” derdim.

1928 doğumluyum ancak nüfus cüzdanımda 1927 yazıyor. Babam benim ve kardeşlerimin nüfus cüzdanlarını çıkartmaya gittiği zaman ikinci ay ikinci gün, on dokuz yirmi yedi oluyor; ismime bir de Türkân ekleniyor. Mete Çubukçu da hakkımda

yazıyor. Onunla olan sohbetimizde, yazmaya haminnemden başlamak istedi; ben de “Adem ile Havva’dan başlayalım”, dedim. Tiyatroya olan ilgim çok küçük yaşlarda başladı. Evimizin yanında bir aile bahçesi vardı. Burada kadınlar oyunları oynardı, ben de eve misafirler geldiğinde o oyunları oynardım. Sahnedeki gibi söyledim. Babam Sayıştay’da denetçiydi o sıralar; Halk Eğitim’de tiyatrolar vardı ve babama sürekli davetiye gelirdi oyunlar için. Annem kardeşlerime bakardı, ablam da ders çalışırdı. O yüzden babam hep beni götürürdü o oyunlara, hep babamla birlikte giderdik. Bu sayede çok tiyatro gördüm.

Hiç unutmuyorum; bir gün oyun için babama davetiye gelecekti, babam da “git al” dedi. Müdürün odasını iyi biliyordum ama daha önce gitmemiştim. Ben müdürün odasına giderken localardan biri açıktı. Çok güzel bir sahnesi vardı Halk Evi’nin. Bir de baktım prova var. Oturuverdim. Carl Ebert o sırada otelci kadını çalıştırıyor, ben de locadan provayı izliyorum. Ebert nasıl hareket etmeleri gerektiğini, ne yapmaları gerektiğini söylüyor. Başka biri oyunculara Almancadan çeviriyor. Dalmış gitmişim öyle... Sonra kendime bir geldim, “aaa bilet alacaktım!” Aldım bileti koştum eve, annemler sokaklara çıkmış nerede kaldım diye. Tabii o zamanlar bugünkü gibi değildi. Emniyettedik, kapılar açık uyurduk. O günden sonra tiyatroya âşık oldum.

Sonrasında babam beni tiyatroya götürmeye devam etti. Benim zamanımdaki arkadaşlarımdan

hiçbiri görmemiştir ama ben konservatuvarda oynayan ilk oyunu, benden önceki mezunların okuldaki sahnemizde oynadığı ilk oyunu gördüm.

Yıllarını tiyatrodan geçirmiş bir sanatçı olarak, oyunculuğun geçirdiği değişimler hakkında ne düşünüyorsunuz?

Carl Ebert, cumhuriyetin ilk yıllarında Almanya'dan geliyor Türkiye'ye ve çalıştırmak için öğrenci topluyor. O zamanlar konservatuvar daha yeni kuruluyor ancak öğrencisi yok. Carl Ebert de Musiki Mali Mektebi'nden topluyor öğrencileri. Halk Evi'nde, "Tatbikat Sahnesi" adı altında oynuyorlar. Çok az kazanıyor, ailelerini zor geçindiriyor tiyatrocular ama ben ve benim gibi arkadaşlarım tiyatrocuya olmak isteyerek, tiyatro sevgisiyle girdik bu işe. Seçilmedik, biz kendimiz tiyatrocuya olmayı seçtik. Gittik Ebert'in yanına, ben 1949 yılında mezun oldum. O sene sergi binası Devlet Tiyatrosu oldu, kanun çıktı ve biz tiyatroya öyle girdik. Ben ilk mezunum yoksa benden önce çok kişi var. Ebert çok kişiyi mezun etti, onlar da öğretmen olup başkalarını mezun etti. Yani Ebert'in getirdiği Reinhardt Ekolü, bu şekilde tükenmeye başladı.

Ben tiyatroyu gerçekten sevenleri severim. Bizim zamanımızda "kimine samimi oynuyor, kimine tiyatro oynuyor" derdik. Ben samimi olanları seviyorum. Tabii olmayıp seyirciyi düşünenler, rolünün içine giremez. O zaman bakışları bile sahte olur. Bir de biz tiyatroyu büyüklerimizden öğrendik. İzleyerek, görerek... Ebert sahneye koyuyordu; biz de ne yapmalıyız ne yapmamalıyız diyerek, o şekilde öğreniyorduk. Her yaptıklarını izleyerek... Bizim için disiplin önemliydi, çalışmak... Ebert "alle madchen gretchen" (her kız Gretchen'dir) derdi. Yani, "hepiniz aynısınız; fark yaratmak için çalışın". Yirmi beş yaşından beri alerjik bir rahatsızlığım var; bu rahatsızlığımdan ötürü duyma kaybı yaşıyorum. O zamanlarda sahneye çıkarken sufle almam mümkün olmuyordu, bu yüzden sadece kendi repliklerimi değil; arkadaşlarımlıkileri de çalışırdım. Biz detaylara ve çok çalışmaya önem verirdik.

Sinema, dizi sektörü hakkında ne düşünüyorsunuz?

Tiyatro sahnesinde olmak bana daha tabii geliyor. Sahnede oynamayı seviyorum. Orada kendini rolüne kaptırmak ya da rolün içine girmek daha samimi oluyor. Bir de tiyatro hayatım boyunca çok fazla piyeste yer aldım. Çok çeşitliydi, çok zengindi.

Hiç pişmanlık duyduğunuz ya da çok oynamak istediğiniz bir rol oldu mu?

Büyük, küçük rollerde oynadım ancak yaşadığım hayattan, oynadığım rollerden hep memnunum. Zamanında beğenmediğim roller oldu ancak şu an onları oynadığım için de mutluyum. Yaptığınız şeyi severek yaparsanız, yaptığınız şeyler üzüntülü de olsa geriye dönüp baktığınızda sizi memnun ediyor. Üzüntüyü tatmak bile sevdiğiniz şeyi yaparken çok güzel. Çünkü dünya böyle bir yer. İnsan sevdiği şeyi yapmalı. O zaman daha başarılı, daha verimli oluyor. Kazandığı parayı da hak ediyor. Emekli olduktan sonra, içinde güzellikler kalıyor. "Keşke daha devam etseydim" diyor.

İzmir sizin için neleri ifade ediyor?

Annem ve babam, evlendikleri zaman İzmir'de yaşamış. Daha sonra, babam askerden ayrılmak istemiş ve Sayıştay'a geçmiş. O sırada tayini Adana'ya çıkmış ve ben orada doğmuşum. Ancak eşim Salah Birsell Bandırma'da doğmuş olsa da burada yaşamış. İzmir'i çok severdi. Hâtta Karşıyaka'da bir sokağa ismini verdiler.

Uzun yıllar İstanbul'da yaşadım. Arkadaşlarımız, tanıdıklarımız hep orada. Salah Birsell'in vefatından sonra İzmir'e geldiğimde, benim tanıdığım ya da beni tanıyan, bilen yoktu. İzmir'e turneler sırasında çok geldim. Buraya geldiğim zamanları bilenler, şimdi ya evlerinde ya da mezarlarında yatıyor.

Beni Ankara'dan tanıyan Özdemir Nutku ve eşi Hülya burada yaşıyor. Tiyatro Haftası için benden bir konuşma yapmamı istediler. O konuşma beni İzmir'e tanıttı. Sonrasında izleyiciyle daha da yakınlaştık, arkadaşlar edindim. Sık sık onlarla görüşüyorum, sürekli hareket halinde olmak benim için önemli. Bir de 1960'lardan kalma bir fotoğrafım vardı. Bircan Dindar bu fotoğrafı resmetmiş. O resimde bana bakan gözlerim beni çok etkiledi. Ben bana bakarken... Ben de etrafıma genç bakmaya başladım o yüzden; genç insanlarla daha çok vakit geçirmeye başladım. Bir de tiyatroya gidebiliyorum burada. Bir yerden bir yere daha rahat hareket ediyorum.

Salâh Birsell burayı çok severdi. Hastalandığı son iki sene boyunca ne yazabilirdi ne de okuyabilirdi. Bu yüzden ne zaman otobüse dolmuşa binsem ve sahil kenarına gitsem, İzmir beni birazcık hüzünlendirir; hep neden beklediğimin, onu daha önceden buraya neden alıp getirmediğimin pişmanlığını yaşıyorum. İzmir'e gelmeyi geciktirdiğim için üzüntü duyarım. Yine de burada mutluyum. ✚

Melih Yalçın

“Körfez Geçişi Projesi, yapılaşma - inşaat endüstrisinin yarattığı rant vizyonunun bir parçası”

SÖYLEŞİ İBRAHİM METİN BALTACI

Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nca hazırlanan “İzmir Körfez Geçişi Projesi”nin gerçekleşmesine olanak sağlayacak olan “Çevresel Etki Değerlendirme” (ÇED) raporunun olumlu açıklanmasından sonra, hem Ege Çevre ve Kültür Platformu (EGEÇEP) hem Doğa Derneği hem de Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB), düzenlemenin imar planlarında yer almadığı, sulak ve doğal alanlara zarar vereceği, körfezi kirleteceği gerekçeleriyle kararın yürütmesinin durdurulması ve iptali isteğiyle konuyu yargıya taşıdı. Projenin içeriğini, amacını ve mevcut durumu TMMOB İzmir İl Koordinasyon Kurulu Sekreteri, Makine Mühendisi Melih Yalçın ile konuştuk.

“İzmir Körfez Geçişi Projesi” nedir?

Aslında ilk bakışta, İzmir Körfezi’nin kuzey ve güneyini karayoluyla bağlamayı amaçlayan, içinde raylı sistem de barındıran bir kent içi ulaşım projesi olarak görünüyordu ama basit bir proje değil bu. Projenin ne olduğuna bakarken birden fazla fonksiyonu ve parametreyi beraberce değerlendirmek gerekiyor. Herhangi bir nehrin iki yakasını birleştirecek bir köprüden söz etmiyoruz; yaklaşık sekiz kilometrelik bir mesafe söz konusu. Körfezin bir kısmını yukarıdan, bir kısmını denizin içinden kat etmesi planlanıyor çünkü İzmir Körfezi çok sığ. Derinliği, yüksek tonajlı gemilerin geçmesine yetmiyor. Geçebilen gemilerse ancak belli akslardan gidip gelebiliyor. Bu gemilerin körfeze giriş ve çıkış yapmasına yönelik tasarlanan köprü’nün yüksekliği yeterli olmadığından, geçiş noktasında karayolu trafiğinin deniz zemininin altına alınması planlanıyor. Denizin altına gireceğiniz noktaya da bir adacık yapmanız gerekiyor.

Sadece siz değil; EGEÇEP ve Doğa Derneği de bu projeye itiraz etti.

Halen, proje için düşünülen kıyıya bağlantı noktasından feribotla araç taşınıyor. Söz konusu proje, şu anki taşımacılık modelinin alternatifi olarak sunuluyor. Gelecekte bu aks üzerinde daha yoğun bir taşıma talebi ve trafiği oluşacağı

öngörülmüş. Geleceğe dair bu öngörülerin neye, hangi verilere dayandırıldığını çok net bilgilere sahip olmadığımızdan bilemiyoruz tabii. Buna karşın, Tarihi Yarımada'daki (Karaburun –Seferihisar - Çeşme - Urla) güncel plan değişikliklerine bakınca, neyi amaçladıklarını az çok anlıyoruz. Buna az sonra etraflıca değineceğim.

İşletmesi İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne ait feribot hattı, şimdilik ayda kırk beş ilâ elli bin araç taşıyor. Günün belli saatlerinde yoğunluk var, diğer saatlerde talep seyrek. Aslında, belediyenin elinde oluşacak ekstra talebi fazlasıyla karşılayacak bir filo var ama dediğim gibi mevcut talep yeterli değil. O yüzden talebin seyrek olduğu saatlerde indirim uygulanıyor. Durum böyleyken bu projenin geliştirilmesi bize biraz garip geliyor.

Aslında kentin geleceği şöyle planlanıyor: Bir çevre düzeni planı yapılıyor ve imar planları, ulaşım master planı ve benzer planlar buna bağlı olarak hazırlanıyor. Meselâ İzmir'in ulaşım master planı yenileniyor. Bu kapsamda kent içi güncel ulaşım talepleri masaya yatırılıyor. İzmirliğin hangi saatlerde nereden nereye gittiğine, hangi aksları tercih ettiğine dair verilerin ışığında, gelecekte nasıl bir ulaşım sistemine ihtiyaç duyulacağına, hangi akslarda ne tür araçların kullanılabileceğine ilişkin birtakım hayati kararlar veriliyor. Bu açıdan baktığınızda, sözü edilen aksa ilişkin bir talep fazlalığı görünmüyor. Ulaşım master planında böyle bir köprü ihtiyacı da öngörülmüyor.

Proje bu nedenle mi itiraz ediyorsunuz?

Değindiğim bu meselelerin hepsini uç uca ekleyip,

projenin karaya temas ettiği noktalara bir bakın: Bir ayağı Gediz Deltası Kuş Cenneti'nde, diğer ayağı İnciraltı Kent Ormanı'nda. İzmir'in en değerli iki alanıyla beraber, göz bebeğimiz körfezi konuşuyoruz. Tabii ki o köprünün ayakları bir gecede tamamlanmayacak. Yıllar sürececek bir inşaat – hafriyat sürecinden bahsediyoruz. Bağlantı yolları, ayakları derken süreç boyunca ortaya çıkacak hafriyatın miktarı da cabası.

Kuş Cenneti dediğimiz yer, flamingoların yuva yaptığı, yaşadığı bir “ramsar alan”. Dünya literatüründe adı böyle geçiyor. Ramsar alanlar, yani doğal yaşam alanları, özellikle kuşlar için çok kritik. Orada büyüyorlar, orada üüyorlar, oradan besleniyorlar; kendilerini rahat hissettikleri, alışkın oldukları alanlar bunlar ve bu tür alanların sayısı çok az. Raporlarımızda da var; İzmir Kuş Cenneti, dünyadaki flamingo nüfusunun yaklaşık % 7'sini barındırıyor. Üstelik kendiliğinden oluşmuş bir ramsar alan burası; yapay değil. Dünyanın birçok ülkesinde milyarlarca dolar para harcayıp, yapay ramsar alanlar oluşturuyorlar. Plandaki köprünün bir ayağı da bu ramsar alana oturuyor. Şimdi biz doğal yollarla oluşmuş böylesine bir cenneti anlamsız bir projeye heba etmeye hazırlanıyoruz.

İzmir bir körfez kenti ve on yıllardan beri süregelen bir arındırma çalışması var. Proje kapsamında yer alan ada, körfezdeki sirkülasyonu tümünden bozacak. Belediye oradaki sirkülasyonu hızlandırmak için bir proje yürütüyor; “Yüzülebilir Körfez” hedefini hayata geçirebilmek için yıllardır bu projenin üzerinde çalışıyor. ÇED raporu hazırlandı, onayları çok gecikti. Esası da şuna dayanıyor: Körfezin çeşitli

bölgelerinde derin kanallar açarak, su sirkülasyonunu hızlandırmak. Amaç, sirkülasyonu birkaç katına çıkarmak ki körfez kendi kendini temizlemeye devam etsin. Şu an körfez içerisine birçok kaynaktan temiz su girişi var fakat dipteki çamur temizlenmiyor. Hem dipteki o çökelti alınacak hem de hızlanan sirkülasyonla körfezin kendi kendini temizlemesine imkân verilecek. Anlattığım kadar kolay bir proje değil elbette çünkü çıkartılan dip çamurunu öyle veya böyle bir noktaya istiflemeniz gerekiyor. Gelişigüzel şekilde doğaya atamazsınız. Bu mesele, işe ciddi anlamda bir yük bindiriyor.

“Bir adacık mı yapalım?”; “Kuş cenneti mi yapalım?” - zira yeni bir Ramsar alan yaratacak kadar çok çamur çıkacak - “Dolgu malzemesi olarak mı kullanalım, limanı genişletme projesinde mi değerlendirelim?” Bizim de katıldığımız çeşitli toplantılarda bu sorulara defalarca cevap arandı. ÇED raporunda birtakım çözümler üretildi. Şimdilik, körfezin dibini tarama projesine yönelik kentten çok fazla itiraz yükselmıyor ama köprüyle birlikte düşünülen tüp geçit projesi ve ada inşaatı eğer gerçekleşirse sirkülasyon tamamen duracak. Kuzeyde, Bostanlı açıklarında çeşitli kabukluların yaşam alanı olan bölgeler var; “Körfez Geçiş Projesi”, bu yaşam alanlarını yok edecek, daha derine inecek, ilave bir tarama projesi öneriyor. İlave taramadan çıkan çamurun nereye atılacağı da belirsiz görünüyor. Üstelik inşa edilmesi öngörülen adanın deprenselliği ve olası risklere karşı gerekli fay araştırmalarının yapıp yapılmadığı henüz belli değil. Bunların tamamı, bir sürü ek maliyet gerektiriyor.

Tahmini bir maliyet var mı?

Toplam bedeli için tahminen 3,5 milyar TL gibi bir rakam telaffuz ediliyor. 3,5 milyar TL çok ciddi bir rakam; üstelik şehirde ne tüp geçide ne de köprüye ihtiyaç veya talep var. Ek maliyetlerle bu rakamın iyice şişeceği de aşîkâr. Diyelim ki 5 milyar TL'ye çıkacak. “Yap - işlet - devret” modeli öneriliyor. Yani bu proje, bir gruba verilecek; o grup alıp yapacak ve kârı geçiş ücretlerinden elde edecek. Bu hat üzerinden ayda elli bin araç ya geçiyor ya geçmiyor. Hadi diyelim ki araç yolu oldu, ilgi arttı ve sayı ikiye katlandı. Maliyetini kendi kendine karşılaması mümkün değil. Zaten bu işi üstlenecek muhtemel gruplar da köprü'nün parasını elli yılda çıkaramayacağını biliyor. Bu modelin ne kadar başarılı olup olmadığını Osmangazi Köprüsü örneğinde görüyoruz. Devlet sübvansedecek; halk cebinden karşılayacak. Karşılığında ne olacak? Hem “Yüzülebilir Körfez” hedefinden hem kuş cennetinden hem de İnciraltı Kent Ormanı'ndan olacağız.

O halde niçin bu kadar ısrar ediliyor?

EGEÇEP, Doğa Derneği ve TMMOB olarak “İzmir ve Bölgemizde Planlanan Rant Projeleri Hakkında Rapor”u hazırladık. “Körfez Geçiş Projesi” de bunun içinde tabii. Bakın, hükümet İzmir ve bölgesini yeniden planlamaya çalışıyor. “Çevre Düzeni Planı” dediğimiz; 1 / 25000 ölçekli; yanlış hatırlamıyorsam Manisa ve İzmir’i kapsayan bir plan bu. Eskiden bu plana Kütahya, Uşak da dâhildi. Şimdi Manisa - İzmir olarak ayrıldı. Bu plan çok önemlidir; aklınıza ne geliyorsa o plana

bağlı kalarak hayata geçirilir. İmar planları, ulaşım planları da bu plana uygun hazırlanır. Hükümet, planın hazırlık aşamasında hiç ummayacağınız bölgeleri yapılaşmaya açıyor. Yani doğal sit alanı, 1. derece sit alanı, yapılaşmaya açılmamış, imar girmemiş, planlanmamış bölgelere tamamen yukarıdan müdahale ediyor. Mesela Urla villalarının olduğu bölge, böyle işaretlenmiştir. O bölge, korsan bir yapılaşmanın sonucu ortaya çıkmıştır. Biz de bunlara itiraz ediyoruz. Biz itiraz ettiğimiz zaman, itirazımızı boşa düşürmek için hemen 1 / 25000 ölçekli çevre düzeni planı iptal ediyor fakat yeni bir plan hazırlayıp aynı noktaya dönüyorlar. Her seferinde oturup, “nereleri tekrar yapılaşmaya açmışlar” diye planı didik didik ediyoruz.

İzmir'e ciddi sorunlar yaratacak bir başka hükümet uygulaması da sit alanlarının değiştirilmesi. Bizim bildiğimiz 1. derece, 2. derece, 3. derece sit alanları vardı ya eskiden; şimdi bunların hepsinin ismi, statüsü, kriterleri değişti. Burada başka bir yol izliyorlar: 1. derece sit alanının ismi, “kesin korunacak hassas alan” diye değiştiriliyor ama 2. ve 3. derece sit alanları için “nitelikli, sürdürülebilir, kontrollü kullanım” gibi pratikte neyle karşılaşacağımızı bilmediğimiz birtakım kelime oyunları icat ediyor. Vatandaşın şaşkınlıkla izlediği yeni rant alanları böyle taktiklerle açılıyor. “Körfez Geçiş Projesi”, tam da bu noktada meseleye dâhil oluyor. ÇED raporu, “ilerleyen yıllarda bu köprüden günde 250 bin araç geçecek” diyor. İstanbul'daki Boğaziçi Köprüsü'nün güncel trafiğine yakın bir rakam bu. Demek ki İzmir'in geleceği için İstanbul'a yakın bir nüfus öngörülüyor. O zaman anlıyoruz ki mesele kent içi ulaşım değil. “Körfez Geçiş Projesi” hayata geçirilebilsin diye şehir yapay şekilde nüfus bindirilecek.

Projenin bir amacı daha var: Yakın gelecekte yapılaşmaya açılacak tarihi yarımada ya yeni bir ulaşım kanalı oluşturmak istiyorlar. Tabii, yapılaşma o kerteğe gelirse ikinci köprü, üçüncü köprü diye İstanbul'dan bildiğimiz hikâyeyi İzmir'de yaşayacağız ve daha da büyüyecek sorun. O nedenle diyoruz ki: Bu niyet, aslında başka tehlikelerin habercisi. İzmir yaşanmaz bir hale gelecek. Milyonlarca insandan oluşacak bir megapol tahayyülünden söz ediyoruz.

Herkesin gözü burada, bu bölgede... İzmirli her meseleye şöyle bakıyor olabilir: “Yapılaşmaya açılsın, tek katlı evler yapılsın, her dönüme bir ev yapılsın, ne güzel işte...” Gidişatı iyimser bir bakış açısıyla böyle değerlendiriyor olabilirler ama bu tür yapılaşma bir kez başladıktan sonra

arkasını alamazsınız. Parsel bazında yapılan plan değişiklikleriyle, imar oyunlarıyla o tek katlı evler üç kata, dört kata çıkabilir ve o bölgeler aniden tatil siteleriyle, çok katlı apartmanlarla doluverir. Bu uygulamaların örneği çok; bunun sonu yok.

TMMOB, EGEÇEP ve Doğa Derneği olarak dava açtınız. Dava süreciyle ilgili bilgi verir misiniz?

İtiraz ettiğimiz şey “ÇED olumlu raporu”. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, “çevreye zarar vermiyor, ben ikna oldum” diyor. Karara yürütmeyi durdurma ve iptal davası açtık çünkü bu proje çevreye zarar verecek. Dava devam ediyor. Davayı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na açmamıza rağmen Karayolları ve Ulaştırma Bakanlığı da müdahil oldu. Mahkeme, çıkan ara kararda bilirkişi tayin edilmesine karar verdi. Yürütmeyi durdurma kararı çıkmadı, bilirkişiler de henüz tayin edilmedi.

ÇED raporuyla ilgili yürütmeyi durdurma kararı çıkmayabilir. Mahkeme bilirkişi raporuna bakıp kararını verecek ama muhtemelen bu, ÇED olumlu raporu kararının iptali durumunu doğuracak; Bu sonuç, projenin iptal olduğu anlamına gelmeyecek; çünkü bakanlık yeni bir ÇED raporuyla süreci baştan başlatabiliyor.

Engelleyebileceğinize inanıyor musunuz?

İzmirlilerin dikkatini bu konuya çekmeye çalışıyoruz. Söz ettiğim raporu bu yüzden hazırladık ve bunu bir basın toplantısı düzenleyip kamuoyuyla paylaştık. Basın toplantısı metnimizin başlığına da şöyle yazdık: “İzmir halkına zorunlu ve tarihi bir uyarı!” Neden böyle bir uyarı yapıyoruz? İzmir'deki belediyeler olan bitenin, bu projelerin farkında. Sit alanlarındaki değişikliklerin tümü belediyelere ulaşıyor. Dolayısıyla ses çıkacaksa halktan çıkacak, halkın bu konuda bilgilendirilmesi gerekiyor. Belediyeler bu itiraza öncülük etmeyecek, bizim öngörümüz böyle. İzmir'deki kamuoyunun bu projelere rıza göstermemesi, “gelecekte böyle bir İzmir'de yaşamak istemiyoruz” demesi gerekiyor. Yapılan her yol bir yapılaşma baskısıdır. Sistem böyle işler. Bu proje, yapılaşma baskısını ve talebi tetikleyecek bir ön hazırlıktır. “Körfez Geçiş Projesi”, büyük projenin ilk adımıdır. Halk şimdiden buna itiraz etmezse, yarın çok geç olacaktır. ✚

Smyrne. Bairaklı.

Bayraklı

HALE ERYILMAZ FOTOĞRAFLAR HAKAN KAZIM TAŞKIRAN ARŞİVİ

İzmir'in giderek kıyıdan uzaklaşmasının hazin ve keskin örneklerinden biridir Bayraklı'nın değişim öyküsü... Günümüzde Bayraklı, İzmir Körfezi'nin çeperinde yaşayan çoğu İzmirli için sadece bir geçiş güzergâhıdır. Alsancak'tan Karşıyaka'ya, Karşıyaka'dan Bornova'ya giden pek çok İzmirli, Bayraklı'yı neredeyse görmeden geçer gider. Bayraklı'nın kıyıyla artık neredeyse yok olmuş ilişkisini "Bayraklı, Eski İzmir'den Hatıralar" kitabının yazarı, doğma büyüme Bayraklılı Hakan Kazım Taşkıran ile konuştuk.

FOTOĞRAF

Osmanlı
Dönemi
Bayraklı
Turan'dan
Bayraklı'ya
Bakış
XX. Yüzyıl başı.

"Bayraklı'nın denizle ilişkisi ve iç içeliği antik döneme dayanıyor. Bugün 'Tepekule' adıyla andığımız yerleşimin eteklerine kadar gelen deniz, yüz yıllar boyu alüvyonlar sonucu dolmuş; limanın işlevselliğini yitirmeye başlamasıyla şehrin güvenliğini sağlamak güç hale gelmiş. İzmir, böylece Kadifekale eteklerine taşınmış."

Osmanlı döneminde, Bayraklı'nın Bornova'ya bağlı olduğunu, Bayraklı'daki iskelenin, "Bornova İskeleyi" olarak anıldığını pek azımız bilir. Şükrü Tül, "Tepekule'den Bayraklı'ya" kitabında, Yunanistan'a ulaşan İzmirli için büyük anlamı olan "Vaporaki Tou Bornova" şarkısından bahseder.

Osmanlı dönemi Bayraklı'sında Katolik İtalyan ve Ermeniler ile Rumların çoğunlukta olduğu biliniyor. Taşkıran; Cumhuriyet dönemine kadar Bayraklı'da çok az Müslüman ailenin yaşadığını, Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikte Müslüman nüfusun hâkim konuma gelmeye başladığını anlatıyor: "Bölgeye yerleşen en tanınmış Müslüman aileler, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan varlıklarıyla, Yahya Hayati Paşa ve Eczacıbaşı aileleridir. Cumhuriyet'in başlarında Bayraklı'da yaşayan Müslüman kesimin başındaysa Giritliler geliyordu. Balkan Savaşı yıllarında İzmir'e gelip Bayraklı'ya yerleşmiş aileler de mevcuttu. Cumhuriyetle birlikte,

çoğunluğu Ege'nin çeşitli şehirlerinden ve kasabalarından bölgeye göç eden ailelerin yanı sıra işleri İzmir'in merkezinde olan, yüksek dereceli memurları ve ailelerini bunlara ekleyebiliriz."

Balkan Savaşı ve mübadele yıllarında göçle İzmir'e gelen, gelmek zorunda bırakılan insanlar, Bayraklı'nın kültüründe ve yaşam biçiminde belirleyici olmuş. Öncelikle Ege ve civarına yerleştirilen mübadillerden görece genç olanlar, Salhane, Turan ve Bayraklı civarındaki fabrikalarda çalışma imkânı aramış, işe girmiş. Bayraklı'daki boş ve ucuz evler de bu emek göçü sebebiyle gencecik pek çok mübadilin Bayraklı'yı mesken tutmasına yol açmış.

Taşkıran'ın kitabından, bölgenin ekonomisinde ve gelişiminde Küçük Talât Türk Alkol Fabrikası'nın; Mösyö Krispin'in tuğla fabrikasının; Turyağ'ın; Piyale İdrofil Pamuk Fabrikası'nın; Bayraklı Boya ve Vernik Fabrikası'nın, 1951'de ilçenin merkezine taşınan Kula Mensucat'ın ve 1942'de kurulan Sevilen Şarap Fabrikası'nın önemli yer tuttuğunu öğreniyoruz. Alkol fabrikalarında çalışan işçilerin öğle tatillerinde yaptığı futbol karşılaşmalarından ortaya çıkan, gelenekselleşerek uzun yıllar boyunca devam eden, kimi zaman binlerce izleyicinin takip ettiği Rakıspor - Şarapspor mücadelesi, Taraftar Hakları Derneği ve IKPG Dokümantasyon Atölyesi'nin girişimiyle önümüzdeki yıl belgeselleşecek. Taşkıran, ilk Rakıspor - Şarapspor maçının ihtilâlden esinlenerek 27 Mayıs 1965'te oynandığını, maçlara ayık çıkmanın yasak olduğunu ve maçlardan saatler önce Rakısporluların denize kıyısı bulunan Güven Kulüp'te, Şarapsporlularınsa iç tarafta; Arif'in Meyhanesi'nde içmeye başladığını aktarıyor. Bu hikâyeyi, kitabında 1950'li yılların başlarında Bayındır'dan Bayraklı'ya gelip yerleşmiş babası Huda Taşkıran'ın anılarına, çocukluk yıllarındaki gözlemlerine dayanarak anlatıyor.

"Bayraklı'nın eski vapur iskelesi, şu an çok biçimsiz şekilde Bayraklı'nın üstüne çökmüş üst geçidin altına karşılık gelen yerde, Bornova Caddesi'nin denizle buluştuğu

noktada bulunuyordu. Bornova Caddesi'nin nihayetindeki önemli bir başka mekânsa Güven Kulüp'tü. Güven Kulüp, 1930'ların ortasından 1980'lere dek Bayraklı'nın simge mekânlarından biri olup, Bayraklı'nın keyif sever insanlarını ağırlamıştı."

"Eski adıyla Bornova Caddesi; şimdiki adıyla Sevgi Yolu; modern dönem Bayraklısının ana arterlerinden biri olmuştur. Bugün İZBAN güzergâhının geçtiği, eski demiryolu hattı olan, Konak ve Karşıyaka'ya uzanan yol, eski adıyla Menemen Caddesi; yüz yıllar boyunca şekillenerek günümüzdeki halini almış olan dolgu alanıdır. Bornova Caddesi'nin sonlandığı Yahya Paşa Konağı'nın denizle buluştuğu alansa 1960'lı yılların sonlarına kadar modern Bayraklı'nın kıyı şeridinin sınırını temsil ediyordu."

Taşkıran'ın annesi Yüksel Taşkıran, Bayraklı'nın bir mesire yeri olduğunu, hafta sonları İzmir'in merkez bölgelerinden yüzlerce kişinin tren yoluyla ilçeye geldiğini, yoğunlukla Yahudi ve Levanten İzmirililerin denizinin güzelliği nedeniyle burayı tercih ettiğini gayet net hatırlıyormuş. Yine, kıyıda yer alan bazı evlerin altlarında kayıkhanelerin bulunduğunu ve bu kayıkhanelerin bazılarının 1960'lı yılların sonlarına dek kullanıldığını anlatıyor, Taşkıran.

1930'lu, 1940'lı ve 1950'li yıllar, Bayraklı kıyı şeridinin etrafında şekillenmiş sosyal yaşamın en parlak dönemleriymiş. Taşkıran'ın sözleriyle, *"burada yer alan banyolar, gazinolar, anılarda dolaşan deniz sefaları, komşuluklar, spor ve benzeri sosyal ve kültürel etkinlikler, her ne kadar günümüze elle tutulur izler ve ürünler bırakmamış olsa da o dönemlerin bütün yokluklarına rağmen, burada yaşayanları kucaklayan, birleştiren bir hali vardı."*

Taşkıran'ın Bayraklı üzerine yazdığı kitabından, bugünkü Belediye'nin yan tarafında, eskiden Halkevi olan yapının karşısında ahşap deniz banyolarının olduğunu öğreniyoruz. Deniz banyoları, kadınlar ve erkeklere ait alanın perdeyle ayrıldığı, ortasında yüzmek için boş alan bırakılmış hususi mekânlar. Ayrıca, yüzme yarışlarının ve sandal sefalalarının

1940'lı yıllar
Bayraklı
kıyı şeridi
ve Bayraklı
panoraması.

adresli. Bayraklı'da "Kadının Banyosu" ve "Hasanyo'nun Banyosu" adındaki iki banyo, özellikle cumartesi günleri çoğunlukla İzmirli Yahudiler tarafından sıkça ziyaret edilmiştir.

İnşası 1968 yılında başlayan ve sonradan "Altınyol" olarak anılan dört şeritli yolun Bayraklı'nın denizle iç içe ilişkisini tamamen sonlandırdığını söyleyebiliriz. Taşkiran da bu tespiti katılıyor; antik dönemdeki doğal koşulların aksine, modern dönemin Bayraklı'sının insan eli marifetiyle yarım yüzyıl önce denizden tamamen koparıldığını ifade ediyor. Altınyol'un yapımından yıllar sonra hizmete giren ve kısa bir süreliğine işleyen Bayraklı - Alsancak - Konak vapur hattının kullanımdan kaldırılmasının Bayraklı'nın kıyıyla ilişkisinin giderek azalmasında önemli bir payı olduğunu düşünüyor. Yakın geçmişte halkın kullanımı için rekreasyon alanı olarak düzenlenen kıyı şeridinin Bayraklılılar tarafından hakıyla kullanılamadığını, kullanıma açılan alanların da pratik olmaktan uzak düştüğünü dile getiriyor, Taşkiran.

Cumhuriyet döneminde idari açıdan Karşıyaka'ya bağlanan Bayraklı, 2008'de İzmir'in ilçelerinden biri oluyor. İzmir'in giderek kıyıdan uzaklaşmasının hazin

ve keskin örneklerinden birini sergiliyor, Bayraklı'nın değişimi. Bu uzaklaşmanın bir diğer sebebi, toplumsal dokunun zamanla değişmiş olması. Şehir planlamasında yerleşik kıyı kültürüne, tarihsel ve kültürel dokuya yeterli önemin verilmemiş olması ilçenin canlılığını alıp götürmüş gibi görünse de, Bayraklı; keşfe değer. Belki o şarkıyı tekrar ve daha yüksek sesle söylemek gerekiyor: "Vaporaki Tou Bornova" -✚-

Kaynakça:

"Bayraklı, Eski İzmir'den Hatıralar", Hakan Kazım Taşkiran, Heyamola Yayınları, 2011

"Tepekule'den Bayraklı'ya", Şükrü Tül, Heyamola Yayınları, 2011

Üç tarifte çakıldak

SARP KESKİNER

Geçenlerde Ödemiş Pazarı'nda gezinirken, küçümen torbalar içinde göz alan sebze kurularına rastladım. Malûm; kış mevsimi, eylül güneşinde tatlı tatlı kurumuş nice yaz sebzelerinin sofralarda baş köşeye kurulacağı soğuk geceleri art arda dizecek. Adını sordum, "çakıldak" dediler. Tarifini aldım, başka ne şekillerde pişirebileceğimi hayâl ede ede İzmir'e vardım.

Çakıldak: "Karadeniz Bölgesi'nde bir fındık türü, cinsi veya cins isim olarak fındık". İç Ege'nin Yörük ağzına göre, börülce veya fasulye kurusunun adı... Tariflere buyurun:

Yoğurtlu Çakıldak

İlk torbadaki çakıldakı kaynar suda yarım saat bekletip kıvamı diri kalacak şekilde yumuşattım. Sonra süzgülü suyunu süzüp, iki çorba kaşığı sızma zeytinyağında üç diş sarmısakla iki dakika döndürdüm. Bu malzemeyi kaşıkla elde çırtığım 150 gr. süzme yoğurtla güzelce harmanladım. Mezemi üzerine kararınca toz kırmızı biber ekip servis ettim.

Taratorlu Çakıldak

Diğer torbadakini az suda, yine hafif diri kalacak kadar haşladım; üzerine taş baskı zeytinyağını gezdirdim. Aynı pazarda satılan ve gidersem kesinlikle ıskalamadığım meşe odunu isi kokan Bozdağ peksimetinden bir avuç alıp havanda dövdüm. Bir limonun suyunu dövdüğüm üç diş sarmısakla ve bir tutam tuzla harmanladım. Üzerine çok ince kıyılmış iki dal dereotunu serpip, yılankavi şekilde ekşi erik sosu gezdirdim.

Üçüncü tarifi de internette, bir forumda buldum:

Çakıldak Salatası

- 1 kilo yaş barbunya
- 500 gr. taze ayşe kadın fasulyesi
- Yaklaşık 30 adet arpacık soğan
- 1 baş sarımsak
- 2 kahve fincanı zeytinyağı
- 3 adet kesme şeker
- 1 tatlı kaşığı kırmızı pul biber
- 1 tatlı kaşığı kekik
- 2 yemek kaşığı sirke
- Yarım demet kıyılmış maydanoz
- 1 tatlı kaşığı tuz

"Yeşil fasulyelerin uçlarını kesip şerit şerit doğrayarak hazır edin. Barbunyayı ayıklayın; az tuzlu bol suda yanı yumuşayıp diri kalacak şekilde haşlayın. Arpacık soğanları kaynar suda beş dakika bekletip, kök kısımlarını kesmeden kabuklarını soyun. Zeytinyağını orta ateşte kızdırın. Ayıklanmış arpacık soğanları ve sarmısak dişlerini kızgın yağda hafif hafif karıştırarak sararıncaya kadar kavurun. Suyu süzülmüş barbunyalı ve tuzu ekleyin, üst seviyesine kadar kaynar su dökün. Kapağı kapatıp pişirmeye bırakın. Barbunyaları pişmesine yakın, tencereye yeşil fasulyeleri ekleyin ve pişirme işlemine devam edin. Pişirme esnasında yemeğin suyu çekilecektir; sıcak su takviyesi yaparak seviyeyi hep aynı yerde tutun. Fasulyeler piştiğinde kekiği, kırmızı pul biberi ve sirkeyi ekleyin. Bir dakika sonra ocağı kapatın, salatanızı kendi halinde ılımaya bırakın. Servis kabına aktardıktan sonra da üzerine incecik kıyacağınız maydanozu gezdirin. Afiyet olsun!" ✚

Geçmişten günümüze vegan beslenme ve Akdeniz mutfağının sunduğu zengin seçenekler

NURSAÇ SARGON FOTOĞRAFLAR MONICA PAPI

İlk çağlardan itibaren insanların hepçil olduklarına dair algının aksine, bitki temelli beslenmenin geçmişi, M. Ö. 7000 yıllarına dek uzanıyor ve kadim bir inanışa dayanıyor. İlk olarak, halen Pakistan sınırları içerisinde bulunan Mehrgarh isimli bölgede ortaya çıktığı bilinen bir inanış, insanoğluna hiçbir canlıya şiddet göstermemeyi öğütüyordu. Bu inanca mensubiyetin getirdiği kurallara göre şekillenen yemek yeme kültürü, zaman içerisinde etik, ekolojik ve sağlığa bağlı sebeplerin yön verdiği sosyal bir eylem haline geldi.

Jonathan Safran Foer'in "Hayvan Yemek" isimli kitabında da belirttiği üzere, yemek yeme kültürü hayatımızdaki diğer etik meselelerden bağımsız değil. Foer'e göre yemeyi tercih ettiğimiz yemek yüzünden başka platformlarda hakkını aradıklarımızın aleyhine tutumlar sergilediğimizin farkında olmak, dünyayı değiştirebilir. Toplumların henüz bu bilince sahip olmamasından dolayı, sınav çiftlik sayısı her geçen gün artıyor. Hayvanlar için gerekli besinleri üretmek için geniş ölçekte tarım arazilerini işgal eden bu endüstriyel çiftlikler, sera gazı

salınımını alabildiğine artırırken küresel yoksulluğa da sebep oluyor.

Topraktan gelenle beslenmek, Akdeniz kültüründe önemli bir yere sahip. Antik Yunan Uygarlığı'nın veya Roma İmparatorluğu'nun adı geçtiğinde zihinlerde beliren ilk görüntüler et yiyen savaşçılar olsa da Pisagor, Orfe, Platon, Aristoteles ve Theophrastus gibi düşünürler, insanların hayvanlar üzerindeki yok ediciliğini devam ettirdiği sürece barışı asla anlayamayacağını savundu. Pisagor; kan dökmenin zihni, ruhu ve bedeni kirlettiğini düşünmekteydi. Bu yüzden, insanların et yemesinin yalnızca dini açıdan değil, ahlâki ve sıhhi açıdan da yanlış olduğunu savunmaktaydı. Bir diğer Yunan filozof Platon, tanrıların vücudumuzu yenilemek için çeşitli varlıklar yarattığını ve bu varlıkların ağaçlar, bitkiler ve tohumlar olduğunu ileri sürmüştü, bu görüşü benimsemişti. Akdeniz kültürüne ve felsefe tarihine sonsuz kıymette katkılar sunmuş bu düşünürlerin benimsediği görüşler, zamanla geniş kitlelere yayılarak

Akdeniz mutfağının sebze, meyve ve tahıl ürünleriyle zenginleşmesine katkı sağladı.

Hayvansal gıda içermeyen tarifleri bir araya getiren ilk yemek kitabı, “Kitchen Philosophy for Vegetarians” (Vejetaryenler için Mutfak Felsefesi), 1849 yılında İngiltere’de yayımlandı. Vejetaryen sözcüğü ve kavramı, o tarihte bugünkü vegana, veganlığa karşılık geliyordu. Süt ürünü tüketen vejetaryenler gittikçe çoğalınca, 1944’te “vegan” sözcüğü kullanıma girdi. Bu sözcüğün ilk defa geçtiği yemek kitabı “Vegan Recipes” (Vegan Tarifler) ise 1946 senesinde, yine İngiltere’de yayımlandı.

1960’lı yıllarda başlatılan araştırmalar, sağlığa en faydalı beslenme modeli olarak “Akdeniz Diyeti”ni öneriyor. Bu araştırmalara göre kalp damar, diyabet ve kanser gibi kronik hastalıkların en az görüldüğü coğrafyalar Yunanistan ve Güney İtalya’ydı. Bu coğrafyalarda yaşayan Akdenizlilerin günlük diyeti her ne kadar bir miktar hayvansal gıda içerse de ağırlıklı olarak meyve, sebze, tahıl, baklagiller ve zeytinyağı temelliydi.

Hızla artışa geçen vegan sayısıyl birlikte, bu durumdan nemalanmak isteyen şirketlerin vakit kaybetmeden harekete geçtiğini söyleyebiliriz.

Dünyanın en büyük et üreticilerinin et ürünlerine bitkisel alternatif olarak sunduğu işlenmiş vegan yiyecekleri tüketmek, bu yaşam felsefesini, tarzını benimseyenler için sıhhi veya ahlaki sebeplerden ötürü baştan uygunsuz bir durum. Bu durumda uygulanacak en etik ve sağlıklı yol, kanımca ambalaj içine girmiş ürünlerden uzaklaşıp Akdeniz mutfağının kadim malzemelerini vegan mutfığa uyarlamak. Veganların sınırlı sayıda besin seçeneğine sahip olduğuna dair yaygın kanının aksine, özellikle yaşadığımız coğrafya, bitki temelli beslenme diyeti için bolca çeşit barındırıyor. Akdeniz Mutfacı; vitamin ve antioksidan bakımından zengin sebzelerin ve meyvelerin, yüksek lif içeren tahılların ve bakliyatın, karbonhidrat açısından zengin makarna çeşitlerinin yanı sıra tariflerimizi lezzetlendiren sayısız aromatik bitki sayesinde Mısır’dan Fransa’ya; Fas’tan Lübnan’a; İspanya’dan Yunanistan’a uzanan devasa bir havzaya ait sonsuz miktarda tarif öneriyor. Bu yüzden içindeki malzemeleri temin etmek için gurme marketler arasında mekik dokumanızı gerektirecek yorucu tariflerle uğraşmak yerine, kendiliğinden vegan niteliklere sahip Akdeniz mutfağına bir göz atmakta fayda var. ✚

3. Akdeniz Bienali:

“Yersiz”

NURSAÇ SARGON

Çatışma içinde yaşayan topluluklara barış ve hoşgörü fikrini aşılarmayı, bir arada yaşama imkânını sanatsal faaliyetler aracılığıyla yaratmayı ve bölgeye yeni bir bakış açısı getirmeyi amaçlayarak yola çıkan Akdeniz Bienali'nin üçüncüsü bu yıl düzenleniyor. 29 Haziran'da açılışını yapan etkinlik, 15 Aralık'a kadar izlenebilir.

Yirmi beş ülkeden altmış sanatçının davet edildiği “Out of Place” (Yersiz) başlıklı bienalin küratörlüğünü 2015'te Shakhnin Vadisi'nde açılan, İsrail'in ilk çağdaş sanat müzesi AMOCA'nın kurucuları Belu - Simion Fainaru ve Avital Bar - Shay üstlenmiş. Bienale, 15. İstanbul Bienali'nin küratörlüğünü üstlenmiş Elmgreen & Dragset sanatçı ikilisinin yanı sıra Türkiye'den Burak Delier, Şener Özmen ve Cengiz Tekin katılıyor.

Etkinliğin basın bülteni, Bernard Shaw'dan ödünç bir girişle “bazı insanlar her şeyi olduğu gibi görür ve ‘neden’ diye sorar. Bazılarıysa her şeyi olmadığı biçimde hayal eder ve ‘neden olmasın’ der” alıntısıyla başlıyor. Eşitlik ve karşılıklı ilişkiler üzerine kurulan bienalin temelinde sanatsal etkinliklerle geliştirilmeye çabalanan barış olgusu yatıyor. Farklı din ve etnik grupların ortak değerleri paylaştığına vurgu yaparak, barış içinde yaşanacak bir ortam yaratmak için karşılıklı güveni oluşturmaya kendine ilke edinen Akdeniz Bienali, şiddetin var olmadığı, karşılıklı anlayışın hüküm sürdüğü bir dünyada yeniden var oluş fikriyle, umut yaratan bir platform olmayı hedefliyor.

Sakhnin Vadisi'nde gerçekleşen Akdeniz Bienali, bir yandan Misgav, Sakhnin, Arraba ve Deir - Hanna topluluklarının içerisinde farklı mekânlar yaratarak

kamusal alan tanımını yeniden ele alıyor; diğer yandan yayıldığı alanın genişliğini kullanarak birbirine sırt çevirmiş topluluklar arasında birliktelik olgusunu güçlendirmeyi hedefliyor. Bununla beraber, yerel halklar arasında ortak bir dil kurmayı amaçlayan etkinlik, geleneksel sergi mekânlarının dışına taşarak okullara, hatta camilere kadar yayılıyor. Girişler ücretsiz; amaç, geniş kitlelere kolayca ulaşmak. Şehrin tümünün bir sergi mekânına dönüşmesi ve yerelle kurulan dil, etkinliğe başka bir boyut kazandırırken bu yaklaşım, kavramsal metnin gerçeğe dönüşen bir parçası haline gelmiş.

“Yersiz” başlığı altında oluşturulan sergi, kimlik, mekân, zaman ve bireysellik kavramlarına evrensel bir bakış açısıyla yaklaşarak ortak bir üretim alanı oluşturuyor. Küratörler Belu - Simion Fainaru ve Avital Bar - Shay’a göre bu alan, kazananın ya da kaybedenin olmadığı, herkesin söz hakkı olduğu bir ütopya. İnsanlığın yaşanan bütün sorunların kaynağı olduğu yeryüzünde, insanlığı bütün bu sorunların çözümü olarak gören bakış açısının varlığı içinde hareket eden sergi, umut ve umutsuzluğu birbirinden ayırmadan ele alıyor.

Tüm iyi niyetine rağmen Akdeniz Bienali, İsrail’in geçmiş ve mevcut politikalarının gölgesinde kalıyor diyebiliriz. Bienale Lübnan, Fas ve Cezayir’den katılan sanatçıların işleri, dâhil oldukları Marsilya FRAC Müzesi koleksiyonundan kendilerine haber verilmeden bienale gönderilmiş. Bu durumu öğrenen sanatçılar, İsrail toprakları içinde bir sergide yer almak

istemediklerini bildirerek işlerini sergiden çekmiş. Bu isimlerden biri, Lübnanlı sanatçı Akram Zaatarı, yaşadığı şaşkınlığı sosyal medya hesabı üzerinden yaptığı paylaşımla dile getirmiş.

Zaatarı’yi en çok şaşkına çeviren, kimi Arap sanatçıların, bir İsrail kurumunda çalışmalarını sergilemeyi reddedeceğini tahmin edemeyen ve sanatçıları eserlerinin Akdeniz Bienali’nde yer alacağı konusunda bilgilendirme gereği duymayan Fransız kurum, FRAC olmuş. On altı yaşındayken İsrail’in Lübnan’ı işgalinin ilk gününden itibaren çektiği fotoğraflara dayanarak oluşturduğu bu projesinin sergiye gönderilmesini, işin anlaşılmaşısı olarak değerlendiren Zaatarı, sanat eserlerinin diplomatik para birimi olarak kullanılmasının yaygınlaştığına dair endişelerini dile getiriyor.

Bienal eş - küratörü Fainaru ise boykot yoluyla yalnızca nefret ve düşmanlığın güçleneceğini, kendilerinin ortaya çıkarmak istediği duygunun barış olduğunu vurgulayarak yaşananları anti - semitizmin bir yansıması olarak değerlendiriyor.

Bu haliyle günümüz gerçekleri, kendilerini idealist ve iyimser olarak tanımlayan Akdeniz Bienali küratörlerinin hayallerinde yarattıkları ütopyaya sırtını dönmüş görünüyor. ✚

Dünya Kukla Festivali

“Hayallere ulaşmak için savaşmak gerek”

CENKER EKEMEN

Kimi zaman maddi imkânsızlıklar ya da toplumsal sebepler, kimi zaman da üretim pratiklerine ve ürünü yaymaya dair arayışlar, sanatçının derdini daha geniş kitlelere ulaştırabilmek için yeni, yaratıcı yöntemler bulmasını zorunlu kılıyor. Sanat tarihine bakınca bunun birçok örneğini görüyoruz, yeni denemelere tanık oluyoruz. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve çeşitlenmesi, günümüz koşullarında sanatçıya dünyanın dört bir yanıyla ilişki kurmak için önemli olanaklar sunuyor. Özellikle sosyal medyanın yaygın ve kolay kullanımı, üretiminizi uluslararası alanda tanıtma ve yayma konusunda ciddi olanakları barındırıyor. Artık karşımızda yepyeni, yaratıcı, heyecan verici modeller ve mecralar var. Bu sayımızda Akdeniz'in binlerce yıllık kültürel mirasını bünyesinde barındıran bir ülkeden, Mısır'dan ilham alalım istedik ve Dünya Kukla Festivali'ni odağımıza aldık.

Benzer örneklerine sıkça rastlamaya başladığımız çevrimiçi (online) formatı benimseyen Dünya Kukla Festivali'nin ilki 1 - 30 Mart tarihleri arasında düzenlenmiş. Etkinlik, böylelikle “Dünya Kukla Günü” olarak kutlanan 21 Mart'ı da içine almış. Yerkürenin dört bir yanında üretilen kukla gösterilerini sosyal medya aracılığıyla, canlı olarak dünyanın her yerinden kukla meraklılarına ulaştıran bu gibi modellerin alışlageldik festival anlayışını önemli ölçüde değiştirebileceği kanısındayız.

Festival, tabii ki sadece çevrimiçi performanslardan oluşmuyor. Aynı zamanda sahneleri, Mısır sokaklarını mesken ediniyor. İçerik, kukla gösterilerinin yanı sıra söyleşilerle, seminerlerle zenginleştiriliyor. Organizasyon komitesi, aynı zamanda kuklacıların küresel çapta bir dayanışma ağı örmesini hedefliyor. Yerel hedefi ise Mısır'daki tüm kukla sanatçılarını yeni bir oluşum etrafında toplamak, bir veri tabanına kaydetmek. 2010 yılında Mohamed Fawzy'nin öncülüğünde kurulan

bu girişimde Mısır'daki kukla camiasının önde gelen isimleri yer alıyor. Düzenleme Kurulu; Prof. Dr. Nagy Shaker, küratör ve yönetmen Mohamed Fawzy, oyun yazarı ve eleştirmen Rasha Abdel Moneam ve festivalin genel koordinatörü Mahmoud Awaad'dan oluşuyor. Mina Yusef, Khaled Khreby, Mohamed Mabrouk, Hassan Elahwany, Amira Salah, Ahmed Yehia, Mohamed Fathy, Mohab Makram başta olmak üzere, uzun yıllardır birlikte çalışan isimler, festivale önemli katkılar sunmuş.

Organizasyon komitesi, öncelikle dünyanın dört bir yanından kuklacılarla kurdukları

bağlantıları kullanarak yola çıkmış. İlk yayını hazırlamak ve organizasyonun çatısını çatmak, altı ayı bulmuş: “Hep yeni fikirler üretmeye çalışan bir ekibiz; motivasyonumuz yüksek”. Çoğu bağımsız sanatçı ve oluşum gibi biz de fon bulma, kaynak yaratma ve resmi onay alma gibi zorluklarla uğraşıyoruz. Şimdilik, başardığımız işten memnunuz.”

Festival, spesifik olarak kukla sanatları ve siyah tiyatroyla ilgileniyor. Başvurmak isteyenler, komiteye kendilerini tanıtan, projelerini açıklayan kısa bir video gönderiyor. Gösterimler başladığında seyirciler ve eleştirmenler, performansa ilişkin interaktif bir tartışma yürütüyor. Böylelikle katılımcılar, performanslarına ilişkin geri bildirimleri anında alabiliyor.

Gönüllülerden oluşan organizasyon ekibi, kısa zamanda önemli sponsorlarla çalışmaya başlamış: Mısır Aktörler Sendikası, Kâhîre Goethe Enstitüsü, Darb 1718, UNIMA – Ortadoğu, ilk akla gelen kurumlar. Medyanın ilgisini ve görünürlüğü artırabilmek, yakın geleceğe dair ilk hedef. Çevrimiçi formatı tercih etmelerindeki birinci sebep, başlangıç sermayesinden yoksun olmaları. İkinci sebep, komşu coğrafyalarda sahne ve gösteri sanatlarıyla uğraşan herkese

çok tanıdık gelecek: “İzinleri sonsuza kadar bekleyemezdik; hızlıca sponsor bulabilmek ve harekete geçebilmek için bu formatı seçtik. İleriki yıllar için şimdiden pek çok destek sözü aldık ama 2018’de katılımcıların hak edişlerini, tiyatro salonlarının kirasını veya konaklama masraflarını karşılayabilecek miyiz, emin değiliz. Fiziksel olarak bizimle beraber olamayacak kuklacılar için çevrimiçi formatı sürdüreceğiz.”

Ayrıca, komitenin bizlere bir mesajı var: “Lütfen engellerin ve sınırlamaların sizi durdurmasına izin vermeyin çünkü hayallerinize ulaşmak için savaşmak zorundasınız.” ✚